

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2019 / 06 FİYATI: 9 TL

Atatürk'ün İzinde Büyümek ve Kalkınmak

Cihangir Dumanlı:
**Amasya
Bildirgesi
100 yaşında**

S: 19

Erdem Akyüz:
**Atatürk
ve Özsoy
Operası**

S: 26

Cengiz Özakıncı:
**Atatürk'ün
Tarih
Tezi'nde İskit
Türkleri**

S: 39

Yaşar Öztürk:
**22 Haziran
1919**

S: 31

Necef Uğurlu:
**Krallar,
Törenler ve
İsyanlar**

S: 45

Öğüt Yazman:
**Küresel
İklim
Değişikliği**

S: 104

Tekin Özertem:
**Çocuk
Eğitiminde
Sanatın
Yeri ve
Önemi**

S: 85

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Başkent Üniversitesi'nin bir
kültür hizmeti olan Bütün Dünya
2000, Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*Aküm Reklamcılık, Danışmanlık
ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve
Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde
No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresinde hazırlanmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,

Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,

Gülbüz Evren, Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özerterem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Tokar, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159

Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvas Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 24 / 05 / 2019

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Onlara Borçluyuz

Dr. Ufuk Akyol

5

Büyüme ve Kalkınmak

Kaya Boztepe

9 Sivas Kongresi Çalışmalarına Başlıyor! *Cengiz Önal*

14 Atatürk Hayranı Bir Arnavut Genci *Dr. Halil Özcan*

19 Amasya Bildirgesi 100 Yaşında *Dr. Cihangir Dumanlı*

24 Hakimiyeti Milliye Yazıları

26 Atatürk ve Özsoy Operası *A. Erdem Akyüz*

31 22 Haziran 1919 *Yaşar Öztürk*

37 Kalem Değince "Matbu" Malzeme Bozulur! *Mete Akyol*

39 Atatürk'ün Tarih Tezi'nde İskit Türkleri *Cengiz Özakıncı*

45 Krallar, Törenler ve İsyanlar *Necef Uğurlu*

53 Virginia Woolf *Nurhan Atasoy*

58 Cevad Memduh Altar

59 Şövalye Perceval *Berk Yüksel*

63 Vox Populi *Barbaros Eneç*

67 Büyük İskender Efsanesi *Tulga Albustanlıoğlu*

73 Yazılı Basın *Ömer Dedeoğlu*

78 Antik DNA Analizi

Sabriye Aşır

İÇİNDEKİLER

85 Çocuk Eğitiminde Sanatın Yeri ve Önemi

Dr. Tekin Özertem

91 Gizli Vadiye Yolculuk

Mehmet Ünver

95 Keşke Malakanlar Türkiye'de Kalsaydı *Gülbüz Evren*

99 "Notre-Dame'da Başiboş Düşünceler" *Konur Ertop*

104 Küresel İklim Değişikliği

Dr. Öğüt Yazman

109 Phaethon'un Düşüşü

Haluk Erdemol

113 Çocuklara Yardımcı Psikolojik Kitaplar *Sedem Demir*

117 Edip Cansever *Sabri Kemal*

121 "Lütfen Beşiktaş'ımı Üzmeyiniz" *Metin Gören*

124 5 Haziran Dünya Çevre Günü *Prof. Dr. Recep Akdur*

130 Bana Çevrendeki İnsanları Söyle Sana Geleceğini Söyleyeyim *Nuray Bartoschek*

132 Söz Yorgunu Toplum *Yahya Aksoy*

135 "Mayıs ağacı" Geleneği *İzlen Şen Toker*

139 Stresi Biz mi Seçiyoruz? *Nilay Karatosun*

143 Kayseri Mutfağı *Reha Tartıcı*

147 Neler Olmuyor ki Dünyada *Sezin San Sungunay*

52 Gözün Sözü

90 İlk Dersimiz Türkçe

120 Bilginizi Denetleyin

151 Çözümler

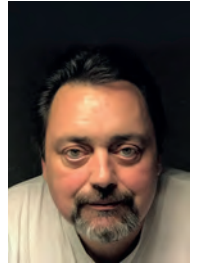
152 Yarının Büyükleri

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Onlara Borçluyuz

İnsanoğlu haklıdan çok güçlünün yanında olmaya eğilimli sanki. Gücün yapabileceklerinden korkmak mı yoksa ortak olmak isteği mi ağır basar acaba seçim noktasında?

Ancak güçlü haksız olduğunda onun karşısında tek başına ayakta dimdik durabilenler, tarihi değiştiren, insanlığı şekillendirenler değil mi?

Güçlü Roma'ya kafa tutup, köleliğe isyan eden Spartaküs'ün sonu çarmıha gerilmek olsa bile, kendi hayallerinden fazlasını gerçekleştirmede mi?

Galileo bu denli cesaret gösteremeseydi, dünyanın yuvarlak olduğunu öğrenmemiz için daha ne kadar zaman geçmesi gerekirdi acaba? Galileo ismini keşfi kadar engizisyon mahkemeleri karşısında dimdik durabilmesi nedeniyle de ölümsüz kılmadı mı?

Asla kazanma şansı olmadığını bile bile sadece onurunu korumanın bile ne denli değerli olduğunu bize kanıtlamadı mı Don Kişot?

Önündeki 150 parça zırhlı gemiden korkup kaçmayan, yeri göğü inleyen mermilere kendini siper eden bir kuşak insanımız olmasaydı, Çanakkale bir zafer olur muydu?

Tüm bir ülke kamuoyuna karşı tek başına durabilip, “suçluyorum” diye haykıran Emile Zola olmasaydı, Alfred Dreyfuss'un onurunu kim koruyabilecekti?

Güçlüyken zayıfa değil, zayıfken güçlüye “Haddini bil!” diye haykıranların yüzü suyu hürmetine döner bu dünya... •

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Milletimiz daha da dindar olmalıdır diyorum. Ama bütün sadelik ve güzelliği ile. Dinime, bizzat gerçeğe nasıl inanıyorsam buna da öyle inanıyorum. Şuura aykırı, ilerlemeye engel hiçbir şey ihtiva etmiyor.*
- *Tarihimiz en mutlu dönemi, hükümdarlarımızın halife olmadıkları zamandır.*
- *Milletin saltanat ve hakimiyet makamı yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisidir.*
- *Bizim dinimiz, milletimize hakir, miskin ve zelil olmayı tavsiye etmez. Tam tersine Allah da, Peygamber de insanların ve milletlerin izzet ve şerefini korumalarını emrediyor.*
- *Bütün zorba hükümdarlar hep dini alet edindiler. Hakiki ulema, dini bütün alimler hiçbir vakit bu zorba hükümdarlara boyun eğmediler. Fakat gerçekte alim olmamakla beraber, sırf o kılıkta bulundukları için alim sanılan, çıkarına düşkün haris ve imansız bir takım hocalar da vardır. Hükümdarlar işte bunları ele aldılar ve işte bunlar dine uygundur diye fetva verdiler. Gereklikçe yanlış hadisler uydurmaktan çekinmediler. Gerçek ve imanlı ulema her vakit her devirde bunların kinine hedef oldu.*
- *Bizim dinimiz için herkesin elinde bir ölçü vardır. Bu ölçü ile hangi şeyin dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz. Eğer bizim dinimiz akla mantığa uygun bir din olmasaydı mükemmel olamazdı, dinlerin sonuncusu olmazdı.*
- *Büyük dinimiz çalışmayanın insanlıkla ilgisi olmadığını söyler. Bazı kimseler modern olmayı kâfir olmak sayıyorlar. Asil kâfirlik onların bu inanışdır.*

K Atatürk

Büyüme ve Kalkınmak

“Efendiler!

Avrupa’nın bütün ilerlemesine, yükselmesine ve medenileşmesine karşılık Türkiye tam tersine gerilemiş ve düşüş vadisine yuvarlanmıştı.

Artık durumu düzeltmek için mutlaka Avrupa’dan öğüt almak, bütün işleri Avrupa’nın emellerine göre yapmak, bütün dersleri Avrupa’dan almak gibi birtakım zihniyetler belirdi. »

*Oysa hangi bağımsızlık vardır ki, yabancıların
öğütleri ile, yabancıların planları ile yükselebilirsin?
Tarih böyle bir olayı kaydetmemiştir."*

Körü körüne batı kültürüne sarıl-
mayı ve bu şekilde büyüyerek
kalkınmayı düşleyen zihniyetlere
karşı Atatürk'ün cevabı böyleydi
işte.

Millet olmak yerine ümmet
olmak, vatandaş olmak yerine kul
olmak şeklindeki doğu zihniyeti ne
kadar bize uzaksa, bizden çok farklı
bir kültürü alıp,
sırf batının işine
yaradı, bize de iyi
gelir diyerek sahip-
lenmek de bir o
kadar yanlıştı.

Atatürk bize
öncelikle din ile
ahlâkın aynı şey
olmadığını öğretti.
Özünü unuta-
mamış Şaman
Türkler İslamiyeti
kabule ettiklerinde
bile Araplaşmamış,
Mevlana'lar,
Yunus'larla farklı
bir felsefe oluşturu-
muşlardı. Din tacirleriyle yozlaşan
Osmanlı gittikçe Araplaşmış ve
medeniyetten uzaklaşmıştı.

Sayıları bini geçen çeşitli ilim
adamı, yazar, düşünür ve sanatçıların
yaklaşık 300 seneyi bulan modern-
leşme ve Rönesansını Atatürk tek
başına 10 senede gerçekleştirmişti.

Ülke büyümüş ve kalkınmıştı.
Nasıl olmuştu bu?

Bugün bile bize örnek olması
gereken sihirli formül neydi?

Okumuş ve son derece iyi eğitim
görmüş subaylar, doktorlar, mühen-
disler savaşlarda şehit olmuştu.
Ülkede senelerce mezun veremeyen
lise ve üniversiteler vardı. Okuma

yazma oranı
yüzde üç olduğu
gibi, genç neslin
çoğu şehit ve gazi
olduğundan nüfus
ağırlıklı olarak
yaşlı, sakat, kadın
ve çocuklardan
oluşuyordu.

Hiç bir
endüstri yoktu.
Tarım, ticaret,
hayvancılık yoktu.
Yol, su, köprü, alt
yapı yoktu. Ülkede
sadece Tarsus ve
yabancı şirketlerin
yönettiği yerel

santrallerle İstanbul ve İzmir'in bir
kısımında elektrik vardı. Cumhu-
riyet'in kurulduğu yıl, tüm ülkede
toplam 344 doktor, 60 eczacı, 136
ebe vardı. Hemşirelik eğitimi almış
tek bir kişi bile yoktu. Tüm ülkede
toplam 378 kadın, 2356 erkek
öğretmen vardı.

**Cumhuriyet'in
kurulduğu yıl,
tüm ülkede
toplam
344 doktor,
60 eczacı,
136 ebe vardı.
Hemşirelik
eğitimi almış
tek bir kişi bile
yoktu.**

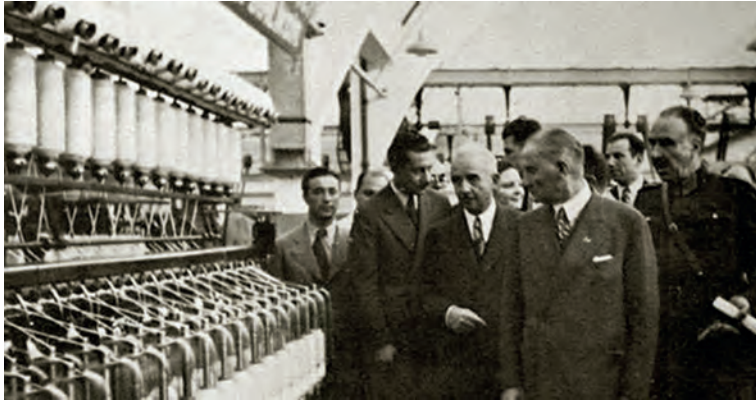
Haydi
buyrun, “fikri
hür, vicdanı
hür, irfanı hür”
nesiller yetiş-
tirin bakalım.

O ise
ileride Köy
Enstitüleri’nin
örnek alacağı
bir sistemle
eğitime asker
ocaklarından
başladı. Köyle-

rine dönerek
eğitim verecek mehmetçikler yetiştir-
tirdi. Yurt dışına eğitim için gençleri
gönderdi. O gençler birer kıvılcım
gibi gidecek, ateş gibi dönecek ve
örnek nesiller yetiştireceklerdi.

Ümmetçi bir hayat tarzından
milliyetçi bir anlayışa geçmek,
padişaha kulluk eden bir toplumdan
çağdaş vatandaşlık bilinci yaratmak
kolay olmamıştır. Hemen her
hareketinin arkasında bir plan, bir
hesap olan, her zaman bir kaç hamle
sonrasını düşünen Mustafa Kemal
Atatürk’ü ilk eğitim kurultayını
toplayarak “*cehaletle mücadele
düşmanla mücadeleden daha az
önemli değildir*” derken henüz
Sakarya Meydan Savaşı yapılmamıştı.

Türklerin tarihini inceleyip
tarih bilincini nasıl aşılacağını
düşünürken, Sümer ve Eti müzesi
fikirleri üzerinde yoğunlaşmış,
bunun üzerine bugün kendine özgü
koleksiyonları ile dünyanın sayılı
müzeleri arasında yer alan Anadolu

Mustafa Kemal Atatürk’ün Merinos Fabrikası açılış ziyareti (1938)

Medeniyetleri Müzesi’ni kurdu-
ğunda Yunan ordusunun top sesleri
Polat’lıdan duyulmakta, Kurtuluş
Savaşı olanca hızıyla devam etmek-
teydi.

Lozan’da Türkiye Büyük Millet
Meclisi Temsilcileri karşılarında
İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya,
Yunanistan, Romanya, Bulgaristan,
Portekiz, Belçika, Rusya ve Yugos-
lavya ile mücadele ediyorlardı. Genç
Cumhuriyet hastalıklarla boğuşu-
yordu. Beslenme ve temizlik en
önemli sorunlardı.

Genç Cumhuriyet bu şartlar
altında önüne hedefleri koyup
sağlam bir şekilde ilerlerken bir
İngiliz gazeteci Atatürk’e sorar:
“Birleşmiş Milletlere üye olmayı
düşünüyor musunuz?”

Mustafa Kemal cevap verir.
“*Şartlarımızı koyarız. Kabul-
lerine bağlı. Biz müracaat etmeyiz
üye olmak için. Eğer davet gelirse
düşünürüz.*”

Sıkı durun ve keyifle okuyun.

Sanat, kültür, sağlık, eğitim, tarım, sanayi, ticaret, ekonomi, spor, ulaşım gibi **akla gelebilecek her konuda çalışmalar yapılmaya başlanmıştı.**

O güne kadar Birleşmiş Milletler tarihinde bir ilk yaşanır. Toplantı üzerine toplantılar yapılır ve Birleşmiş Milletler tarihinde bir ilke imza atarak başvuru yapmamış olan Türkiye Cumhuriyeti'ni üyelik için davet etmeye karar verir. Bu yüzden de yasasını değiştirir ve ilk defa başvuru yapmamış bir ülke Birleşmiş Milletler'e davet edilir.

"Çocukluğumda elime geçen iki kuruştan birini eğer kitaplara vermeseydim bu gün yapabildiğim işlerin hiçbirini yapamazdım." diyor. İşte bu yüzden de 35 yaşında General, 40 yaşında Başkomutan, 42 yaşında Cumhurbaşkanı olmuştu. Halkıyla iç içe olan, halkı için

yaşayan biriydi.

Yoktan var edilen Cumhuriyet ve enkaz halindeki ülkeye yine yokluklara rağmen baştan inşa ediliyordu. Sanat, kültür, sağlık, eğitim, tarım, sanayi, ticaret, ekonomi, spor, ulaşım gibi aklınıza gelebilecek her konuda çalışmalar yapılmaya başlanmıştı. Cumhuriyet'in özellikle ilk 10 yılında ulaşılan başarılar ve mucizevi yükseliş hâlâ inanılması zor bir masal gibidir. Yurtdışına eğitim için gönderilen çocuklar, konservatuar, opera ve tiyatro çalışmaları, radyo, ilk kurulan fabrikalar, yapılan yollar, köprüler, okullar, hastaneler, çiftlik ve kooperatifler, dış ilişkiler, bankacılık ve henüz bugün bile geçilemeyen büyüme hızı ile "demir ağlarla ördük anayurdu

dört baştan" dediğimiz demiryolları hayallerin gerçeğe dönüşmesidir.

Bölgemizde çok zengin milli kaynakları bulunan müslüman ülkelerle Laik Türkiye Cumhuriyeti'ni kıyasladığımızda aradaki bariz farkı görebiliyorsak bunu en başta Mustafa Kemal Atatürk ve "önce vatan" diyen o kuşaklara borçluyuz.

Sosyal medya dışında toplanabiliyor muyuz, örgütlenebiliyor muyuz, emanete sahip çıkabiliyor muyuz?

Hiç bir şeyi yokken her şeyi yapmış.

Her şeyimiz var hiç bir şey yapmıyoruz. •

kayaboztepebd@gmail.com

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 10

Sivas Kongresi Çalışmalarına Başlıyor!

Efendiler!

Sivas Kongresi, 4 Eylül 1919
Perşembe günü öğleden sonra saat
14.00'de açıldı.

Öğleden önce delegeler arasında
bulunan ve öteden beri kendisini
tanıdığım Hüsrev Sami Bey yanıma
gelerek şöyle bir haber verdi:

“Rauf Bey ve başka bazı kişiler,
Bekir Sami Bey'in evinde özel bir
toplantı yapmışlar ve beni başkan
yapmamaya karar vermişler...”

Arkadaşların, özellikle Rauf
Bey'in, böyle bir davranışta buluna-
caklarını hiç ummadım ve Hüsrev

Samî Bey'in, açık söyleyeyim ki,
biraz ağırca olarak, böyle yersiz
sözleri bana ulaştırmaması için
dikkatini çektim. Haberin doğru
olması olanağı bulunmadığını, arka-
daşlar arasında yanlış anlayışlara yol
açacak böylesi sözler söylemenin
uygun olmadığını da sözlerime
ekledim.

Aslında bu kongrede başkanlık
işine o kadar da önem vermiyordum.
Başkanlığa, belki yaşlı bir kişinin
getirilmesinin uygun olacağını düşü-
nüyordum. Bu yüzden kimi arkadaş-
ların da düşüncelerini sordum.

Mustafa Kemal Paşa Sivas Kongresi sırasında delegelerle birlikte

Bu arada, kongre salonuna girmezden önce koridorda Rauf Bey'e rastladım. "Kimi başkan yapalım?" dedim. Rauf Bey hemen heyecanlı bir sesle, önceden söylemeye hazırlanmış olduğu o andaki durumundan anlaşılan bir davranışla ve keskin bir dille: "Sen başkan olmamalısın!" dedi. Rauf Bey'in bu yanıtından sonra Hüsrev Sami Bey'in verdiği haberin doğruluğuna inandım ve elbette üzüldüm.

Her ne kadar Erzurum Kongresi'nde de benim başkanlığımı sakıncalı görenler olduysa da; onların ne biçim insanlar olduklarını önceden açıklamıştım.

Bu kez, en yakın arkadaşlarımın da benzer bir anlayışı ortaya koymaları beni düşündürdü.

Rauf Bey'e: "Anladım, Bekir Sami Bey'in evinde aldığınız karar bana bildiriyorsun." dedim ve yanıtını beklemeksizin yanından uzaklaşarak kongre salonuna girdim.

Kongrenin açılmasından sonra ilk söz alan hatırı sayılır saygın bir kişinin, kongre tutanağına olduğu gibi geçirilen şu sözlerini işittik:

"Efendim, şimdi elbette başkanlık sorunu söz konusu olacak. Ben başkanlık görevinin birer gün ya da birer hafta sürmek üzere nöbetleşe yapılmasını ve üye adlarının ya da temsil edilen il ve sancak adlarının baş harflerine göre alfabe sırasıyla yapılmasını öneriyorum."

Arkadaşlar!

Öyle şaşılacak bir rastlantıdır ki, bu öneriyi yapanın temsil ettiği ilin adı da, kendi adı da alfabenin ilk harfi (Elif) ile başlıyordu.

Ben, çağırıcıyı yapan kişi olarak, bir söylevle kongreyi açtıktan sonra, geçici olarak başkanlık yerinde bulunuyordum.

"Bu neden gerekiyor efendim?" diye sordum.

Öneriyi yapan:

“Böylece işin içine senlik-benlik karışmamış olacağı gibi dışarıya karşı da, eşitliği gözettiğimiz için, iyi bir etki yapılmış olur.” dedi.

Ben yurdun, öneriyi yapanla birlikte bütün ulusun, hepimizin nasıl bir felaket çıkmazında bulunduğumuzu göz önüne getirerek, kurtuluş çaresi olduğuna inandığım girişimleri bitmez-tükenmez güçlükler ve engellere karşın maddesel ve ruhsal bütün varlığımla yürütmeye çalışırken, benim en yakın arkadaşlarım, daha dün İstanbul’dan gelmiş ve elbette işlerin iç yüzünü bilmeyen, saygı duyduğum yaşlı bir kişinin diliyle bana senlik-benlikten-benlikten söz ediyorlar.

Bu öneriyi oya koydum. Çoğunlukla kabul edilmedi. Başkan seçimini gizli oya koydum. Üç üye dışında bütün üyeler oylarını bana verdiler.

Sivas Kongresi’nin gündemi, Erzurum Kongresi’nin tüzük ve bildirisi ile bir de bizden önce Sivas’a gelmiş olan yirmi beş kadar üyenin düzenlediği bir bildiriden oluşacaktı.

İlk açılış günü olan 4 Eylül 1919 günü ile Eylül’ün beşinci ve altıncı günleri, yani art arda üç gün, İttihatçı olmadığımızı açıkça belirtmek için and içmek gereğini konuşmakla ve and örneğini düzenlemekle hatta padişaha sunulacak yazıyı yazmakla ve kongrenin açılışı dolayısıyla

gelen telgraflara karşılık vermekle ve daha çok da, kongre siyasetle uğraşacak mı, uğraşmayacak mı konusunun tartışılmasıyla geçti.

İçinde bulunulan mücadele ve uğraşmalar, siyasetten başka bir şey değilken bu son tartışmalara şaşmamak mümkün mü?

Sonunda kongre nin dördüncü günü, asıl konuya geldik ve o gün, Erzurum Kongresi Tüzüğü’nü görüşerek hemen sonuca bağladık. Çünkü Erzurum Kongresi Tüzüğü’nde yapılması gereken değişiklikleri önceden hazırlamış ve gerekli gördüklerimizi bu konuda aydınlatmış bulunuyorduk.

Bununla birlikte, yapılan değişiklikler, sonradan bazı direnmelere, anlaşmazlıklara ve birçok yazışma ve tartışmalara yol açtığı için, bu

Mustafa Kemal Paşa Türk ordusuna destek olan Şeyh Feyzi Efendi ve Sivas Kadısı Hasbi Efendi ile kongre binası önünde

değiştirilen noktaların önemlilerini bildireceğim:

1- Derneğin adı “Şarki Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” idi, “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” oldu.

2- “Heyet-i Temsiliye Doğu Anadolu’nun bütününi temsil eder.” sözü yerine “Heyet-i Temsiliye yurdun bütününi temsil eder.” dendi ve dolayısıyla üyeler arasına da altı kişi daha katıldı.

3- “Her türlü işgali ve iç işlerimize karışmayı Rum ve Ermeni yanlısı örgütleri oluşturma amacıyla yapılmış sayacağımızdan; el birliğiyle savunma ve direnme ilkesi kabul edilmiştir.” yerine “Her türlü işgal ve iç işlerimize karışmanın ve özellikle Rum ve Ermeni yanlısı örgütleri oluşturma amacını güden davranışların durdurulması için el birliğiyle savunma ve uğraşma ilkesi kabul edilmiştir.” denildi.

Bu iki cümledeki ayrılık, anlam bakımından elbette pek büyüktür. Birincisinde İtilâf Devletleri’ne karşı düşmanca bir durum alınacağı ve direnileceği söylenmiyor. İkinci-sinde bu yön açıkça belirmiş oluyor.

4- Tüzüğün, dördüncü maddesini oluşturan sorun, oldukça tartışmalara yol açtı. Madde şuydu:

“Osmanlı Hükümeti’nin yabancı devletler baskısı karşısında buraları (yani doğu illerini) bırakmak ve buralarla ilgilenmemek zorunda kaldığı anlaşılırsa yönetim, siyaset ve askerlik bakımlarından nasıl davranılacağıнын belirtilmesi ve saptanması” yani geçici yönetim

kurma işi.

Sivas Kongresi Tüzüğünde bu maddedeki “Buraları yerine ülkemizin herhangi bir parçasını bırakmak ve orası ile ilgilenmemek...” biçiminde kapsayıcı ve genel sözler kondu.

Amerikan Mandası İçin Propagandalar!

Konferans’ın 8 Eylül 1919 günü toplantısında, önceden bahsettiğim bildiri üzerinde uzunca konuşmalar yapıldı. Bu bildiride tamamen Amerikan Mandası’ndan bahsediliyordu.

O günlerde, İstanbul’dan gelen kimi kişiler, Amerikalı Mr. Browne adında bir gazeteciyi de Sivas’a getirmişlerdi.

Mr. Browne ile önce kendim görüşmeyi uygun gördüm. Mr. Browne, karşındakini kolayca anlayan bir gençti.

Kongre’de Amerikan Mandası üzerine yapılan görüşme esnasında konu hakkında birçok kişi söz almak istedi.

Kimseye söz vermeden önce, başkanlık yerinden, tutanaklara olduğu gibi geçen şu kısa ifadeleri açıkladım:

“Bu bildiride Mr. Browne’dan söz edilmekte ve elli bin kişilik bir işçi ordusu getirtileceğini söylediği yazılmaktadır.”

Efendiler!

Mr. Browne: ‘Ben resmi bir kişi olarak görüşmüyorum, aksine özel olarak görüşüyorum.’ diyor ve Amerika’nın mandayı kabul

edeceğini değil, belki etmeyeceğini söylüyor. Onun için sözleri, Amerika adına değil, kendi adınadır ve işin garip yanı şu ki, güdümün ne olduğunu kendisi de bilmiyor. ‘Güdüm, siz ne dersiniz odur.’ diyor.

**“Efendiler!
Mr. Browne: ‘Ben
resmi bir kişi olarak
görüşmüyorum,
aksine özel olarak
görüşüyorum.’ diyor ve
Amerika’nın mandayı
kabul edeceğini değil,
belki etmeyeceğini
söylüyor. Onun için
sözleri, Amerika
adına değil, kendi
adınadır(...)”**

Kongre’de çoğunlukla mandacı-
lığı savunur tarzda uzun tartışmalar
yapılmıştır. Buna bir örnek olarak
Refet Bey’in:

“(…) Güdümün bağımsızlığı
zedelemeyeceği kuşku götürmez
iken, bazı arkadaşlarımız:

“Bağımsız mı kalacağız, yoksa
güdümü mü kabul edeceğiz?”
şeklinde birtakım düşünceler ileri
sürüyorlar.”

(...) “Bizim, Amerikan

güdümünü tercih etmekteki
amacımız, bütün toplumları tutsak
kılan, yürekleri, vicdanları söndüren
İngiliz güdümünden kurtulmak,
yumuşak ve ulusların vicdanlarına
saygı gösteren Amerika’yı kabul
etmektir.

Son söz olarak, “Güdüm ile
bağımsızlık birbirine engel şeyler
değildir. Bir de, diyelim ki biz
içeride ve dışarıda tam bir bağım-
sızlık isteriz. Ama acaba kendi
başımıza yapabilecek miyiz, yapa-
mayacak mıyız?” şeklindeki sözleri
verilebilir.

Arkadaşlar!

Uzun ve tartışmalı geçen bu
güdüm görüşmeleri, güdüm isteyen-
leri susturacak ortalama bir çözüm
yolu bulunarak bitirildi. Hem de
bunu öneren yine Rauf Bey oldu:

“Amerika’da yıllardan beri bize
karşı yapılmakta olan kötüleyici
propagandaların doğurduğu düşünce
akımını düzeltmek için her şeyden
önce Amerika Kongresi’nden ülke-
mizi inceleyecek ve gerçeği görececek
bir kurulu çağırarak.”

Bu öneri oybirliğiyle kabul
olundu. Kongre Başkanlık Kuru-
lu’nun imzalarıyla bu yolda bir
mektup müsveddeleri hazırlandığını
hatırlıyorsam da bu mektubun
gönderilip gönderilmediğini hatırla-
mıyorum. Doğrusu da, bu mektuba
özel bir önem vermiş değildim. •
(Sürecek)

cengizonalbd@gmail.com
(Gelecek Ay: **Sivas Kongresi’ni
Sonuçsuz Bırakma Çabaları!**)

Atatürk Hayranı Bir Arnavut Gencinin **Eseri, İsyanı ve İdamı**

Yazan: Dr. HALİL ÖZCAN

Türkiye'den
uzaklarda,
Atatürk'ü ve
devrimlerini
dönemin muhalif
Türk aydınlarından
daha gerçekçi bir
şekilde çözümseyen
Arnavut genci.

Mustafa Kemal Paşa liderliğinde Türk milletinin Emperyalist devletlere ve uzantılarına karşı verdiği İstiklâl Mücadelesi, mazlum milletlere nasıl esin kaynağı olduysa, bu mücadelenin devamında Türkiye Cumhuriyeti'nin Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde yapmış olduğu inkılâplar da geri kalmış ve Müslüman ülkelere öyle model oldu. Bu anlamda Türkiye'yi kendisine model alan ülkelerden birisi de Arnavutluk oldu. Arnavutların Nüfusunun

çoğunluğunun Müslüman olması, Osmanlı Devleti'nde aslî unsur olarak kabul edilmeleri ve yaklaşık beş asır Türklerle kader birliği yapmış olmaları, bu modellikte en önemli etkindi.

Arnavutluk'un içeride siyasî birliğini geç tamamlaması ve Cumhurbaşkanı Zog'un İtalya'nın desteği ile 1 Eylül 1928 günü krallığını ilan etmesiyle Türkiye-Arnavutluk ilişkileri kesintiye uğradı. II. Balkan Konferansı'nın İstanbul'da (20 Ekim 1931)

yapılması nedeniyle Atatürk'ün Balkan Devlet Başkanlarına telgraf çekmesiyle yeniden başlayan diplomatik ilişkiler, bekâr olan Arnavut Kralı Zog'un kız kardeşi Saniye'yi II. Abdülhamit'in oğlu Abid Efendi ile evlendirmesiyle (Ocak 1936) yeniden

bozuldu. Türkiye Arnavutluk ilişkilerinin inşî çıkışlı seyrettiği bu dönemde, Arnavut gençlik liderliği de yapmış olan İsmet Toto, kendisi ve ülkesi için Türkiye'nin lideri Gazi Mustafa Kemal'i rehber olarak kabul etti ve bir kitap yazdı.

İsmet Toto, 1908 yılında Kurvelesh bölgesi Progonat köyünde doğdu. Tiran'da Amerikan Teknik

Okulu'nu bitirdikten sonra Roma'da istatistik bölümünde yüksek tahsilini tamamladı. Belirli bir dönem Arnavut Gençlik Başkanlığı görevinde bulunan Toto, faşist gençliğin organizasyonu hakkında tecrübe edinmesi için Arnavutluk Hükûmeti tarafından Almanya ve İtalya'ya gönderildi. İsmet Toto, bu tecrübelerle de dayanarak sadece gençliğin değil, aynı zamanda Arnavutluk'un sorunları hakkında da çareler aramaya başladı.

İsmet Toto'nun Atatürk hakkında yazdığı kitap

I. Dünya Savaşı sonrası Almanya, İtalya, Rusya (SSCB) ve Türkiye'deki hızlı gelişmelerden haberdar olan Toto, ülkesinin İtalya'ya bağımlı siyasetinden memnun olmadığı için Arnavutluk Kralı'nı ve yönetimini sorgulamaya başladı. Arnavutluk'taki bütün sorunlara kafa yorarak, çareler arayan Toto, dönemin önemli gazetelerinde

(Arbënia, Ora, Illyria ve Minerva gibi) yazılar yazdı. Bu yazılarda felsefi yaklaşımlarla sosyal ve ekonomik sorunlar ile devlet idaresine ait çözüm önerileri sundu. Önerilerin temelini; “Arnavutluk yönetimi model olarak Atatürk’ün Türkiye’sini örnek almalı” ve “yönetim ideolojisi olarak Arnavutçuluğu (Arnavut milliyetçiliğini) benimsemeli” fikri oluşturdu. Bu eleştiri ve önerileri içeren yazılar, II.Dünya Savaşı sonrası Arnavutluk’ta kurulan ilk Meclis’te milletvekili olan Selahyidin Toto tarafından toparlanmış ve Halil Qendro ile İbrahim Gani tarafından 1997 yılında “İsmet Toto Bota e një djali kryengritës” (İşyancı Bir Gencin Dünyası) adıyla yayımlanmıştır.

İsmet Toto, 1935 yılında Arnavutluk’ta

(Arnavutça olarak) kaleme aldığı “Gazi Kemal Atatürk” adlı kitabını yayımladı. Bu kitap ile ilham aldığı Atatürk ve devrimlerini kendi ülkesinin gençliğine ve aydınlarına esin kaynağı ve rol model olarak sundu. Toto, ülkesine, “Atatürk’ün Türkiye’de uyguladığı milli kültür ve milli bilincin korunarak

uygarlaşmak” modelini uygulamasını önerdi.

Siyasi doktrinini Platon ve diğer çağdaş felsefecilerde arayan İsmet Toto, somut örnekleri ise zamanın gerçeklerinde buldu. Bundan dolayı dikkatini Türkiye ve büyük reformcu olarak nitelendirildiği Mustafa Kemal’in eserine çevirdi. Toto’nun yazdığı “Gazi Kemal Atatürk” adlı kitabı çağdaş Türkiye’nin kurucusuna saygı, hayranlık ve Arnavut halkına

verilen çok güçlü bir mesajdı. İsmet Toto’nun bu mesajı aynı zamanda, Arnavut toplumunun sosyal ve siyasi yapısını Mustafa Kemal’in fikirlerinden ilham alarak yenileyebilmesi için kaleme alınmış bir manifestodur.

İsmet

Toto, kitabın iç kapağında kendi isminin hemen altında tırnak işareti içerisinde italik olarak; “Bu ender adam ne kadar büyüktür, hayal etmek bize çok kolay görülebilir, aslında inanılmaz zordur. Onun büyük çabası büyük bir Türkiye’nin ruhudur” diye çarpıcı bir ifadeyle Atatürk’ün düşüncelerine

İsmet Toto için yazılan (İşyancı Bir Gencin Dünyası) adlı kitabın kapağı

hayranlığını belirtir. Toto, böylece kitabın kapağı açılmadan okuyucunun dikkatini kitaba çekmeyi başarır. Kitabın editörü de kitabın başlangıcında, “kitabın kahramanı olan Atatürk ve büyük eserlerinin sıcak ilhamının kitapta açıkça görüldüğünü” ifade eder. Editör ayrıca, Arnavutçaya kazandırılan “Kemal’in destinasına ait bu eserden okumayı bilen Arnavutların neredeyse tamamının hoşlanacağını (etkilenebileceğini)” belirtir.

On dört bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde Toto, “Ben Olacağım!” başlığını kullanır ve burada, Atatürk’ün doğumu ve ailesi hakkında bilgi verir. Kitabın ikinci bölümüne “Kariyer” adını veren Toto, ağırlıklı olarak bu bölümde Mustafa Kemal’in İstanbul’da Harp Okulu ve Harp Akademisi eğitimi ile dönemin siyasi ortamı hakkında bilgilere yer verir. Üçüncü bölümde, “Kırmızı Tilkinin Sonu” başlığı altında İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin faaliyetleri, dördüncü bölümde, “Türkler Başkaldırın” başlığıyla, İttihat ve Terakkiye karşı içeriden farklı grupların muhalefeti anlatılır. Beşinci bölüm “Çanakkale” başlığıyla Mustafa Kemal’in kahramanlıklarına ayrılır. Altıncı bölümde “Yanlış Yollar” başlığı altında I. Dünya Savaşı süreci hakkında bilgiler verilirken yedinci bölümde “Kıyametin Ardından” başlığıyla işgaller süreci anlatılır. Sekizinci bölümü, “Herkese Karşı Başkaldırı” başlığıyla,

Kurtuluş Savaşı’nın başlangıcına ayırır. Dokuzuncu bölümde “İlk Temel Taşları” başlığıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışı ve Batı Cephesi’nin kuruluş sürecini anlatır. Onuncu bölümü “Sakarya” başlığı altında bu savaşa ayırır ve on birinci bölümde “Gazi” başlığı altında Sakarya Savaşının sonucu hakkında bilgi verir. On ikinci bölümde “Yarın Cumhuriyeti İlan Edeceğiz” başlığı ile Lozan sürecinde İsmet İnönü’den Türkiye’nin fatihi ve Gazi’nin temsilcisi olarak bahseder. Bu bölümde Toto, Büyük İskender’den, Sezar’dan ve Napolyon’dan örnek vermek suretiyle Atatürk’ün etrafında bulunanların yol ayrılıklarından Atatürk ve Türk Devrimini özümsemiş bir filozof gibi bahseder. Toto’ya göre yüksek idealleri olan büyük insanların kaderi Atatürk’ün kaderine benzer. Küçük insanlar öngörüsüz oldukları için küçük hırslarına yeniliyorlar. Hiçbir zaman zaferle sonuçlanan devrim alkışlarla son bulmaz ve kan uzun bir süre akar. Bu insanlığa tarihin öğrettiği temel derslerden biridir. Büyük idealleri olan Atatürk yalnızdır. Türkiye’den uzaklarda, Türkiye’yi gözlemleyen İsmet Toto’nun, Atatürk’ü ve devrimlerini dönemin muhalif Türk aydınlarından daha gerçekçi bir şekilde özümsemediği anlaşılmaktadır.

On üçüncü bölüme “Savaş Devam Etmektedir” başlığını uygun bulan Toto’ya göre, yeni doğan Türkiye dinamik, kurucu ve kabına sığmaz bir ruhla büyüyecektir. On

dördüncü bölüm “Türkiye Nereye Gidiyor” başlığıyla verilir. Toto’ya göre, “Türkiye, Türkiye’nin küçük gazileri sayesinde cesaretli ve aydınlanmış olan bütün milletlerin gittiği yere yani Türk neslinin istediği yere gidecektir”. Türk ve Türkiye kavramını açıkladıktan sonra Türk vatanını şu çarpıcı sözlerle ifade eder, “Türkiye, yaşadığı asrın ateşi ve idealleriyle aydınlanan yeni bir vatanıdır”.

Atatürk’ü anlamış ve özümsemiş bir genç olan İsmet

Toto’nun eseri tıpkı Atatürk’ün yazdığı Nutuk gibi “Gençliğe Hitabe” ile biter.

Kısaca, 27 yaşında, bilgiye erişimin kısıtlı olduğu bir dönemde, Atatürk ve Türkiye hakkında doğru bilgilere ulaşarak sentez yapabilen İsmet Toto’nun eserinde “büyük bir reformcu olması sebebiyle” Mustafa Kemal Atatürk’e hayranlık ifadesi vardır. Toto’ya göre (gelecekte) “Gazi, uzun zaman her savaşın önderi olacaktır ve Türkiye, onu yöneten kişinin çizdiği yola devam ederek, onun istediklerini gerçekleştirmek için kendi gücünü bulacaktır.” Atatürk’ü anlamış ve özümsemiş bir genç olan İsmet Toto’nun eseri tıpkı Atatürk’ün

yazdığı Nutuk gibi “Gençliğe Hitabe” ile biter.

Arnavutluk’un yeniden Tiran Pakti’ni imzalayarak, İtalya nüfuzu altına girdikten sonra kalemle olan mücadelesinden sonuç alamayacağını düşünen İsmet Toto, ağabeyi Ethem Toto’nun Krala karşı silahlı isyanına kardeşi ile birlikte destek verdi. Sağ olarak yakalanmasına rağmen yazdığı kitap ve Atatürk’e olan hayranlığı nedeniyle çok hızlı

bir yargılama sonucu kurşuna dizilmek suretiyle 29 yaşında Tiran’da idam edildi.

İsmet Toto’nun kitabını Arnavutluk’ta çıkardığı dönemde (1936 yılı Ocak) bekar olan Arnavutluk Kralı Zog’un kız kardeşi Saniye Hanım, II. Abdülhamit’in oğlu Abid Efendi ile evlendi. Kral bekâr olduğu için bu

evlilikten doğacak olan Abdülhamit’in torunu, Arnavutluk tahtının varisi olacaktı. Bundan dolayı Türkiye, evlilik olayına tepki olarak Arnavutluk elçisi Yakup Kadri Bey’i Ankara’ya çağırdı. Türkiye, yaklaşık bir yıl aradan (2 Şubat 1937’de) sonra Arnavutluk’a elçi olarak Ali Türkgeldi’yi görevlendirdi. Türkiye-Arnavutluk ilişkilerindeki bu kesinti sebebiyle olsa gerek İsmet Toto’nun kitabı ile ilgili elçilik raporuna rastlanmadı. Kanaatimize göre, Atatürk, İsmet Toto’nun kendisi hakkında yazdığı kitaptan ve bu idamdan habersizdi. •

Yılmadan Yorulmadan

Dr. Cihangir Dumanlı

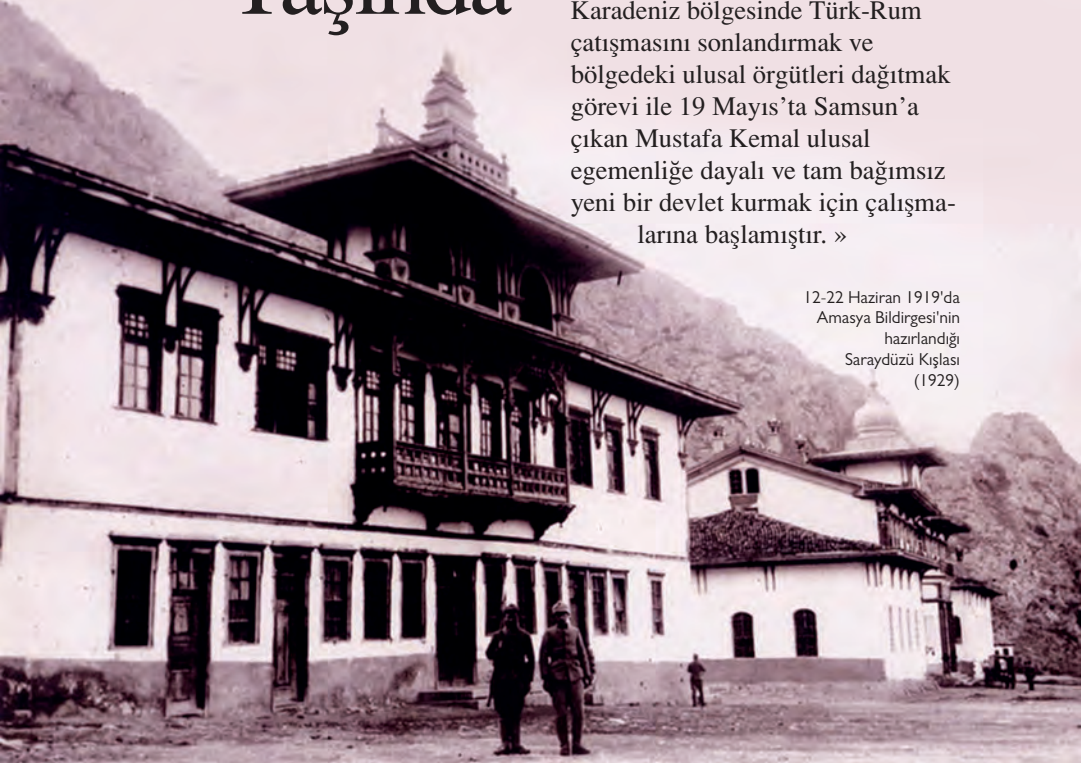
Amasya Bildirgesi 100 Yaşında

Kurtuluş savaşımız yalnız Kcephede işgalci ordulara karşı yapılmamış, Osmanlı İmparatorluğu'na son vererek ulusal egemenliğe dayalı tam bağımsız yeni bir devlet kurmanın mücadelesi de eş zamanlı olarak verilmiştir.

Egemenliği Osmanlı hanedanından alıp halka vermenin ilk önemli ve açık adımı 22 Haziran 1919'da yayımlanan "Amasya Bildirgesi (Amasya Tamimi veya Amasya Mukarreratı) belgesidir.

3. Ordu Müfettişi unvanı ile Karadeniz bölgesinde Türk-Rum çatışmasını sonlandırmak ve bölgedeki ulusal örgütleri dağıtmak görevi ile 19 Mayıs'ta Samsun'a çıkan Mustafa Kemal ulusal egemenliğe dayalı ve tam bağımsız yeni bir devlet kurmak için çalışmalarına başlamıştır. »

12-22 Haziran 1919'da
Amasya Bildirgesi'nin
hazırlanmış
Saraydüzü Kışlası
(1929)

İlk işi İstanbul'dan beraberinde getirdiği 3. Kolordu komutanı Albay Refet Bele'yi Samsun Mutassarrıflığına atamak ve emrindeki 15. Kolordu komutanı Kazım Karabekir ve 20. Kolordu komutanı Ali Fuat Cebesoy'la irtibat kurmak olmuştur. Komutanlara ülkenin son durumunu

Mustafa Kemal Paşa Amasya'da

anlatmış, “Millet ve memlekete borçlu olduğumuz en son vicdan vazifesini yakından beraber çalışarak en iyi şekilde yerine getirme” kararlılığını bildirmiştir.

Mustafa Kemal'e verilen resmi görev Samsun tarafında Rumlara saldıran Türkleri yola getirmek, Anadolu'da bir takım milli teşkilatlanmaları ortadan kaldırmaktır. O ise Samsun'a çıkışından üç gün sonra İstanbul'a gönderdiği raporda Türklerin Hristiyanlara saldırmadığını, tersine Hristiyanların Türk köylere saldırdıklarını bildirmiştir.

Mustafa Kemal Samsun'a çıktığında İstanbul, Doğu Anadolu,

Adana, Antep, Urfa, Maraş, Antalya, Konya işgal altındadır. Demiryolları işgalcilerin kontrolündedir. Samsun'da İngiliz askerleri bulunmaktadır. Her yerde yabancı resmi görevliler ve ajanlar vardır.

Mustafa Kemal'in İstanbul'dan hareketinden bir gün önce 15

Mayıs'ta Yunan ordusu İzmir'e çıkmış, Ege bölgesindeki işgal alanını genişletmektedir.

Ordu terhis edilmiş, silahları toplanmaktadır.

Padişah ve hükümeti kendi tahtını korumak için düşmanla işbirliği yapmaktadır.

Öte yandan Yunan işgaline karşı ilk örgütlü silahlı

direnış 28 Mayıs'ta Ayvalık ve Ödemiş'te Kuvayı Milliye tarafından gösterilmiştir. Kuvayı Milliye hareketi gelişmektedir.

Ege Bölgesinin Yunan ordusunca işgali ve bu işgalde yerli Rumları kullanmaları tüm yurttaki tepkilere neden olmuş, Mustafa Kemal ulusal direnişini örgütlemeye bu tepkileri organize bir şekilde hedefe yöneltmiştir

Liderler Amasya'da

Samsun'da bulunan İngiliz işgal birliği ve ajanları Mustafa Kemal'in rahat çalışmasını engellemektedir. O amacını gerçekleştirmek için

Anadolu içlerine gitmek istemektedir. 28 Mayıs'ta Samsun'dan ayrılır. İlk durağı Havza'da halkla temas etmeye başlar. Havza Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasını sağlar. Havza'da 28/29 Mayıs'ta yayınladığı genelgede (Havza Genelgesi) Ege'deki Yunan işgalinin yarattığı tehlikeye dikkat çekmiş, bütün halkın aydınlatılması ve ulusal protesto mitinglerinin düzenlenmesini istemiştir. Havza genelgesi Mustafa Kemal'in ilk siyasi çıkışıdır. Bununla resmi görevini değil, ulusal kurtuluş görevini yerine getireceğini duyurmuştur.

Havza genelgesinde özetle:

1. İşgallere karşı tüm yurttaki protesto mitinglerinin düzenlenmesi,
2. İtilaf devletleri temsilcileri ve Osmanlı hükümetine yoğun protesto telgrafları gönderilmesi,
3. Hristiyan halka zarar verilmesi istenmiştir.

Mustafa Kemal 12 Haziran'da Havza'dan Amasya'ya hareket etmiş aynı gün Amasya'ya varmıştır. 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat ve 3. Kolordu Komutanı Refet Bele'yi daha önce Amasya'ya çağırılmıştır. Ali Fuat, Rauf Orbay'la birlikte 21 Haziran gecesi Amasya'da Mustafa Kemal'e katılmıştır. Refet Bele ise bir gün sonra Amasya'ya gelmiştir.

Erzurum'daki 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir ve Konya'daki 2. Ordu Müfettişi Cemal Paşa ile telgraf bağlantısı kurulmuştur. Böylece Amasya Bildirgesi'ni yayımlayacak lider kadro bir araya gelmiş olmaktadır.

Mustafa Kemal'in kendisine verilen resmi görev dışına çıkarak ulusal direnci örgütlediğini gören Osmanlı hükümeti İngilizlerin baskısı ile 8 Haziran'da kendisini İstanbul'a çağırmıştır. Oysa Mustafa Kemal ulusal hedefe ulaşmak için yola çıkmıştır, geri dönmez. "Bağımsızlığa ulaşana kadar bütün ulusla birlikte özveri ile çalışacağına ant içtim. Anadolu'dan ayrılmam söz konusu olamaz" demiştir.

Osmanlı hükümetinin Mustafa Kemal'e ikinci hamlesi 23 Haziran'da kendisini görevden almak olmuştur. Dahiliye Nazırı Ali Kemal valiliklere gönderdiği emirde Mustafa Kemal'in görevden alındığı bildirilmiş kendisinin emirlerine uyulmaması, devlet işlerine karıştırılmaması istenmiştir. .

Amasya Bildirgesinin Hazırlanması

Amasya bildirgesinin hazırlanmasında iki husus etken olmuştur:

1. Ulusal mücadelenin protestolarla, mitinglerle kazanılamayacağının anlaşılması:

Protesto mitingleri Mondros Ateşkesinden sonra yurdun işgali üzerine başlamıştır. Daha çok İstanbul'da yapılan bu mitingler aydınlar ve kanaat önderleri tarafından düzenlenmiş, halkı işgallere karşı birlik olmaya çağırmıştır. Bu mitinglerde Osmanlı yönetimi doğrudan hedef alınmamış, silahlı mücadele çağrısı yapılmamıştır.

İşgallerin genişlemesi, Ege'de yerli Rumların; güneyde yerli

Ermenilerin işgalcilerle işbirliği halinde sivil halka zulümleri karşısında bu tür mitinglerin yeterli olmayacağı anlaşılmış, ilk kez Amasya bildirgesinde Osmanlı padişahı ve hükümeti doğrudan hedef alınmıştır.

2. Amasya bildirgesinin hazır-

Amasya Bildirgesi'ni imzalayan Heyeti Temsiliye üyeleri: Rauf Bey, Mustafa Kemal Paşa, Bekir Sami Bey

lanmasında ikinci etken Mustafa Kemal'in ulusal mücadeleyi kişisel olmaktan çıkartıp halka mal etmek istemesidir.

O, padişahın "Geri dön" emrine uymayan asi bir Generaldir. Uygulamayı düşündüğü girişimin sert ve şiddetli olacağını değerlendirmektedir. Kendi ifadesiyle "Eylemlerinin bir an önce kişisel olmak niteliğinden çıkarılması, bütün ulusun birlik ve dayanışmasını sağlayacak ve temsil edecek bir kurul adına yapılması gerekmektedir."

Bu düşüncelerle Mustafa Kemal tarafından hazırlanan ve Amasya

bildirgesinin temelini oluşturan bir metin 18 Haziran 1919'da Trakya'daki 1. Kolordu komutanı Cafer Tayyar'a gönderilmiştir. Mustafa Kemal bu telgrafında özetle;

• Padişah ve hükümetinin işgaller karşısında aciz kaldığını,

• Trakya ve Anadolu'daki ulusal örgütlerin birleştirilmesine, ulusun sesini bütün gürlüğü ile dünyaya duyurabilecek bir yer olan Sivas'ta birleşik ve güçlü bir kurul oluşturulmasına karar verdiğini" bildirmiştir.

Sıra bu düşünceleri içeren bir bildirgenin Amasya'da toplanan lider kadro tarafından yayımlanmasına gelmiştir.

Bu maksatla Mustafa Kemal tarafından 21/22 Haziran gecesi yaveri Cevat

Abbas'a yazdırılan son metin üzerinde Ali Fuat ve Rauf Bey'in onayı alınır, ertesi gün telgrafla Kazım Karabekir ve Cemal Paşa'nın da onayları alınır. Refet Bey'in de Amasya'ya gelmesi beklenir. Refet Bey metni okuyunca "Kongrenin icabında bir hükümet teşkil edeceği anlaşıyor" şeklinde tereddütlerini bildirir fakat Ali Fuat tarafından ikna edilince imza yerine kendisine özgü belli belirsiz bir işaret koyar.

Kazım Karabekir ise Sivas'tan önce Erzurum'da doğu illeri kongresi yapılmasını istemiştir.

Amasya bildirgesi 22 Haziran 1919'da Anadolu'daki tüm mülki ve askeri makamlara yayımlanır.

Bildirge:

Amasya bildirgesinin tam metnini Atatürk Nutuk'ta vermiştir.

Özetle şöyledir:

1. Yurdun bütünlüğü ve ulusun bağımsızlığı tehlikededir.

2. İstanbul'daki hükümet üzerine aldığı sorumluluğun gereklerini yerine getirmemektedir. Bu durum ulusumuzu yok olmuş gibi gösteriyor. Ulusun bağımsızlığını yine ulusun azim ve kararı kurtaracaktır.

3. Ulusun haklarını bütün dünyaya duyurmak için her türlü etkiden ve denetimden kurtulmuş ulusal bir kurulun varlığı çok gereklidir.

4. Sivas'ta ulusal bir kongrenin tez elden toplanması kararlaştırılmıştır. Daha önce Erzurum'da doğu illeri kongresi toplanacaktır.

5. Her sancaktan halkın güvenini kazanmış üçer kişinin gizlice Sivas'a gönderilmesi gerekmektedir.

Amasya kararlarının bir de yayımlamayan 6. Maddesi vardır. Buna göre;

- Askeri ve ulusal örgütler dağıtılmayacak,

- Askeri birliklerin komutanlıkları devredilmeyecek,

- Silah ve cephane elden çıkarılmayacak,

- Bir yerin işgali uğraması yalnız oradaki askeri birliği değil tüm orduyu ilgilendirecektir.

Mustafa Kemal ayrıca İstanbul'daki bazı kişilere bir mektup göndermiş, bu mektupta şu hususları belirtmiştir:

- Yalnız mitingler ve gösteriler büyük amaçları hiçbir zaman

gerçekleştiremez.

- Bunlar ancak ulusun bağrından çıkmış ortak güce dayanırsa kurtarıcı olur.

- Artık İstanbul Anadolu'ya egemen değil, bağlı olmak zorundadır.

Sonuç ve Değerlendirme

1. Amasya bildirgesi tam bir ihtilal belgesi ve bağımsızlık bildirgesidir.

2. Bu bildirmede lider kadro ilk kez ve açıkça padişah ve hükümete meydan okumaktadır.

3. Bildirge ile Ulusal kurtuluş mücadelesinin protesto, miting aşamasına son verilmiş, siyasi mücadele aşamasına geçilmiştir.

4. Sivas'ta bir kongre toplayarak kurtuluş hareketi halka mal edilmek istenmiştir. Bu açıdan demokratiktir.

5. Gizli tutulan 6. Madde ile silahlı direniş önlemleri alınmıştır.

6. Lider kadro içerisinde (küçük tereddütler dışında) tam bir uyum sağlanmıştır.

7. Bildirge İstanbul hükümetinde şok etkisi yaratmıştır. Artık kılıçlar çekilmiş, köprüler atılmıştır.

8. Amasya Bildirgesi cumhuriyetin habercisidir.

Mustafa Kemal 26 Haziran'da Amasya'dan ayrılmış, Sivas'tan önce toplanması kararlaştırılan Doğu İlleri Müdafayı Hukuk Cemiyeti kongresine katılmak üzere Erzurum'a doğru yola çıkmıştır.

Bu zorlu yolun sonu 29 Ekim 1923'te cumhuriyetin ilanıdır. •

chhangirdumanlibd@gmail.com

Hakimiyeti Milliye

Eğitim Bakanı Üniversitede

Eğitim Bakanı Cemal Hüsnü Bey, İstanbul Üniversitesi'ni ziyaret etti. Kendisinin bu yüksek kuruluş ile görüşecek birçok işleri olduğunu sanıyoruz. Çünkü bütün ülkede fikir adamlarının sessizliği fazla göze batıyor.

Yeni neslin okuduğu okul kitaplarını açtığımız zaman, hiç birinde esaslı bir malzeme değişikliği görmüyoruz. Cumhuriyetin üstünden geçen ve artık uzun denilebilecek yıllar, Üniversite Edebiyat ve Hukuk Fakülteleri için bu kadar boş geçmemeliydi.

Cumhuriyet kuşağını eğitecek olanlar, bu konudaki ana düşünceleri, öğretmenleri ve bilgileri üniversitede öğrenirler, alırlar. Bu dönemin düşünce esaslarını orası verir, kafaların bir disiplin altına alınması ve gidilecek hedeflerin canlanması ancak böylelikle mümkün olabilir.

Okul kitapları yazacak gençler

ellerine kalemi aldığında kendine şunu sorar; "Acaba üniversite bu konuda ne düşünüyor?"

Bütün kafaların, zamanla ve kendiliğinden doğru-yanlış bir kısım yollara sapmış olduğunu ve devrim denilen olgunun gitgide basit ve

cansız anlaşıldığını söylemek hiç de zor değildir. Bir savaşta bir ulusun bütün kuruluşlarının hedefi aydınlıktır, açıktır ve herkes işini ve görevini kolayca bulur.

Fakat bir ilhamdan doğan yeni rejimde ne hedefler o kadar açık, ne de hedef yolları o kadar düzgündür. Böyle

zamanlarda rehber, yön vermiş olduğu kalabalığı bir an yalnız bırakmamaya, belki de her adımda düzeltme yapmaya zorunludur. Bu rehber veya rehberler üniversitenin düşünce laboratuvarında çalışan öğretim üyeleridir.

Gazete ve kitaplar, uygun

Devrim ilkelerinin
yaşaması ve
gönüllerde
yerleşmesi için
üniversiteden yeni
düşünce rüzgarları
esmeli, kelime ve
sözlerin renkleri
tazelenmelidir.

ilkeleri sürekli olarak tekrar ederlerse, bu ilkeler, gittikçe durulur ve yosunlanır. Bu ilkelerin yaşaması ve gönüllerde derinleşmesi için üniversiteden yeni düşünce rüzgârları esmeli, kelime ve sözlerin renkleri tazelenmelidir. Kalıplaşmasından ve tozlanmasından en çok korkulacak kelime “devrim” kelimesidir.

İlk adımda bir tarih ve Vatan Bilgileri kitabına gereksinim duyulmaktadır. Eski tarih kitapları bizim, bugün olmak istediğimizin tam aksi olmamız için yazılmış, vatan yanlış tarif edilmiş, görevler ters öğretilmiştir. Bunlar, yıllarca okunmuş diye, doğru değildirler. Eğitim Bakanı ve onun hepsi gürlütülü ve hepsi yeni eğitim kuruluşlarının ve yeni eğitim değerlerinin ne olduğunu bilen arkadaşları, Türk Cumhuriyeti’nin yeni düşüncesi

kaynağının nasıl yaratılması gerektiğini bizden iyi bilirler ve bunun ne kadar güç ve şerefli olduğunu da biz onlar kadar biliyoruz.

Ne yapalım, savaşta ulusal savunma kuruluşlarının eline düşen bütün görevler, barış esnasında ulusal eğitim kuruluşlarının omuzlarına yüklenir. Barışta her yeni adımı, sadece sorumlu bakanlıklar uygulayacak diye bir husus söz konusu değildir. Ancak Eğitim Bakanlığı’na, her yeni adımı, eğitimin bir unsuru olarak görüp, dikkate almak zorundadır. Eğitilen kuşak, Ulusal Marş’ın güftesini ve bestesini bilir gibi, o kadar kolaylıkla, ulusal ülkünün de bütün esaslarını bilmelidir.

*Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
17 Ekim 1929*

“Gözlerimizi kapayıp tek başımıza yaşadığımızı düşünemeyiz.

Memleketimizi bir çember içine alıp dünya ile olan bağlarımızı kopartamayız. Aksine yükselmiş, ilerlemiş, çağdaş bir millet olarak medeniyet düzeyinde de üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ulus ferdinin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur.”

“Şimdiye kadar uygulanan eğitim ve öğretim yöntemlerinin milletimizin geri kalmasında en önemli etken olduğu kanısındayım. Onun için bir milli eğitim programından söz ederken, eski devrin boş inançlarından ve yaratılışımızla hiç ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen bütün etkilerden tamamen uzak, milli karakterimiz ve milli tarihimize uyumlu bir kültür kastediyorum. Çünkü milli dehamızın gelişmesi ancak böyle bir kültür ile sağlanabilir.”

Mustafa Kemal Atatürk

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

İran Şah'ı Rıza Pehlevi'nin
Türkiye ziyareti...

Atatürk ve Özsoy Operası

Yıl 1934 aylardan Haziran...
İçinde bulunduğumuz Haziran
ayında yaşanan büyük bir Cumhu-
riyet kazanımının 85.yılına yaşı-
maktayız.

İran Şah'ı Rıza Pehlevi ilk
yurt dışı gezisini, çağdaşlaşma ve
modernleşme konusunda örnek
ve rol modeli olarak gördüğü

Türkiye'ye yapacaktır. Türkiye'ye
yapacağı ziyaret ve Atatürk'ün
davetinden ötürü büyük bir heyecan
duymaktadır. Özel konuşmalarında
bu heyecanı şöyle dile getirir:

*"Sabırlı bir adamım... ancak
Gazi Hazretleri ile buluşmak ve
tanışmak konusunda artık sabrım
kalmadı."*

Atatürk de bu ziyarete büyük önem vermektedir. Soy ve kültür yönünden bir olan, sırf mezhep farkı yüzünden ayrı düşen, iki kardeş ulus arasında sağlanacak birliğin büyük yararlar sağlayacağını düşünmektedir.

Atatürk, ziyaret gündemini belirlemek için, yakın çalışma arkadaşlarını, Çankaya Köşkünde bir akşam sofrasında toplar; “*Şah için nasıl bir program hazırlayalım?*” diye sorar.

Cumhuriyetin kurulmasından itibaren ancak 11 yıl gibi çok kısa bir süre geçmesine rağmen, ülkenin gösterilecek çok şeyi vardır. Kimi, “*Orman Çiftliği’ne götürelim*” der, kimi fabrikaları örneğin “*Gazi Fişek Fabrikasını, Kırıkkale Mühimmat Fabrikasını, Merinos Dokuma, Uşak, Alpulu Şeker Fabrikalarını ve hatta Gölcük Tersanesini gezdirelim*” der. Atatürk sessiz kalır, aklında bir şey ve bir program olduğu bellidir. “*Peki, ne yapalım?*” diye sorarlar.

“*Opera yapacağız.*”

Bir sessizlik ve şaşkınlık olur.

“*Doğal güzellikler ve bir kısım fabrikalar onlarda da var. Onlarda olmayan bir şey yapıp, farkımızı ortaya koymalıyız ve tarihi köklerimiz perçinlemeliyiz.*” der Atatürk.

İşte; konusunu kendisinin belirlediği, yazımına ve oyuna sürekli ve doğrudan katkı sağladığı ilk Türk Operası olan Özsoy’un doğuş hikayesi böyle başlar.

Senaryonun yazımında bir taraftan Atatürk’ün doğrudan el yazımı ile katkıları devam ederken, konuyu işlemesi ve libretto’yu^(*)

Atatürk (...) sırf mezhep farkı yüzünden ayrı düşen, iki kardeş ulus arasında sağlanacak birliğin büyük yararlar sağlayacağını düşünmektedir.

yazması için “reji” görevi Münir Hayri Egeli’ye verilir. Atatürk, Egeli’ye “*Bu konu ile ilgili olarak, gece yarısı bile olsa izin almadan yanıma gelmeye, üstelik beni uykudan uyandırmaya yetkin var.*”

İran Şahı Rıza Pehlevi ve Atatürk (1934-Ankara)

der. Sonra besteci arayışı başlar. Devlet bursuyla gittiği Paris'ten yeni dönmüş olan ve henüz 27 yaşında bulunan Adnan Saygun akıllara gelir ve kendisine “İran Şah’ı konuk olarak geliyor. Bu metin üzerinden bir opera bestelemenizi istiyoruz” denir. Türkiye’nin ilk operasını yazacak ve yönetecek olan Adnan Saygun çok mutlu olur ve sorar:

“Solist var mı?”

Cevap “Yok.”

“Koro var mı?”

“Yok.”

“Orkestra var mı?”

“Yok.”

“Peki, ne kadar vaktimiz var?”

Cevap “Sadece bir ay.”

Ve çalışmalar başlar. Konuyu belirleyen ve yazımına doğrudan katkıda bulunan Atatürk, çalışmaları sürekli olarak ve yakından izler. Sık sık provalara katılan Atatürk, -bir anlatıma göre-, her izlemesi sonunda “Okay... Okay” diyerek sanatçıları alkışlar.

Bir gün sanatçılardan biri, cesaretini toplayarak ve gayet utangaç bir ifade ile “Paşam sanat bilginiz çok yüksek ama İngilizce telaffuzunuz için aynı şeyi söyleyemeyeceğim” der ve sebebini şöyle açıklar. “İngilizce de beğeni olarak söylenen söz ‘Okay’ değil, ‘Okey’ dir.”

Atatürk, tebessüm ederek şu yanıtı ve öğretiyi verir:

“Benim söylediğim ‘Okay’ öz Türkçe bir sözcüktür. Okun yaydan çıktığını ve hedefin vurulduğunu gösterir. Sizin yaptığınız iş, hedefi tam on ikiden vurmaktır.”

İşte, mucize böyle başlar..

İki ulus arasında tarihi birliği sağlamak amacıyla, Atatürk tarafından konusu belirlenen, yazım ve sahneye konulmasına doğrudan katkıda bulunduğu Özsoy Operası’nda, İranlı şair ve yazar Firdavsi’nin “Şahname veya Şehname” adlı eserinden yararlanılmıştır. Bu bakımdan Özsoy’un konusuna geçmeden önce, kaynak eser ve yazar hakkında kısa bir bilgi edinmek yararlı olacaktır.

Firdavsi (934-1020), Gazneliler ve Sâmâniler dönemleri İran edebiyatının önde gelen şairidir. Şiirlerini Arapça değil, Farsça olarak yazmıştır. Şahname veya Şehname adlı eseri, eski İran-Turan (Fars, Türk) dönemine ait binlerce yıllık efsaneleri anlatan manzum destanıdır. Firdavsi’nin yaşamının büyük

kısmını alan Şahname'nin yazımı 977-1010 yılları arasında tamamlanmış olup 60.000 beyitten oluşmaktadır. Bir ulusun tarihi üzerine, tek bir şair tarafından yazılan, tarihte başka bir benzeri olmayan, epik şiirlerden oluşan destan türünde bir yapıttır. Türk (Saka) Kağanı Alp Er Tunga, Şah Feridun ve çocukları Tur ile İraç, Şahname'nin baş kişileridir. Feridun yeryüzünü üç parçaya ayırıp üç oğlu arasında bölüştürür. Tur'a Türkistan ile Çin'i yani Turan'ı, İreç'e İran'ı, Selim'e de batıyı verir. Özsoy Operasında, Türk ve İran ulusunun, yüzyıllar öncesine dayanan soy ve kültür birliğini vurgulamak, bu birlikteliği yeniden sağlayarak pekiştirmek için bu öğeler kullanılmıştır. Yazılışından yaklaşık olarak 1000 yıl sonra, 1934 yılında Atatürk'ün istek ve katkısı ile bir opera türünde yeniden yazılıp bestelenerek Özsoy Operası'nda işlenerek, siyasi söz ve söylevlerden çok daha etkileyici ve kalıcı bir sonuç sağlanmıştır.

Özsoy Operası'nda koro'yu; Ankara Kız Lisesi ve Orta Mektebi ile Beden Terbiyesi Enstitüsü öğrencileri oluşturmuştur. Koristlerin nota bilmemesi sürekli sorun yaratmış ve hatta zor bölümler değiştirilmiştir. Notaların çoğaltılması için Cumhurbaşkanlığı Armonisi'nden gelen subay ve müzisyenler yardımcı

olmuşlardır.

Başrolleri paylaşacak Nimet Vahit Hanım'la, Nurullah Taşkıran Almanya'da klasik müzik eğitimi görmüştür. Aysım rolünü oynayacak Semiha Berksoy ise henüz 24 yaşında bir Şehir Tiyatrosu sanatçısıdır. Sanatçılar metni ezberlemeye; İstanbul'dan gelirken, Ankara treninde başlarlar. İlk prova 12 Haziran'da yapılır. Atatürk provayı bizzat izler. Metinde kimi düzeltmeleri yapar.

19 Haziran gecesi ilk temsil

Adnan Saygun ve
Özsoy Operası sanatçıları

Halkevi sahnesinde kusursuz icra edilir. 3 perde 12 tablolu eser ana teması yüzyıllar boyunca Türkiye ve İran'ın kardeş olduğu vurgusudur.

Perde açıldıktan sonra sahnede bulunan ozan, Türklüğü öven destanını anlatmaya başlar. Dinleyiciler için 40 bin yıl evvelki Feridun'un ülkesini hayal ettirecek tasvirlerde bulunur. Ozanın sesine arp eşlik eder;

"Ben ne puta tutkunum, ne yara vurgunum,

Elimde destanımla yalnız hakka bakarım.

Doğruyu anlatırım, gönüllere akarım.

Gönlü açık olanlar elbet beni severler.”

...ve tiradın devamında söylenen, Hakan Ferîdun'un çocuklarına verdiği isimler Türkiye ile İran'ın ortak niteliğini -bayrakların-daki simgeyi- belirtmektedir:

*“Sen ey nurtopu çocuk
Senin adın Tûr olsun
Kutlu rengin mavi, esin ay
Yoldaşın kurt olsun
Sen ey sevgili çocuk
Senin de adın İreç olsun
Nurun yeşilden çıksın, seninle
parlasın
Yoldaşın arslan olsun”*

Böyle bir girişle başlayan eserin ana teması yüzyıllar boyunca Türkiye ve İran'ın kardeş olduğudur. Eserin sonunda, iki kardeşten Tur'un (Kurt) adı geçtiğinde, sahnedeki oyuncular, Ankara Halkevi'nin locasında operayı izlemekte olan Atatürk'ü, İraç (Arslan) adı geçtiğinde ise yanındaki Rıza Pehlevi'yi işaret eder. Bu jest karşısında çok duygulanan Şah Rıza Pehlevi, “Kardeşim!” diyerek, Atatürk'e sarılır. Eserin ikinci ve üçüncü sahneleri Kurtuluş Savaşı'nda geçer ve yüzyıllar boyunca ayrı kalan Türkler ve İranlıları Tur ve İraç'ın tekrar bir araya getirdiği anlatılır.

Bundan sonrasını Saygun şöyle anlatıyor: “Eserin, tekrar efsane havasını getiren bu sahnesinde Feridun ve ötekiler hep sahnede

hazırdır, ancak Tur ve İraç yoktur. Feridun sorar, ‘Tur ile İraç’ı göremiyorum, nerededirler?’

Sahnedeki Ozan, Halkevindeki locasında İran Şahı ile birlikte temsili seyreden Atatürk'ü işaret ederek şöyle der: ‘İşte Tur. (İran Şahını işaret ederek) İşte İraç. Her Türk bir Tur, her İranlı bir İraç’tır.’

Türkçeyi Azeri şivesiyle çok iyi bilen Şah'ın bu sözler üzerine Atatürk'e sarılıp ‘Kardeşim’ diye ağladığını, temsilden sonra heyecanla anlattıklarını çok iyi hatırlarım.”

Operanın sonunda perde kapanırken, seyirciler büyük bir coşku içinde oyunu ve sanatçıları alkışlarlar. Atatürk, aslında kendi eseri olan, bu mucizenin yaratıcılarını Çankaya Köşk'ünde ağırlar, kutlar ve “*Bu bir devrim hareketidir.*” der.

Atatürk bir işin yapılmasını istediğinde, karşısındaki “*Efendim, bu iş bu kadar kısa sürede yapılamaz, koşullarımız, olanaklarımız uygun değil*” gibi gerekçeler ileri sürerse “*Efendi, sen ne diyorsun, biz 20 günde opera yazmış, bestelemiş, oynanmış bir milletiz. Yeter ki bu millet istesin ve davasına inansın. Her şeyi yapar ve başarır.*” diye yanıt verirmiş. Bizim de, Atatürk'ün büyüklüğü için söyleyebileceğimiz tek bir söz vardır: O, Atatürk'tür. •

erdemakyuzbd@gmail.com

(*) **Libretto:** Opera, bale gibi müzikli sahne yapıtlarının sözlerini ya da konusunu içeren kitapçık.

22 Haziran 1919

22 Haziran 1919 gecesi Amas-ya'da Mustafa Kemal, Ali Fuat, Hüseyin Rauf ve Refet Bey aldıkları ortak kararla Ankara'yı üs olarak seçmişlerdi. Erzurum, Sivas kongrelerinden sonra 27 Aralık 1919 günü Ankara'ya gelen Mustafa Kemal ve arkadaşlarının kalacak yerleri bile yoktu. (...) Ziraat Mektebi'nde yatılı lise öğrencilerinin yatak ve yorganları, üç dört karyola ve birkaç tahta ile Türkiye Cumhuriyetini kuracak karargâh hazırlanmıştı.

Bir gün sonra bu karargâhta Mustafa Kemal Ankaralılara seslendi. Telgrafla durumu askeri ve sivil makamlara iletti:

“Sivas’tan Kayseri yoluyla Ankara’ya hareket eden Temsil Heyeti (...) bugün Ankara’ya varmış bulunuyor. Ulusumuzun gösterdiği birlik ve azim bağımsızlığımızı kazanacağımız konusundaki kanımızı sonsuzlaştırmıştır. Temsil Heyetimizin merkezi şimdilik Ankara’dır. Saygıdeğer milletvekillerinin Ocak 5’inden itibaren Ankara’ya ulaşmaları beklenir.”

Recep (Peker), Hüsrev (Gerede), Muzaffer (Kılıç), Cevad Abbas (Gürer)

Ziraat Mektebi, iki katlı bir binaydı. (...) İkinci katta Ankara tarafına bakan büyük oda Mustafa Kemal’e ayrılmıştı. Odada bir kanepe, bir iki koltuk dört-beş sandalye, bir masa ve kenarda sac bir soba vardı.

Biraz ötede odalardan birinde Recep (Peker) kalıyordu. Daha sonra gelen Hüsrev (Gerede) Beyin yatağı da bu odaya sıkıştırıldı. Muzaffer (Kılıç), Cevad Abbas (Gürer)... gelince odalarda masaların etrafında çalışanlar artı. Karargâhta İstanbul’dan beri Mustafa Kemal ile beraber olan

Dr. Refik (Saydam) sağlık durumu iyi olmayan ve böbrek rahatsızlığı çeken Mustafa Kemal’le yakından ilgileniyordu.

En büyük sıkıntı ise paraydı. Para yoktu. Ortada ordu, meclis... görünürde bir şey yoktu. Sadece ve sadece ülkenin dört bir yanını bu binaya bağlayan telgraf telleri vardı. Mustafa Kemal yurdun dört bir yanına telgraflar gönderiyor, gelenlere karşılık ve sorulara da yanıt veriyordu.

Mustafa Kemal’e sordular:

“Topunuz yoktu, tüfeğiniz

yoktu, ordu dediğiniz rejimin de kalabalığı malumdu, üstelik paranız da yoktu. Siz bu savaşı nasıl kazandınız?

Mustafa Kemal’in yanıtı kısa ve kesindi:

“Telgraf telleriyle...”

Karargâh her geçen gün yeni gelenlerle biraz daha kalabalıklaşıyordu. Herkes nefesini tutmuş harekete geçecek orduyu bekliyordu. Ama Mustafa Kemal, “Önce Meclis sonra ordu! Ben kerameti Meclis’ten bekleyenlerdenim!” diyordu.

Parasızlık Ankara’ya gelişlerinin ilk haftasında doruk noktaya vardı. Bıçak kemiğe dayanmıştı. Mazhar Müfit Kansu karakışın

ortasında sırtındaki kürkü satmak zorunda kaldı. Şöyle anlatıyor o günleri Mazhar Müfit Kansu:

“Bir de geçinmek, para meselesi bizi sıkmaya başladı. Ekmek-çiye bile verecek paramız kalmamıştı. Mustafa Kemal Paşa bulduğum çareleri eskisi gibi kabul etmedi ve para sağlanması konusunda bir karar ve sonuca ulaşamadık. (...) Ne yapacaktık?

Benim bir kürküm vardı. Erzurumlu Nafiz Bey’e başvurup sattırılmasını rica ettim. Nafiz Bey: ‘Ocak ayı içindeyiz, ne giyeceksin!’ diye ısrar ettiyse de, sonunda onu da sattık. Sözüün kısası sıkıntılı bir durumdaydık.

Parasızlık Ankara’ya gelişlerinin ilk haftasında doruk noktaya vardı. Bıçak kemiğe dayanmıştı. Mazhar Müfit Kansu karakışın ortasında sırtındaki kürkü satmak zorunda kaldı.

Sabah, yatakta dinlenirken kapı vuruldu. İçeri giren kişi, Müftü Efendi’nin (Rıfat Börekçi’nin) geldiğini söyledi. Eyvah, şimdi Müftü Efendiye kahve ısmarlamak gerekir. Kahve var ama şeker yok, benim iki parça şekerim var, onu da masanın gözüne saklamıştım. Ya şekerli kahve isterse... Ya da sigara

vermek gerekirse...

‘Paşa’ya haber veriniz!’ dedim. ‘Paşa size gönderdi, Paşa ile görüş-tüler’ dediler.

‘Peki buyursunlar.’

Müftü Efendi odama girdi. Ortadaki yuvarlak ve küçük masanın kenarında bir iskemleye oturdu.

‘Müftü Efendi, kanıma göre kahve içmezsiniz değil mi?’ ‘Evet içmem!’ dedi.

‘Sigara?’ ‘Onu da

kullanmam!’ yanıtını verdi. Oysa Müftü Efendi kahve içerdi. Müftü Efendi anında durum anladı ve içmem dedi; gülümseyerek:

‘Sizin biraz sıkıntıda olduğunuzu öğrendik, az da olsa yardımda bulunmayı görev bildik,’ dedi. Yatağın karşısında duran küçük kasayı göstererek: ‘Paramız var!’ dedim. Oysa ki kasada olan 48 kuruştan ibaretti. Müftü Efendi bu sözümü dinlemedi bile cübbesinin altından bir torba çıkardı. İçindeki kağıt paraları saymaya hazır bulunu-

yordu.

‘Müftü Efendi, teşekkür ederim amma önce Paşa ile bu konuda görüşmeniz iyi olur’ dedim.

‘Görüşüm, kasa Mazhar Müfit’dir, ona veriniz, dediler.’ ‘Pekala!’

Müftü Efendi parayı birer birer saymaya ve masanın üzerine

Mazhar Müfit Kansu

koymaya başladı. Yüz, iki yüz, beş yüzü geçti, sonunda bin lira kağıt para saydı. Ben de paraları aldım ve kasaya koydum. Bunun üzerine emirlerini çağırdım ve gizlediğim iki şekeri uzattım: ‘Bize birer kahve pişir!’ emrini verdim. (...)”

Mustafa Kemal Ankara’da yeni bir Meclis kurulmasından yanaydı. Ancak hâlâ umudunu padişaha, İstanbul’daki Meclisi Mebusan’a bağlayanlar vardı. Ankara’da odaklaşan gücü daha doğmadan yok

Mustafa Kemal Erzurum milletvekili seçilmişti. İstanbul’da açılacak Meclisi Mebusan’a gitmeyen Mustafa Kemal Ankara’dan telgraf telleri aracılığı ile orada bulunanlardan çok daha fazla Meclisin içinde gibiydi.

etmek ve engellemek için Osmanlı Meclisi toplanacaktı. Bu arada 5 Ocak 1920 günü Erzurum’dan bir haber geldi. Mustafa Kemal Erzurum milletvekili seçilmişti. İstanbul’da açılacak olan Meclisi Mebusan’a gitmeyen Mustafa Kemal Ankara’dan telgraf telleri aracılığı ile orada bulunan kimilerinden daha çok daha fazla Meclisin

içinde gibiydi.

12 Ocak 1920 günü Osmanlı Meclisi Mebusan açıldı. 170 üyeli ancak işgal altında olan yerlerde seçim yapılamadığı için 140 kişinin seçildiği oturumlarında en fazla 110 kişilik bir çoğunluğun sağlandığı Meclisi Mebusan’ın açılışında 72 milletvekili vardı. Açılışına Padişah Vahdettin’in katılmadığı ancak onun adına okunan açış konuşmasında bir tümce vardı:

“Her türlü ayrılık ve karışıklıktan kaçınılarak milli hedeflerin ‘Felah-ı Vatan’ noktasında birleşmesi son derece gereklidir.”

Mustafa Kemal ulusun kurtuluşu için atılan her adımı destekliyordu. Osmanlı Meclisinin açılışını da bu duygular içinde karşıladı. Kutlama telgrafı gönderdi:

“Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Örgütü altında güçlerini, ve ruhlarını birleştirmiş olan ulus, bugünden itibaren yalnız kendi iradesini temsil ve bilfiil egemen kılacak olan Meclis’in koruyucusu durumundadır.

Bağımsızlık ve varlığının sonuna kadar savunulması yolunda onun en fedakâr bir dayanağıdır.” (...)

Mustafa Kemal İstanbul’daki gelişmeleri izlemeyi sürdürdü. Gelen haberler iç açıcı değildi. Önce İngilizler Harbiye Nazırı ile Genelkurmay Başkanlarının 48 saat içinde değiştirilmesini istedi. Mustafa Kemal sert tepki gösterdi.

Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya: "Eğer görev başına gelmemekte ısrar ederseniz İngilizlerin milletin bağımsızlığını bozduğunu ilan ederken Harbiye Nazırı'nın da görevini yerine getirmemekten sorumlu olduğunu ağır bir şekilde eklemek zorundayız..."

Mustafa Kemal milletvekillerini de uyarmaktan geri durmadı:

"İngilizlerin tecavüzünü geri almadığı takdirde Meclis'in görevi Anadolu'ya geçmek ve milletin yönetimini üzerine almaktır. Bu hareket bütün milletin kuvvetlerini kendisinde toplamış olan Kuvayi Milliye tarafından her araç ile desteklenecektir."

Bir telgraf da kolordu komutanlarına gönderdi. Buyruk kesindi:

"Eğer İngilizler İstanbul'da bakan ya da milletvekillerinden bazılarını tutuklarsa, karşılık olarak Anadolu'da bulunan İngiliz subayları tutuklanacaktır!..."

İngilizler İstanbul Milletvekili Reşat Hikmet Bey'i tutukladı. Durumu bildiren Rauf (Orbay) Bey'e Mustafa Kemal şu telgrafi çekti:

"Bir Milletvekilinin tutuklanması, Meclisi Mebusan'ın güvenliğini bozma olup ve bu tutuklamaya sessiz kalmak bütün milletvekillerinin tutuklanması hakkını onaylamak demektir. Bu nedenle Meclisi Mebusanca kesin girişimlerin yapılması gerekmektedir. Girişimlerin sonucuna göre milletvekillerinin vereceği karar bütün araçlarla yerine getirilecektir. Yanıtınızı

bekliyoruz."(...)

Mustafa Kemal bir genelge ile İngilizlere silah teslim edilmemesini ve iç kesimlere taşınmasını istedi. Bu arada da dış dünyaya Ermeni komitacıların işgal güçlerinden aldıkları cesaretle yaptıklarını da duyurdu.

Başlayan ikinci Anzavur Ayaklanması'na sert tepki gösterdi. Müdafaai Hukuk hareketini İttihat Terakki'nin devamı olarak suçlayarak propaganda yapan Anzavur Ahmet ve yandaşlarına silahlı savaş yanında halk tepkisini de örgütledi.

İstanbul'da işler karışmıştı. Sadrazam Ali Rıza Paşa kabinesi istifa etmişti. Mustafa Kemal Meclisi Mebusanı göreve çağırdı, padişahı uyardı ve Müdafaai Hukuk cemiyetlerini hazırlıklı olmaya çağırdı. Yeni hükümet kurulmuş ama İngilizler İstanbul'daki ileri gelenlerin tutuklanması buyruğunu Osmanlı hükümetine verdi. Bu bilgiyi kendisine ulaştıran Rauf Bey'e Mustafa Kemal şu telgrafi çekti:

"İngilizlerin tutuklama kararına muhaliflerin yaygaralarına karşı Meclis'in cesur, sonuna kadar görevini sürdürmesi pek yararlı ve parlaktır. Ancak gerekli olan arkadaşların sonuçta bize katılmaları konusu mutlaka sağlanmış olmalıdır. Sizlerin hemen buraya gelmeleri çok gereklidir."

Arkadaşı Rauf Bey'e dert yandı: "İstanbul'daki kafasızları bir yana bırak, şu gözle görülecek elle

tutulacak kadar açık olan gerçeği ben kendi arkadaşlarıma dahi anlatamadım. (...) Meclisimizi güvenli gördüğümüz yerde kurmak hakkımız değil mi? Hayır... Efendilerin gözü İstanbul'a dikilmiş ve sanki beyinleri kurmuştur. Ne sandılar? Hiç Türk Meclisi İngilizlerin aleti olur mu? Olmazsa, görevini yapan bir Türk Meclisi canına kast eden İngilizlerle kucak kucağa yaşayabilir mi? Elbette yaşayamaz, değil mi? Hayır Meclis İstanbul'da olur ve görev görür dediler. Gördük

işte gördüğü görevi! Gördük uğradıkları sonu! Sonuç şu oldu ki bizi yeni bir seçim külfetine daha soktular. Şimdi onu yapıyoruz.”

Mustafa Kemal gelişmelerin sonucunu önceden tahmin ettiği için hazırlıklarını sürdürdü. Manastırlı Hamdi Efendi Mustafa Kemal'e ölümü göze alarak bir üzücü telgraf yolladı:

“İstanbul İşgal edildi!”

Ve Mustafa Kemal İstanbul'u işgalden kurtaracaktı! •

yasarozturkibd@gmail.com

...dövüşe dövüşe ölmeyi yeğleriz.

Mustafa Kemal Sivas Kongresi'nden sonra Amerikalı General Harbord ile bir görüşme gerçekleştirmişti. Mustafa Kemal'in bu görüşmede söyledikleri yukarıda anlatılan Ankara'da Meclis kurma sürecinde aynen gerçekleşiyordu:

General Harbord İstanbul Hükümetinin tepkisini çekmemek için sesizce geldiği Sivas'ta nabız yokluyordu. General Harbord Mustafa Kemal'e sordu: “Şimdi ne yapacaksınız?”

Mustafa Kemal gergindi. Elinde çevirdiği bir tespih vardı. Bir anda sinirli bir hareketle tespihin ipini kopardı. Tespih taneleri dört bir tarafa dağıldı. Mustafa Kemal yanındaki-ler harekete geçmeden eğildi tespih tanelerini tek tek toplamaya başladı. General Harbord sorusunu yineledi: “Şimdi ne yapacaksınız?”

Mustafa Kemal tesbih tanelerini avucunda sımsıkı tutarak: “Bu hareketimle generale yanıt vermiş olmuyor muyum? Dağılmış taneleri yeni ve sağlam bir ipliğe dizmek için toplamaktayım.”

General Harbord: “Bu çeşit bir umut, ne mantığa ne askeri olanaklara uygun değildir. Bazı insanların canlarına kıydıklarını biliyoruz, şimdi de bir

milletin intiharına mı tanık olacağız!”

Mustafa Kemal “Söylediğiniz doğrudur general,” dedi “yapmak istediğimiz şey, ne askerlik açısından, ne de başka açıdan açıklanamaz. Fakat her şeye karşın yurdumuzu kurtarmak, özgür ve uygar bir Türk devleti kurmak, insan gibi yaşayabilmek için yapacağız bunu!”

Yerdeki taneleri toplayan Mustafa Kemal avucundakileri masanın üstüne koydu. General Harbord:

“Ya başaramazsanız?”

Mustafa Kemal: “Başaramazsak!.. Bir kuş gibi düşmanın avucu içinde ağır ve şerefsiz bir ölüme katlanacak yerde atalarımızın çocukları olarak dövüşe dövüşe ölmeyi yeğleriz...”

Tespih tanelerini toplayama devam ediyordu Mustafa Kemal. Bu arada tanelerin bir kısmı çok uzaklara dağılmıştı. İstanbul'daki Meclisi Mebusan toplantısına giden milletvekilleri bu tanelerdi... •

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol'un Mevzuat Böyle Efendim adlı kitabından

Kalem Değince “Matbu” Malzeme Bozulur!

Sirkeci Aşirefendi Caddesi'ndeki bir kumaş sanayii şirketinde santral memuru olarak çalışan Aynur Poyraz, her hafta okuduğu sinema ve televizyon dergilerini yuvarlıyor, paketliyor Yozgat'ın Akdağmadeni ilçesinde ilkokul öğretmeni nişanlısı Müfit Kovacıoğlu'na postalıyordu.

Aynur Poyraz, her hafta yaptığı gibi, yine bir salı günü Tele-Magazin, Hey ve TV'de 7 Gün dergilerini okuduktan sonra, hepsini içice koydu, yuvarlayıp paketledi ve Sirkeci'deki Büyük Postane'den postaladı.

İki gün sonra, Kocamustafapaşa semtindeki evine döndüğünde, Aynur Poyraz, kendi adına gönderilmiş bir ihbarname buldu.

İhbarname, Büyük Postane'den

gönderilmişti ve üzerinde, “Gönderdiğiniz paket hakkında görüşmek üzere, lütfen Büyük Postane'ye başvurunuz” deniliyordu.

Aynur Poyraz, ertesi sabah Sirkeci'ye gitti.

“Evde dün akşam böyle bir ihbarname buldum» dedi. «Kime başvuracağımı söyler misiniz, lütfen?”

Büyük Postane'deki bayan görevli, ihbarnamayı okudu ve Aynur Poyraz'm yüzüne baktı:

“Gönderdiğiniz pakette herhalde yasak bir madde bulunmuş

olmalı” dedi. “Biz bu tür ihbarnameleri, postaladıkları paketlerinde yasak madde bulunan kişilere göndeririz.”

Bayan memur bunları söyledikten sonra, içeri girdi ve bir süre

sonra, elinde Aynur Poyraz'ın iki gün önce postaladığı dergilerle geldi. Paket açılmış, dergiler ayrı ayrı duruyordu.

“Sıkı sıkı sarılmış tüm matbua paketlerini kontrol ediyoruz” dedi bayan memur.

“Bazılarının içlerinde yasak maddeler bulunuyor. Bakalım sizin dergileriniz arasında ne yasak madde varmış.”

Bayan PTT memuru, bunları söyledikten sonra, dergilerin sayfalarını tek tek çevirmeye başladı.

“Fakat ben hiç bir yasak madde koymadım ki dergilerin arasına” dedi Aynur Poyraz, “Bir yanlışlık olmasın sakın?”

Bayan memur, Tele-Magazin'in sayfalarını bitirdi. Hey'in sayfalarını çevirmeye başladı. İki derginin arasında da yasak madde yoktu. TV'de 7 Gün'ün sayfalarını çevirmeye başladı. Bu derginin sayfaları arasında da yasak bir madde bulamadı.

“Bir dakika, içeri gidip, kontrolü yapan arkadaşlara sorayım” dedi ve birkaç dakika sonra yine döndü. TV'de 7 Gün'ü yeniden eline aldı.

“Tamam, şimdi oldu” dedi. “Bu dergideymiş.”

PTT memuru, sayfaları bu kez hızlı hızlı çevirdi ve derginin bulmacasının olduğu sayfaya geldi.

“İşte buldum” dedi. “Bu sayfadaki bulmacayı daha önce çözmüşsünüz.”

Aynur Poyraz şaşırdı:

“Evet çözdüm” dedi. “Şimdi de nişanlığa gönderiyorum dergiyi.”

Bayan memur, gülmeye başladı: “İşte bunu yapmayacaktınız”

dedi. “Çünkü, üzerinde kalem oynatılmış bir matbua malzeme, PTT mevzuatına göre matbua malzeme

olmaktan çıkar.

Bulmacasını çözdüğünüze göre, şimdi bu dergiyi matbua malzeme olarak PTT'ye veremezsiniz.”

Aynur Poyraz, sordu: “Peki, ne yapacağım ben şimdi?” dedi.

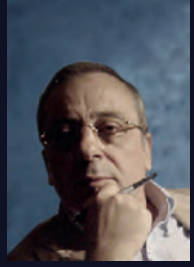
PTT memuru, ne yapacağını da anlattı ona: “Önünüzde üç seçenek var.” dedi. “Ya bu dergileri, birinin bulmacası çözüldüğü için, yani üstünde kalem oynatıldığı için, normal paket olarak göndermeyi kabul edersiniz ve ona göre ücret ödersiniz... Ya, dışardan yeni bir dergi alır, pakete onu koyarsınız... Ya da bu dergideki, kalem oynattığınız bölümü, yani çözdüğünüz bulmacanın olduğu bölümü yırtar, öyle gönderebilirsiniz paketinizi...”

Aynur Poyraz, üçüncü yolu seçti. PTT memurunun önünde, dergideki bulmaca bölümünü yırttı, dergileri yeniden paketledi ve nişanlığına, birindeki bulmaca bölümü eksik üç dergi gönderdi. •

Otopsi

Cengiz Özakıncı

Atatürk'ün Tarih Tezi'nde İSKİT TÜRKLERİ

I. Dünya Savaşı sonrası “Türkler Anadolu’ya 1071’de gelip işgal ederek uygarlıkları yıkmışlardır, Türkler Anadolu’nun yerlisi değil işgalcisidir, onları kovacağız, Ege’de İyon’ya Yunan Devleti’ni, Karadeniz’de Pontus Yunan Devleti’ni, Doğu Anadolu’da

Ermeni Krallığını dirilteceğiz, Kürdistan kuracağız” diyerek ülkemizi işgale girişen İngiliz, Fransız, İtalyan emperyalistleri ve onların güdümündeki Yunanistan, saldırılarını Ari Irkçı “Uygarlık Tarihi”ne ve “Tarihsel Hak” iddialarına dayandırıyordu.

Bu suçlamalar, iftiralar çürütülmedikçe aynı saldırıların gelecekte aynı iddialarla yinelenebileceği açıktı. Atatürk, Türkleri Anadolu'nun yerlisi değil işgalcisi ve uygarlık yıkıcısı olarak gösteren Batı tarih tezine karşı, Türklerin barbar olmadığını, 1071'den binlerce yıl önce Anadolu'da bulunan uygar Hattilerin ve İskitlerin Türk olduklarını, Anadolu'nun en az 7000 yıllık Türk yurdu olduğunu savunacak; ve bilimsel bulgulara dayalı bu savı Türk Tarih Tezi olarak ortaya koyacaktı. 1930 sonrası liselerde okutulan Tarih I, II, III, IV ders kitapları Türk Tarih Tezi'ni öğretmekteydi ve "Tarih I - Tarihte-nevvelki Zamanlar ve Eski Zamanlar" kitabında "İskit Türk İmparatorluğu" başlıklı bölüm özetle şöyleydi:

- "Bugün Güney Rusya denilen bölgeye yerleşmiş Türklere eski Yunan tarihçileri İskit derlerdi. (...) Bu isim Hazar Denizi ile Yayık Irmağı doğusundaki bütün Türkleri de kapsar halde genişletilmiştir. (Eski Yunan tarihçilerinden Herodot "İskit" kelimesinin, Karadeniz kuzeyindeki halk tarafından, devletlerinin kurucusuyla ilgili olarak kendilerine verdikleri "Skolot" veya "Oskolot" isminin Yunanca şekli olduğunu söyler. İranlılar aynı asırda bunlara

daha doğru bir telaffuzla Sakalar derlerdi. Türk camiasından gayet büyük bir zümrenin o devirlerde kendilerine Saka unvanını vermiş oldukları anlaşıyor. Bu adı bugün Sibir kuzeyinde yaşamakta olan Yakut Türkleri korumaktadırlar; Yakutlar kendilerine bugün bile Yakut değil, Saka derler. Attaliat adlı Bizans tarihçisi, tarihinin 156.

yaprağında "İskitlerle Türkler aynı ırktandır" demiştir (...) "Strabon, coğrafyasında İskitlerin sahillerdeki limanlara limen dediklerini kaydeder. Homere ve İÖ 9. asırda yaşayan Yunan edebiyatçılarından Hesiod ile İÖ 5. asırda yaşamış olan Eschyle, İskitleri "en medeni millet" olarak nitelemektedirler. Ta-

nınmış Yunan tarihçisi Herodot (İÖ 5. asır) aynı bilgiyi doğrular: (...) Odesa, Kiyef, Harkof, Moskova ve Leningrad müzeleri İskit medeniyetinin yüksekliğini gösteren kıymetli belgelerle doludur." (...) "İskitlere ait eserlerden pek çoğunun altından yapılmış olması bunların enginliklerinin derecesine delil tutulabilir." (...) "Anadolu'ya Kırım ve Trakya çevresinden geçen bu İskit Türkleri, Sakarya ile Kızılırmak arasında Paflagonya çevresini merkez edinmişlerdi." (s.68, 69, 70, 143.)

Atatürk'ün tarih tezinde Türk olarak nitelediği "Güney Rusya'da

Türk Tarih Tezi. 1930'larda Liselerde okutulan Tarih dersi kitapları.

yaşayan İskit Türkleri”(s.175)Asur kaynaklarına göre İÖ 600’lerde hem Anadolu’ya hem Suriye ve Filistin’e girip yayılmışlardı. Öyle ki, Filistin’de Hz. İsa’nın doğduğu Nasıra’nın hemen yakınındaki Bet Şean’ın Yunanca adı Scythopolis (İskit kenti) idi. (İlhami Durmuş, İskitler, s.38, 48, 49.)

Yunan tarihçi Thukydides (İÖ 460?-404?) “Peleponnes Savaşı” kitabında, İÖ 431-404 yıllarında Anadolu’da İskitlerin bulunduğundan söz ederken, Yunan tarihçi

Ksenophon da (İÖ 431-355) gördüklerini bir savaş muhabiri gibi anlattığı “Anabasis-Onbinlerin Dönüşü” kitabında (İÖ 400-401) Doğu Karadeniz’de Çoruh nehri dolayında gördüğü İskitlerden söz etmişti.

Yunan coğrafyacı Strabon (İÖ 64-24) Anadolu’da İskit varlığını belirttiği gibi, İS 50’lerde İncil’de Pavlus, Koloselilere mektubunda, Batı Anadolu’da Denizli dolayında yaşayan İskitlerden söz ediyordu. İS 160’larda Samsatlı (Adıyaman)

yazar Lucianos, bir İskitle söyleşi yazmış; 900 yıl sonra Doğu Roma’lı tarihçi Mikhael Attaleiates (İS 1021-1080) 1071 Malazgirt Savaşını anlattığı bölümde, Selçuklu, Peçenek vs. Türkleri İskitler olarak nitelemişti. (s.162)

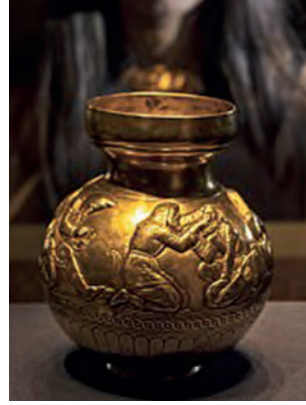
İskitler sırt sırta savaşıyor. İskit mezarlarında bulunan altın işleme.

İskit mezarlarında bulunan altın süs eşyası.

Margaret Meserve de 2008'de Harvard Üniversitesi'nce yayımlanan kitabında ("Empires of Islam In Renaissance Historical Thought", Türkçesi April yayınevinde 2011'de "Türk" adıyla yayımlandı) 1400'lerde Avrupalı Hümanist aydınların Osmanlı Türklerini İskitler olarak nitelediklerini ortaya koydu.

Bütün bunlar bize Türk Tarih Tezi'nde İskitlerin Türk olarak nitelemesinin dayanaksız olmadığını göstermektedir. Türk Tarih Tezi, Anadolu'da binlerce yıl önce Türk

İskit mezarlarında bulunmuş altın vazo. 2017 British Museum Sergisi.

varlığını Hattilere ve Alparslan'ın 1071 Malazgirt zaferinden 1600 yıl önce İskitlere dayandırmaktadır.

İskitler, Batıda binlerce yıl vahşi, barbar, ilkel, bir topluluk olarak gösterildiği halde, Türk Tarih Tezi'nde "İskit Türk Medeniyeti" başlığı altında, uygar bir halk olarak nitelenmiştir. Gelişmeler Batının İskitlere ilişkin yargılarını bir bir çürütürken, Türk Tarih Tezi'nin İskitlere ilişkin saptamalarını doğruluyor.

İskit sanat yapıtı. Altın. 2017 British Museum Sergisi.

İskit mezarlarında bulunmuş altın gerdanlık.

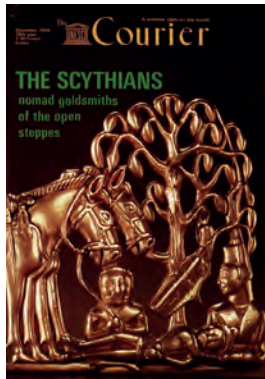
İskit mezarlarında bulunmuş altın gerdanlık ve detayı (sağda)

Kırım dolayında Kul-Oba'da kazılan İskit mezarlarından çıkan büyük ustalık ürünü altın takılar, vazolar; binlerce yıl İskitlere yakıştırmış olan barbar damgasıyla çelişiyordu. UNESCO Courier dergisinin İskitlere özgülünmüş 1976 yayınında, İÖ 400'lere tarihlenen İskit altın takıları konu ediliyor ve '*göçebe, barbar, kan içici, vahşi İskitlerde böyle üstün yetenekler olamaz; böyle üstün yetiler, ancak Aryan ırkında bulunabilir*' düşüncesiyle, bu yapıtlar, Pontus'taki Yunan kolonisinde, Yunan kuyumcularca varlıklı İskitlere satılmak üzere üretilmiş Yunan yapıtları olarak niteleniyordu. UNESCO yayını, İskit mezarlarından çıkan göz kamaştırıcı güzellikteki altın takıları, Yunan Kuyumculuğu (Grek Goldsmith), Yunan ustalığı (Grek

Craftsmanship), Yunanoİskit Biçemi (GrekoScythian Style) olarak duyuruyordu.

Gelgelelim 1998-2003 arası Güney Sibirya'da Tuva Cumhuriyeti'nde bulunan İskit mezarında yapılan kazılarda, daha önce Kul-Oba'da bulunanlardan çok daha eski ve çok daha büyük bir ustalık ürünü olan 5.700 parça altın takı çıkınca; 1976'da UNESCO dergisinde yayılan "Vahşi barbar ilkel göçebe

İskitler / yetenekli usta kuyumcu Yunanlar" değerlendirmesi çökecekti. "Ardzan-2" kazısında İskit mezarında bulunan büyük ustalık ürünü altın takılar, işlemler, radyokarbon yöntemiyle İÖ 700'lere tarihlenmişti; bunlar Yunan yapıtı olarak nitelenemiyordu, çünkü İÖ 700'lerde Yunan Kuyumculuğu diye bir

UNESCO Courier dergisi. Aralık 1976.

olgu yoktu.

National Geographic dergisi, Tuva'daki İskit mezar kazısı bulgularını konu ettiği "İskit Altınları" başlıklı Haziran 2003 sayısında: *"Kadim bozkırların yabani göçerleri mi? O kadar uzun boylu değil! Yeni keşfedilen 2700 yıllık bir mezar; Batı dünyasında kötü bir üne sahip olan bu atlıların*

(İskitlerin) altından zarif işler çıkarma konusunda son derece yetenekli olduğunu gösteriyor." diyordu. *"İskitlerin Yunanlarla karşılaşmadan çok daha önce becerikli kuyumcular*

National Geographic, Haziran 2003. İskit Altınları.

olduğu" gerçeği 1998-2003 Tuva Cumhuriyeti Ardzan kazılarında yadsınamaz biçimde ortaya çıkmıştı.

Batılı akademisyenler, 3000 yıl boyunca vahşi barbar olarak damgalanıp dışlanan İskitlerin sanat alanında yüksek yeteneklerinin bulunduğu ortaya çıktıktan sonra artık onları aşağılamaya değil sahiplenmeye, dahası

kendi soydaşları olarak göstermeye başlayacaktı. British Museum, 2017'de açtığı İskitler Sergisi duyurularında, bu yönde şöyle bir söylem ortaya koyacaktı:

"Düşmanlarının kanını içen savaşılar. Onlar tarihin en barbar kabilelerinden biriydiler; fakat British Museum Sergisi İskitlerin büyük sanat da ürettiklerini gözler önüne seriyor."

Gelişmeler, bulgular, Atatürk'ün İskitleri barbar değil uygar Türkler olarak niteleyen ve "İskit Türkleri"nin bir bölümünün 1071 Malazgirt Zaferi'nden 1600 yıl önce İÖ 650'lerde Anadolu'ya yerleştiklerini, Mezopotamya, Suriye ve Filistin'e dağıldıklarını savunan Türk Tarih Tezi'ni doğruluyor. Görünen o ki Türk Tarih Tezi, yeni belge, bilgi ve bulgular ışığında bir "tez" olmanın ötesine geçip "Türk Tarih Öğretisi"ne dönüşmekte. •

cengizozakincibd@gmail.com

British Museum 2017 İskitler Sergisi'nin 14.09.2017 günlü Daily Mail gazetesinde yayımlanan duyurusu: *"Düşmanlarının kanını içen savaşılar. Onlar tarihin en barbar kabilelerinden biriydiler; fakat British Museum Sergisi İskitlerin büyük sanat da ürettiklerini gözler önüne seriyor."*

Organik Düşünceler
Necef Uğurlu

KRALLAR TÖRENLER VE İSYANLAR

Kraliyet, hanedan denince akla ilk İngiltere geliyor; oysa dünyanın pek çok ülkesinde hâlâ krallar, hanedanlar var.

Bakmayın insanlığın Mars'ın kapısına dayandığına, göklerde öyle ama kendi dünyasında işler hâlâ böyle yürüyor pek çok yerde. Yeni Thai Kralı'nın 3 gün süren taç giyme törenini yabancı kanallardan izleyince bu gerçeğe bir defa daha yüzleştim.

Şimdiki zaman, özgürlükler çağında etten kemikten bir adamın insanlıktan 'tanrı'lığa geçişindeki kutsanma töreni benim gibi bir Cumhuriyetçi'nin içinde tuhaf hisler uyandırıyor. »Kimseye saygısızlık

etmek aklımdan geçmez ama zaman zaman gülme tuttuğunu sizlere itiraf etmemde bir sakınca olmamalı.

Bu törenleri her izleyişimde, beni kimsenin önünde eğilmek mecburiyetinde bırakmadığı için Cumhuriyetime bin defa şükrederim. Sonra; bu Cumhuriyeti önce kurmak sonra yaşatmak için başta Atatürk'ümüz ve onunla birlikte bizler için ölümü göze alan silah arkadaşları için dua ederim her gün...

Yeni Thai Kralı'nın Taç giyme

Yeni Thai Kralının evlilik imzası töreni

töreninin 3. gününde krala nihayet tacı takıldı.

Taç; üç dört katlı ucuna doğru incelen bir altın kule biçimindeydi 5-6 kilo ağırlığındaymış söylenene göre. İşte o anda yeni krala acıdım; kafasında 4 katlı, 6 kilo ağırlığında bir altın kuleyle gezmek zorunda kalmak iyi mi kötü mü siz karar verin. Törenleri izleyen halk çok memnun görünüyordu. İsterse olmasın hanedan hakkında olumsuz

konusmak hapislik suçmuş.

Esasen yeni kral 2016 yılında ölen eski kral Büyük Buhimol'un yani babasının yasını tutmak için bir müddet izin istemiş. Bu yüzden tören biraz gecikmeli yapılmış.

Ölen kral çocukluğunda İsviçre'de yatılı okumuş. Batılı terbiye görmüş bir adam ve veliaht kardeşi öldürülünce mecburi olarak kral olmuş hiç hesapta yokken ve kismete bakın, dünyada en uzun

hüküm süren kral unvanını almış. Diğer adıyla King Rama IX 70 yılı aşkın bir süre hükmetmiş.

Biz oğlu King Rama X'e dönecek olursak, annesi Kraliçe Sirikit'in oğlu için 'Birazcık Don Juan'dır' sözleri unutulur gibi değil. 12 ya-

şına kadar ayakkabılarını bağlamayı bilmeyen veliaht hayli şımartılmış ama "Daima iyi bir çocuk ve derslerinde çok çalışkandı Maha" (Vajiralongkorn) diye ilave ediyor Kraliçe Sirikit.

"Kral'ın mesleği var mı?" diye soracak olursanız; evet, asker.

13 yaşına kadar Bangkok'da eğitim gördükten sonra İngiltere'de 2 özel okulda 5 yıl eğitim görüyor, sonra Sydney'de okuyor, Kraliyet Askeri Koleji'nde devam ediyor

Thail Kralı 4 katlı, 6 kilo ağırlığındaki tacıyla

eğitimine; Duntroon Canberra'da.

Daha sonra askeri eğitim Thailand, İngiltere ve ABD'de de devam ediyor. Halen Thai silahlı kuvvetlerinde. Kendisi savaş pilotu ve özel Boeing 737 uçağını seyahatlerinde bizzat kendisi kullanırmış.

"Don Juanlığı"na gelince... Çok eşli filan değil, 3 defa evlenmiş ayrılmış. İlk eşi-kuzeni prenesten ve diğer eşlerinden çocukları var. Prensteden ayrıldıktan sonra çeşitli gönül maceraları evlilikler geçirmiş, son sevgilisi ve 4. eşi şimdiki Kraliçe Suthida ile taç giymeden önce evlenmiş. 30 milyar dolar olduğu söylenen aile servetiyle en zengin monarklardan biri olduğu dünyanın dilinde.

Yeni Kraliçe iletişim fakültesi mezunu. Kral evlenmeden önce sevgilisini, kendisini korumayla

görevli askerlerin baş muhafızı ve 2 yıl sonra da general olarak atıyor. Kralın önceki evliliklerinden 5 erkek 2 kız çocuğu bulunuyor.

Babasının ölümünden önce de hayatının önemli bir bölümünü Almanya'da geçirmiş. Bunu pek anlayamadım niye? Ve nereden vakit buldu bunca şeyin arasında Almanya'da yaşamaya!

Bu arada bir rivayete göre 3. eşi çocukları alıp Kral'ı terk ederek ABD'ye gidince Kral öfkesinden eski eşini ihanetle suçlamış. Bu arada kızını geri getirten Kral erkek çocuklarının ülkeye gelmesini yasaklamış.

Kral ilginç bir adam, köpeği Fufu'yu da Kraliyet Hava Kuvvetleri'nde general yapmış. Hatta 2015

Thail Kralı Kraliyet Hava Kuvvetleri Generali olarak atadığı köpeği Fufu ile

yılında ABD sefirinin bir davetinde yaramaz Fufu herkesin bardaklarından içip kafa çekmiş. Fufu o yıl ölmüş ve dört günlük devlet töreni niye yolcu edilmiş.

Monarşiler; törenleri, düğünleri, cenazeleriyle bitmeyen bir ilgi odağı olmayı yüzyılımızda bile başarıyorlar; ancak onlar da biraz hediyelek eşya dükkânındaki anahartlıklara döndüler.

Yüzyıllardır devam eden bu bitmeyen kraliyet törenleriyle birlikte insanlık tarihi isyanları da yaşamış. Yani, herkes razı olmamış.

Akla öncelikle 14. yüzyıldaki köylü isyanlarının başında Kuzey Paris'te Mello'lu bir köylü olan Guillaume Cale'nin isyanı geliyor. Cale, 5 bin kişilik bir ordu toplamış, Beauvais bölgesini ele geçirip yüzlerce asili öldürmüştü.

Sonunda Navarre Kralı II. Char-

les'in ordusuyla karşı karşıya gelince kral kendisi ile uzlaşma şartlarını konuşmak istemiş. Saf köylü kralla konuşmaya gittiğinde tutuklanıp sonra ağır işkence gördikten sonra kafasına kızdırılmış taç giydirilerek öldürülmüş.

Yine 14. yy'da Kral II. Richard tahtta ve henüz 14 yaşındayken vergi yüzünden isyan çıkıyor... İsyanın başında Kiremitçi Wat Tyler var ve inanılır gibi değil ama kral yine isyancılarla uzlaşma talep ediyor, sözünü tutmuyor müzakereye gelenleri öldürtüyor! "Kiremitçi" saflığının kurbanı oluyor, lider gidince ortada ordu mordu da kalmıyor.

16. yy'da ise Jakob Rohrbach köylülerin lideri, Almanya Heilbronn doğumlu bir serf. Köylüler tarafından sevilen sayılan bir adam ama patron kendisinden hiç hoşlanmıyor. Sonunda 8 bin kişilik köylü ordusunun başına geçiyor,

savaşıyor, esir düşüyor ve yakılarak öldürülüyor.

18. yy'da Yemelyan Pugachev isimli Kazak, Don Nehri kenarında doğduğu köyden 20 yaşında Ural Nehri kıyılarına gidiyor.

1773 isyanında sapıtıp Katerin II'nin kocası Peter III olduğunu iddia edince isyan o kadar büyüyor ki Kazaklar kendi adamlarını yakalayıp kafeste Moskova'ya getiriyorlar, 100 bin kişilik ordusundan üçte biri sağ kalıyor.

Kazak isyanlarından en

Guillaume Cale'nin idamı

Jakob Rohrbach'ın yakılarak idam edilişi

önemlisi Stepan Razin'in 7000 adamıyla Kazakların merkezi Don'da çıkarttığı isyan. Aslında Kazak Cumhuriyeti'ni topraklarını genişleterek kuruyor, ancak kardeşi ile birlikte yakalanıp getirildiği Moskova Meydanında işkenceden sonra dörde bölünüyor!

19. yy isyancıları arasında Giuseppe Garibaldi'yi görmezden gelmek haksızlık olur, kendisi zengin tüccar bir ailenin oğlu ve açık deniz kaptanı. İtalyan milliyetçisi, siyasetçi, avukat, aktivist, gazeteci, yazar Giuseppe Mazzini'den aldığı ilhamla başarısız bir kalkışmadan sonra Güney Amerika'ya sürülüyor. Ancak orada önce Brezilya'da bazı isyanları organize ediyor ve

Yemelyan Pugachev

daha sonra Uruguay Filo komutanı olarak Uruguay Başkanı'na karşı bir kal-kışmada bulunuyor.

İtalya'da ise Roma'yı Fransızlara karşı savunuyor, 1850 Devrimi'nden sonra ABD'ye gidiyor, 1859'da kardeşi ölünce İtalya'ya geri dönüyor. 1860'da bin gönüllüyle Sicilya'ya giriyor. İngiliz donanmasının da desteğiyle adayı alıyor. İtalya'da ordusu 25 bin kişiye ulaşıyor. Bir savaş esnasında tutuklanıp hapse atıl-sa

da daha sonra tahliye edilip Parlamento'da ve tarihte saygın bir adam olarak yerini alıyor. Kadın özgürlüklerinden yana.

Kendisi Lincoln'e de köleliği kaldırması şartıyla yardım teklif ediyor ama Lincoln kabul etmiyor.

İsyancılar bu kadarla sınırlı değil ama yerimiz sınırlı suikast sonucu öldürülen Pan-

cho Villa'nın ünü Meksika sınırlarını aşmış vaziyette.

Zavallı yoksul bir köylü çocuğu olan Zhu Yuanzhang, manastırdaki adıyla Taizu, sığındığı manastır 1352'de yerle bir edilince Moğol Yuan Hanedanı'na karşı isyancılara katılıyor. 1357'de ordu komutanı oluyor ve başkent Nanjing'i alıp Çin

kültürünü doruklara taşıyan Ming Hanedanı'nı kuruyor!

Willam Wallace, Spartacus aklıma gelen diğer isyancılar... Her ikisinin de sonu pek çoğu gibi önce işkence sonra ölüm.

Ancak isyancılar arasında dünyaya hükmeden bir ülke kuranlar var mı diye arıyorsak; gerçek o ki, var. Amerikan Bağımsızlık Savaşı'na bakmamız gerekiyor.

George Washington

Mesela George Washington Mesirleri olan, orta sınıf bir tütün çiftçisi ailenin oğlu. 21 yaşında Virginia milis kuvvetlerinde emir subayı, karasal kongre üyesi. 1775'de karasal ordu baş komutanı ve şüphesiz savaşın kazanılmasına büyük katkıları var.

Önce zamanın fotoğrafına kısaca göz atalım.

Amerikan Bağımsızlık Savaşı, 1775-1783 yılları arasında Büyük Britanya ve Kuzey Amerika'daki On üç koloni arasında geçen, ve Amerika Birleşik Devletleri'nin kurulmasıyla sonuçlanan savaştır.

Amerikan Devrimi olarak da bilinir. Ama bir cümlede özetleyecek olursak İngilizlere karşı bir isyandır ve İngilizler kaybetmiştir.

Elbette pek çok nedeni vardır İngilizlerin bu kaybının. İngiliz'lerin mühimmatı, atlar, samanlar hep gemilerle Atlantik aşırı gelmek zorundaydı. Bu lojistik anlamda büyük bir dezavantaj olmakla beraber karşılarında düzenli bir ordu yoktu. Sonuçta İngilizlerin, milis kuvvetleri denilenlerin pek çoğu eline silahlı ilk defa alan çiftçilerdi! Ama bir davaları vardı, inanmış ve kararlıydılar. Ayrıca çok akıllı, cesur adamlar liderlik ediyorlardı, sıradan isyankârlar değildiler.

Avrupa'da savaş kazanmak demek başkentleri almak demekti, İngiltere bu sefer başkenti olmayan bir kolonisinde savaşıyordu; bu yüzden şehirlerin hepsine saldırdı, Ne var ki savaşan milisler kentlerde yaşamıyordu! Üstüne üstlük milisler Saratoga Savaşı'nda Fransızlarla işbirliğine girince İngilizler kendilerini neredeyse global bir savaşın içinde bulmasınlar mı?!

Derken milislerin silahlarını toplamaya 700 askerle Lexington üzerinden Concord'a yola çıkan İngilizler'den Paul Revere sayesinde tecrübesiz çiftçilerin haberi olunca işler iyice karışıyor.

Sonuç? Silahlı kimin ateşlediği belli değil ama 77 kişi İngilizlere karşı savaş kazanıyor! İngilizler saklanan topları buluyorlar ama Boston'a doğru çekilmeye zorlanıyorlar ve bağımsızlığa ilk adım sayılan bu

savaş milislere moral veriyor.

1775 Bunker Hill’de de İngilizler Boston Limanı’nı kontrol altında tutmak için epey zayıt veriyorlar. Moral daha da yükseliyor. 1776 Long Island Savaşı’nda ise, devrim başlayalı 2 yıl olmuş. Bu savaşa Brooklyn savaşı da deniyor. Washington’un 20 bin askeri var. Staten Island’da 400 savaş gemisi 30 bin askeriyle İngilizler karşısında ve New York’u istiyorlar! Manhattan elden gitmiş ama Washington pes etmiyor ve ordu-sunu gece yağmurda East River’dan geçirip kaçırıyor; İngilizler savaşacak orduyu bulamıyor!

Trenton ve Princeton savaşları için İngilizlerin “Hessian” adı verilen 1400 kiralık Alman askerleri var.

Nerede? New Jersey’de.

O Christmas gecesi milislerin sürprizinin sonucu komutanları sizlere ömür; 900 esir ve Hessian filan kalmıyor. Ama şehri elinde tutamayacağını bildiği için Washington Princeton’a doğru çekilirken, nehrin karşısında ass’n pink’de başka bir oyun oynuyor.

George Washington çok kurnaz bir adam İngilizlerin karşısında sanki kamp yapmış ordu varmış gibi ateşler yakıp sonra orduyu başka yöne hareket ettirmeler mi istersiniz, gece nehirde orduyu kaçırarak mı?

Bağımsızlık savaşının at üstünde kahramanı Paul Revere Boston’lu Gümüşçü bir tüccar, bağımsızlık için her şeyi göze almış gözü kara bir adam. Tea Party de onun yer aldığı bir organizasyon ve propagandanın ustası, kağıt parayı basan, barut imal eden, gemilerin dibini bakırla

kaplamaktan tutun atını gecelere sürüşü, haberleşmeyi sağlaması onu bağımsızlık savaşının simge liderlerinden biri yapıyor.

Alexander Hamilton gariban bir çocuk, evlilik dışı olduğu ve babası tarafından kabul edilmediği söylenir. O da avukat, asker, merkezi federal hükümetin hazine bakanı 10 dolarlıkla-

rın üstünde resmi var ve ezeli rakibi Burr’a düelloda kendisini vurmayaacağını havaya ateş edeceğini bu saçmalığa son vermesini söylüyor ama Burr, Hamilton’u vuruyor. Böylece ulusal hükümetin federal prensiplerini yazan adam pisi pisine vurulduktan 2 gün sonra ölüyor.

İşyanlar, krallar, taçlar, devrimciler. Şöyle bir tekrar gözden geçirdik, Cumhuriyetimize bin defa daha şükrettik, gurur duyduk, sarıldık...

Mayıs, her sene o bizim en güzel baharımız, ayak basışımızdır dünyanın en güzel isyanına...

Saygıyla Fenedim. •

necefugurlu@gmail.com

Paul Revere

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

"Düşünce dile
getirildiğinde mutlaka
anlamından birşeyler
kaybeder" diyen
kadın yazar.

VIRGINIA WOOLF

Yazan: NURHAN ATASOY

Roman türüne özgün katkıları bulunan, bilinç akışı tekniğinin ustalarından Virginia Woolf, yaşadığı dönem kadar bugünleri de şekillendirmiş önemli bir figür olarak öne çıkıyor. Yazarın 1929 tarihli "Kendime Ait Bir Oda" adlı eseri günümüzde bile feminist hareketin başucu kitaplarından biri...

Virginia Woolf, Adeline Virginia Stephen adıyla 25 Ocak 1882 tarihinde, Londra'da dünyaya geldi. Babası, daha sonra "Sir" unvanı da alacak, Leslie Stephen, annesi ise Julia Jackson Duckworth idi. İkinci evliliklerini yapan çiftin, Virginia Woolf ile birlikte sekiz çocukları vardı. »

Dönemin entelektüel çevresinin önemli bir figürü olan Sir Leslie Stephen; yazar, eleştirmen, editör filozof gibi farklı sıfatlarla tanınıyordu. Virginia Woolf da babasının bilgi birikimlerinden yararlanarak yetişti. Okulda eğitim almayan Woolf, kendisini babasının geniş kütüphanesinden seçerek okuduğu kitaplarla geliştirdi. Hevesli bir okuyucu, deyim yerindeyse bir “kitap kurdu”ydu. Virginia Woolf ‘un yazar olma hayali de bu yıllarda gelişti. Ailesi de çocuklarının sanat eğitimi almasına rıza gösterdi. Virginia’nın kız kardeşi Vanessa resim üzerine eğitim alıyordu. Erkek kardeşleri ise eğitimlerini Cambridge Üniversitesi’nde gördü.

Stephen ailesi birçok yaz tatilini Cornwall, St. Ives bölgesindeki mülklerinde geçirdi. Birçok kaynağa göre bu mülkte geçirilen zamanlar Woolf’un birçok

eserlerine ilham vermişti. Ancak 1895 yılında, henüz 13 yaşındayken annesini kaybetti. Hemen ardından da üvey kardeşi Stella’yı... Bu kayıplar, Virginia Woolf’un hayatını ve sağlığını derinden etkiledi. Bir ömür boyu sürecek ruhsal sorunlarının başlangıcı oldu.

Kendisinden 12 ve 14 yaş büyük olan üvey ağabeyleri Gerald ve George da Virginia Woolf için sorun anlamına geliyordu. Woolf, neredeyse ömrünün son yıllarına kadar yaşadıklarını bir sır olarak saklayacaktı. Ta o zaman bunları yazma ihtiyacı hissetti. “Daha küçükken, bir defasında Gerald beni ayağa kaldırıp vücudumu ellemeye başladı. Elini elbisemin altına sokup gittikçe daha derinlere ittiğinde hissettiklerimi hâlâ hatırlarım. Kasıldım, bir an önce beni bırakmasını umarken, eli cinsel organlarımı da elledi. İrkilip onu ittiğimi

hatırlıyorum; bu boğuk ve karmaşık duygular için söylenecek doğru söz nedir? Herhalde çok kuvvetli bir duygu olmalı ki hâlâ hafızamdan çıkmıyor.”

Virginia Woolf, 1904 yılında babası Leslie Stephen’ı kanser nedeniyle kaybetti. Bu kayıp da Woolf’un derinleşmesine neden olacaktı. Aile, Virginia’nın kardeşi Vanessa’nın önderliğinde dönemin “bohem” bölgelerinden Bloomsbury’ye taşındı. Virginia Woolf, 1905

yılından itibaren ciddi bir şekilde yazın hayatına sarıldı. Yeni bir mahallede kurulan, yeni hayat hem Woolf'un hem de dünya edebiyatının tarihini değiştirecekti.

MODERN ROMANIN TEMELLERİ ATILIYOR

Aile, Bloomsbury'e taşınarak eski evin kasvetli anılarından kurtulmuş oldu. Yeni evleriyle yeni bir çevreye de kavuştular. Virginia Woolf'un büyük kardeşi Thoby'nin arkadaşları evin vazgeçilmez misafirlerindendi. Bunlar dönemin yeni bir entelektüel çevresini oluşturuyordu; aralarında sanatçılar, akademisyenler, eleştirmenler, filozoflar ve yazarlar vardı. Yazarlar E. M. Forster, Lytton Strachey, Leonard Woolf; ekonomist J. M. Keynes; sanat eleştirmeni Roger Fry ve Clive Bell bu isimlerin önde gelenleriydi.

VIRGINIA WOOLF

1905 yılından itibaren ciddi bir şekilde yazın hayatına sarıldı. Yeni bir mahallede kurulan, yeni hayat hem Woolf'un hem de dünya edebiyatının tarihini değiştirecekti.

Daha sonra Bloomsbury Grubu olarak anılacak bu topluluk, her perembe günü bir araya gelmeye başladı. Bu toplantılarda günlük meseleleri farklı bakış açılarıyla masaya yatırılıyordu. Virginia Woolf'un fikirleri ve idealleri de bu toplantıların yardımıyla gelişmeye ve yerine oturmaya başladı. Birçok akademisyene göre modern romanın temelleri de bu toplantılarla atılmış oldu.

Bloomsbury Grubu'nun da etkisiyle Virginia Woolf için iyi gitmeye başlayan günler çok uzun

*“Aynayı
parçalamanın yolu,
kadının kendini
ifade etmeye
başlamasıdır.”*

sürmeyecekti. 1906’da Yunanistan’a tatile gittiklerinde aile bir kayıpla daha yüzleşmek zorunda kaldı. Virginia’nın erkek kardeşi tifoya yakalanarak hayatını kaybetti. Bu kayıp da aileyi derinden etkiledi. Ancak iyi haberler de vardı; Virginia’nın ablası Vanessa, eleştirmen Clive Bell’in üçüncü evlilik teklifini kabul etti. Bu aile için yeni bir başlangıç anlamına geliyordu. Vanessa ve Clive Bell, Bloomsbury’deki evde yaşamaya devam etti. Virginia ise kardeşi Adrian ile yeni bir eve taşındı. Fitzroy Meydanı’nda ki bu yeni ev, Bloomsbury Grubu’nun da yeni adresi oldu.

Grup; Katherine Mansfield, Bertrand Russell, T.S. Eliot, Vita Sackville-West, D.H. Lawrence, Lady Ottoline Morrell gibi aristokrat, sanatçı ve düşüncelerle kalabalıklaşarak her Perşembe toplanmaya devam etti. Bu buluşmalar, Viktoryen Dönem’in boğucu havasından

kurtulmak isteyen entelektüeller için merakla beklenen bir “mola”ya dönüştü.

ESERLER VERMEYE BAŞLIYOR

Virginia Woolf, 1912 yılında Bloomsbury Grubu’nun ilk üyelerinden biri olan

Leonard Woolf ile evlendi. Kısa bir süre sonra, 1915 yılında, ilk romanı “Dışa Yolculuk / *The Voyage Out*” yayımlandı. İki yıl aradan sonra ise Virginia ve Leonard Woolf, Hogarth Yayınevi’ni kurdular. 1919 yılında Woolf’un ikinci eseri “Gece ve Gündüz / *Night and Day*” yayımlandı. Bu iki eser de dönemin eleştirmenleri tarafından beğenildi. Ancak Virginia Woolf tatmin olmamıştı. Bu iki, klasik roman tekniğine daha yakın eserin ardından Woolf, bilinç akışı tekniğinde uzmanlaştığının kanıtı eserler vermeye başladı. Bu bağlamda yaratılan eserlerin ilki olan “Jacob’un Odası

/ *Jacob’s Room*”,

1922 yılında yayımlandı. Ardından, 1925 yılında ise Woolf, kendisine büyük bir başarı getirecek “Mrs. Dalloway” kitabında yayımlandı. Bu eser, Woolf’un benimsediği bilinç akışı tekniğinin ustalarından James Joyce’un

ESERLERİ

- Dışa Yolculuk, 1915
- Gece ve Gündüz, 1919
- Jacob’un Odası, 1922
- Mrs. Dalloway, 1925
- Deniz Feneri, 1927
- Orlando, 1928
- Kendine Ait Bir Oda, 1929
- Dalgalar, 1931
- Yıllar, 1937

ünlü “Ulysses” eseri gibi tek bir günde geçiyor. Woolf, günlüğünde bu roman “Saatler/ *The Hours*” adlı filmin, 2002’de beyazperdeye uyarlandı. Film, dokuz dalda Oscar adayı oldu. Virginia Woolf’u canlandıran Nicole Kidman ise performansıyla Oscar kazandı.

Woolf, “Mrs. Dalloway” eserinin ardından ilk otobiyografik kitabı “Deniz Feneri / *To the Lighthouse*”u

yayımladı. Yazarın ocukluk anılarından yola çıkarak oluşturduğu bu dünyayı, okuyucular, sekiz çocukları ve dostlarıyla yaz tatilini bir adada geçiren Ramsay ailesinin gözlerinden görüyordu. Woolf’un eserleri “Deniz Feneri”nin ardından tarihsel bir fantezi olan “Orlando” ve I. Elizabeth döneminden 1928’e uzanan bir zaman ağırlığında, İngiltere’nin çevresine odaklanan

EŐİNE BIRAKTIĞI İNTİHAR MEKTUBU

“Sevgilim, aklımı iyice kaybediyorum. Bundan eminim. Daha önce geçirdiğimiz o korkunç zamanlara yeniden katlanamayacağımı hissediyorum ve bu sefer iyileşemeyeceğim. Sesler işitmeye başladım, konsantre olamıyorum. Bu nedenle yapılması en iyi gibi görünen şeyi yapıyorum. Bana mümkün olan en büyük mutluluğu verdin. Her yönden, olabilecek en iyi kişi ydin. Bu korkunç hastalık gelmeseydi, iki insanın bizden daha mutlu olabileceğini sanmıyorum. Daha fazla mücadele edemeyeceğim. Senin hayatını bozuyorum, ben olmazsam alışabileceksin.”

“Kendine Ait Bir Oda / *A Room of One’s Own*” ile devam etti. “Kendine Ait Bir Oda”, Shakespeare’in “hayali” kız kardeşi Judith’i konu alıyordu. Kadın olduğu için kendine ait bir odası olmayan, kitaplarla haşır-neşir olması bile yasaklanan yetenekli Judith, hayatı erkeklerin kontrolünde olduğu için başarsızlık ve acı içindeydi. Woolf’un dehasının bir ürünü olan “Kendine Ait Bir Oda”, kadın hareketinin başucu kitaplarından da biri oldu.

“Kendine Ait Bir Oda”yı “Dalgalar / *The Waves*” izledi. Ardından da “Yıllar / *The Years*” yayımlandı. Woolf, son romanı “Perdeler Arasında / *Between the Acts*” bitirdikten sonra ise ruhsal bunalım sonucu yaşamına son verdi. •

Virginia Woolf Kadınlara Sesleniyor!

Erkeklerin kadınlara “Bizler kadar düşünme yeteneğiniz olduğunu ileri sürüyorsunuz. Madem  yle, neden Shakespeare gibi bir deha ıkaramadınız?” sorusuna Virginia Woolf, tarihsel ilişkilerin kökenine inip kütüphane raflarında şöyle bir gezindikten ve de kısa bir kadın edebiyatı tarihçesi çıkardıktan sonra esaslı bir yanıt getiriyor. Ve şöyle sesleniyor kadınlara: “Para kazanın, kendinize ait ayrı bir oda ve boş zaman yaratın. Ve yazın, erkekler ne der diye düşünmeden yazın!

*Türk müzik tarihçisi, eğitimci
ve yönetici. Cumhuriyet döneminin
önde gelen aydınlarından:*

Cevad Memduh Altar

görevlerinde
bulundu.

Cevad Memduh Altar 1902 yılında İstanbul'da doğdu. Lise eğitimini İstanbul'da Nişantaşı Sultanisi'nde tamamladıktan sonra 1921 yılında müzik eğitimi için Almanya'ya gitti. Leipzig Devlet Konservatuarı'nda, Franz Lizst'in öğrencilerinden biri olan Johannes Merkel, besteci Stefan Krein, ünlü müzikolog Prof. Dr. Hermann Grabner'in öğrencisi oldu. Çalışmalarını Viyana'da sürdürdü. Yurda döndükten sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirdi. 1927 yılından sonra Müzik Öğretmen Okulu'nda, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde, Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ve Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda estetik ve sanat tarihi dersleri verdi.

1993 yılına kadar çeşitli kamu kuruluşlarında Genel Müdürlük, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü ve TRT'de Genel Müdür Yardımcılığı

UNESCO Türkiye Ulusal

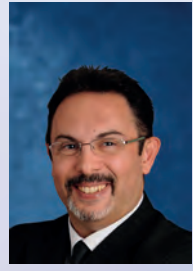
Komisyonu kurucu üyesi ve Sanat Eleştirmenleri Derneği (AICA) üyesi olan Cevad Memduh Altar, Yurtdışında ve Türkiye'de çeşitli ödül ve madalyalar ile onurlandırıldı. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın kuruluşunda görev aldı ve bu vakfın yönetim kurulu üyesi olarak çalıştı.

1939-50 yılları arasında Ankara Radyosu'nda "Açıklamalı Müzik" programları hazırlayan sanatçı 1927 yılından başlayarak ömrünün son yıllarına kadar, evrensel değerlerdeki klasik müziğin ve sanatın tanınip sevilmesi amacıyla kültür, müzik ve sanat ağırlıklı konularda kitaplar, araştırma yazıları, bildiriler yazdı, sayısız makale yayımladı, konferanslar verdi.

Müzikoloji alanındaki özgün çalışmalarını daha çok, Opera Tarihi, Türkiye'de Opera, Sanat Felsefesi, Müzik Estetiği ve Bela Bartok üzerinde yoğunlaştıran sanatçı 1995 yılında aramızdan ayrıldı. •

Anka

Berk Yüksel

Şövalye Perceval

“Ağaçların çiçek açtığı, yaprakların, koruların ve çayır-
ların yeşerdiği, kuşların sabahları kendi dillerinde
şarkılar söyledikleri, her varlığın neşe ile tutuştuğu zamandı.
Büyük ıssız ormanda yaşayan dul kadının oğlu kalktı...”

12. yy sonlarında Chrétien de Troyes tarafından yazılmış
ancak tamamlanmamış olan “Le Conte du Graal; Perceval”
isimli hikâye köyden gelme, saf bir şövalye olan Perceval'den
bahseder. Bu öyküde dini olaylar, olağanüstü detaylarla
süslenir.

Annesi onu şövalyelik hayatının tehlikelerinden uzaklaştırmak için yoksulluk ve cehalet içinde büyüt-müş olmasına rağmen, Perceval kendini askerlik sanatına verir. Arthur'un şatosuna varır ve şövalye-liğin kanunlarını öğrenir."

Gün geldiğinde içindeki üstad uyanmaya başlayan Perceval özgürce kendi yolunda yürümek için evinden ayrılır. Yetişkin bireyin kendi yolunu bulma çabasıdır bu. Kahramanın yolculuğu böyle başlar hep. Perceval artık yola çıkmaya hazırdır ve bu uzun yol-culuğunda birçok durakları olur. Her biri yetkinleşme, yaşarken yenilenme, bağımlılıklarını, ezberlerini gözden geçirme, kendini keşfetme için ayrı ayrı fırsatlar sunar.

İnisiye (kahraman, şövalye ya da gerçek insan) çocukluğu ve geçmi-şi de geride bırakır, olgunlaşır ve sorumluluk alır.

"Romanın başında Perceval daha erginleşmemiştir. Burada şövalye aslında inisiyedir. Perce-val'in kendi özgün ve farklı yoluna girmesi gerekmektedir. Perceval ayrılmakla hegemonyadan çıkmak-tadır. Artık Perceval'in olgunluk yolculuğu başlamıştır." Bu insan gibi insanın yaşamında geçirmesi

gerekli olan evrimleşmedir.

"Kral Arthur'un sarayı Perce-val'in erginlenmesi gereken yerdir. Ancak erginlenmeyi istemenin yanı sıra Perceval birtakım yolcu-luklar ve işler yapmak zorundadır. Perceval kupayı alır ve öldürdüğü şövalyenin giysilerini kuşanır. Sembolik olarak içindeki maddiyatı yenmiş, öldürmüş ve erginlenme adayı olmayı başarmıştır." Hür irade ile yola çıkan kahraman mutlaka

Hür irade ile
yola çıkan
kahraman mutlaka
zorluklarla yüzleşir.
Bu zorlukların
her biri sembolik
anlamda kişilik
için gerekli
bilinçlenmelerdir.

zorluklarla yüzleşir.

Bu zorlukların her biri sembolik anlam-da kişilik için gerekli bilinçlenmelerdir. Bu tip ezoterik anla-tımlarda yer alan her bireyin farklı bir rolü vardır. Olumlu ya da olumsuz ne oluyorsa olması gerekli-dir, bu değişim ve dönüşümün olmazsa olmazlarıdır.

Hajo Hahnzaf
şöyle yazıyor:

"En eski çağlardan beri, yola çıkan ve büyük bir görevi yerine getirerek geri dönen bir insanın hikâyesi anlatılır. Bu bizim kolektif bilinçdışımızda taşıdığımız, dünya-nın en eski hikâyesidir. Kahraman yola çıkar, yol boyunca düşmanlara ve kendisine yardım edenlere rast-lar, azimli ve büyümlü bir çekicilik kazanır, rakibiyle karşılaşır, onu yener, çoğunlukla bu süreçte bir iz almasına rağmen aradığı şeyi elde eder ve eve dönüş yoluna çıkar,

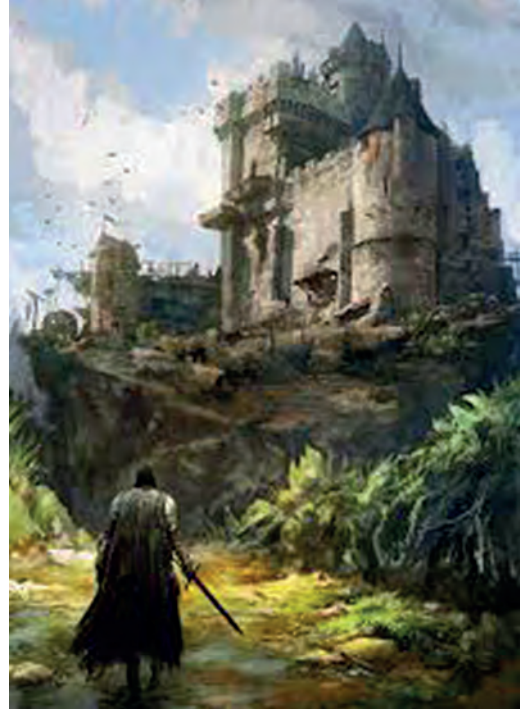
peşindekilerden ve rakiplerinden kurtulur. En sonunda döndüğünde ise bir düğün ve tahta geçme töreni olur. Bu, dünyanın en eski hikâyesi olarak aynı zamanda ibret alınması gereken bir hikâye, insanoğlunun yaşam yolu için bir meseldir (*eğitici hikâye*).

“Perceval yolculuğunun bir du-rağında yolda her tarafından sular fışkıran bir çayıra gelir; burada görkemli bir şatoya rastlar. Perceval için burası yeni bir eğitim yeri olur. Burada rastladığı bir şövalye, ona silah kullanmasını öğretir. Daha sonra şatoda konuk olur. Ayrılma vakti geldiğinde şövalye ona kılıcını kuşandırır ve şöyle der:”

“Size bu kılıcı kuşandırmakla sizi, Tanrı’nın yarattığı en bü-yük sınıfa, yüce Şövalye sınıfına sokuyorum. Güzel kardeşim, eğer dövüşmek zorunda kalırsanız ve düşmanınız sizden aman dilerse affedin, öldürmeyin. Çok konuş-mayın, çok laf eden sonuçta aptalca konuşur. Bilge çok konuşan günah işler demişti. Sizden ricam, ka-dın erkek, yetim, dul; kim yardım isterse yapabiliyorsanız, yardım edin. Unutmamanız gereken bir şey daha: sık sık dua etmeye gidin, her şeyin yaratıcısına sizi doğru yoldan ayırmaması için dua edin.”

Perceval, yuvarlak masa şö-valyelerinin en temiz, genç ve saf olanıdır çünkü sadece böyle biri kutsal kâseye ulaşabilir ve o bunu başarmıştır. Perceval başlangıçta saf ve budala olarak yola çıkar ve uzun arayışı sonrasında Kutsal Kâse Kralı

olur. Tarot’ta joker’in yanı abdal’ın yolculuğudur bu. “İnisiye, önce hiç bir şey bilmemektedir, sonra Büyücü olarak dönüşümü başlatmış

ve erkek/kadın yönlerini tanıması ve sonunda bu aşamaya gelmiştir.” Perceval, saf ve bilgisiz ancak kendi eksiğini hissedip yola çıkan inisiye adayıdır. Kendi dönüşümünü yine kendisi yapacaktır. Kendi hikâyesini kendi yazacaktır ve hazinesini yani kendi eksiğini arayıp yine kendisi bulacaktır.

“Perceval oradan oraya do-laşmış, başından birçok olaylar geçmiştir ve zaman içerisinde her şeyi unutmuştur zaman kavramını kaybetmiştir.” Roman, ezoterik

içeriklidir. Şövalyenin kendini geliştirme söz konusudur. İsmi değişen meşhur kahramanın yani bilinçli insanın yolculuğudur.

Açık fikirlik, risk alma, korkulara rağmen cesur olmak, içindeki sesi dinleme, sezgilerine kulak verme yola çıkış için gereklidir. Sezgi ve akıl bir dengede kahramanı yola koyar. İçsel yol göstericisi ile yol alır. Yolda olumsuz yönlerini de tanıyarak kendisi ile uzlaşır. Kahraman, olgunlaşma ve ruhsal gelişme yolunda kendi seçeceği bir göreve adanır.

Her insan doğuştan kalbine sapsırlı bir Excalibur ile doğar. Yüreğinden bu bağımlılık, hayata at gözlüğü ve ön kabullerle bakma, aile ve çevre etkisi ile özgünleşememe ve dogmatik yapısal hastalığı sembolize eden bu kılıcı çekip çıkaracak ve ona hükmedecek kişi de sadece kahramanın kendisidir. Kendi ejderhasını, egosunu tanıyıp serbest bırakarak onunla ona rağmen değil onunla birlikte yola çıkan ve zamanın kıymetini bilerek yaratıcı biçimde hayatına sahip çıkan her “gerçek insan” kendi hayatının seçilmiş kişisidir.

İnisiyatif ve ezoterik disiplinlerde ilk etap farkındalık yani tefrik etmedir. Kahramanın yolculuğu abdalın yolculuğudur. Ezoterik etaplardan, merhalelerden sonra yeryüzündeki mikro kozmik anlamda

yaratıcı yani tarottaki sembol ile “Büyücü” olunur. Kahraman, yaşarken kendini yeniden akort edebilen seçkin kişidir. Bütünlüğe kavuşma ancak içsel ve dışsal büyümenin bir uyum halinde olması ile sağlanabilir. Yolu tamamlayanın kendisi de tamamlanır. “Kahramanın yolculuğunun mutlu sonu kişinin kendisiyle ve evrenle bütünleşerek kazandığı “bir”lik duygusudur.”

Her şey bir döngüdür, döngüyü tamamlayan yeniden başa dönecektir. Kahraman, yolun sonunda artık geriye doğru bu yolculuğu anlatmak üzere eve döner. Bu yol da ayrıca çetin ve korkutucudur. Her ezoterik hikaye, özünde kendi bilgelik ve kutsallık ateşini yakmış, özgün,

hür, yaratıcı bireyler, yani sembolik kralların hikayesidir. İzdüşümü ise gerçek insan olmak isteyen sıradan insanın farkındalık kazanarak yola koyulması ile olur. O, birinin yoluna ışık tutmasını beklemez, gideceği yeri kendi seçer. Kendi üstadını içinden

yine kendisi çıkarır ve kendine yol gösterir. Kahramanın yolculuğu ve arayışı ise sonsuzdur...

Bir Kelt efsanesi şöyle biter... Şövalye Perceval ölülerini sayarken, Kâhin Merlin’in gaipten gelen sesini duyar birden: “Perceval, kılıcı al; Excalibur’u derin ve soğuk sulara at! Bir gün bir kral gelecek ve kılıç yeniden ortaya çıkacak...” •

berkyukselbd@gmail.com

“Gözler
yalnızca zihnin
kavramaya hazır
olduğu şeyleri
görür.”

Henri Bergson

VOX POPULI

Yazan: BARBAROS ENEÇ

Yeni bir populizm çağına girdik. Bu çağın ruhu, liberal demokrasiyi ahlaki bakımdan suçlayarak, elitler ile mutat siyasete karşı kitlesel tepkiyi ifade etmektedir. Zengin Kuzey’den, yoksul Güney’e tüm dünyaya yayılıyor. Bir tepki hareketi olan popülizm, küresel ölçekte, özellikle eşitsiz demokrasilerde, yani gelir uçurumunun büyüdüğü ve demokratik temsilin meşruiyet kaybettiği yerlerde gelişip büyüyen bir siyasi form olarak göze çarpıyor.

Modern dönemde popülizmin köklerini ilk olarak 19.yüzyıl sonundan iki savaş arası yıllara kadar geçen dönemde önsel formlar olarak, ABD, Rusya, Meksika, Arjantin, Brezilya ve Fransa’da gözlemledik. Bu dönemde popülizm Rus Narodnik hareketi ve Amerikan

Halk Partisi ile örneklendirilir. Önsel form demekten kasıt bu hareketlerin ön modern demokratik tarımsal hareketler olmasındandır. Bu dönemde demokrasi çok daha sınırlı yaşanmıştır. Bu yazıda, kökenleri daha da geriye çekerek, popülizmin 13. yüzyılda İtalyan

Şehir Devletlerinde de tezahür ettiğini örnekliyorum. Bu örneklerle görüleceği gibi araçlar şartlara uyarlansa da süreç ve mekanizma hep aynı şekilde ilerlemiştir.

faşist mirası demokratik kurguya göre yeniden düzenlemiştir. Savaş sonrası dönemde, liberalizm ile komünizm arasında bir üçüncü yol haline geldikçe faşizmin yerini

doldurmuştur. Popülizm destekçileri onun demokratik bir seçim konusu olmasını istediler. Ve tarihinde ilk kez bir tepki hareketi ideolojisi ve tarzı olmaktan çıkıp bir iktidar rejimine dönüştü.

Popülizm yekpare halk adına konuşur, bunu da demokrasi adına yapar. Fakat burada demokrasi dar bir çerçeve içinde, popülist liderlerin arzularının bir ifadesi olarak tanımlanır. Zira popülistler bütün bir halk adına hareket etmeyi

istemekle kalmaz, ayrıca liderlerinin bizzat halkın kendisi olduğuna ve vatandaşlara vekaleten her türlü kararı alması gerektiğine inanırlar. Lider teoride halkın vücut bulmuş hali olsa da, pratikte yalnızca kendi taraftarlarını temsil eder. Halkın sesi, vox populi, ifadesini ancak ve ancak liderin ağzından bulabilir. Bir popülist seçimlerde belirli koşulların ürünü olarak ortaya çıkan çoğunluğun iradesini kazandığında,

Popülizm yekpare halk adına konuşur, bunu da demokrasi adına yapar. Fakat burada demokrasi dar bir çerçeve içinde, popülist liderlerin arzularının bir ifadesi olarak tanımlanır.

Modern Dönemde Popülizm

Modern popülizm faşizmden doğmuştur. Faşizmin yenilgisi ile yeni bir popülist modernite doğmuştur. 1945 yılı itibarı ile popülizm, faşizmin sürekliliğini fakat aynı zamanda onun tanımlayıcı nitelikteki diktatoryel boyutlarının bir kısmından feragati temsil eder hale gelmiştir. Popülizm faşizmin yenilgisinin bir sonucu olarak reform yapmaya girişmiş,

bu irade gerçek halk adına hareket eden liderin arzularıyla tek bir bütün oluşturacak şekilde birleştirilir. Sürekli bir seçim süreci ihtiyacı oluşur. Bu hem meşruiyet hem de güven tazelemeye yarar.

Popülizm tarihsel süreçte Chavez'den Trump'a kadar bir dizi olasılık sunar.

Muhalefetteki popülizm ile rejimin kendisi haline gelen popülizm arasında keskin bir zıt ilişki vardır. Muhalefetteyken bir protesto eylemidir. Halkın hayal kırıklıklarının anlaşılmasına katkıda bulunur. Popülizm otoriter bir demokrasi biçimidir. Gerçek ya da hayali siyasi kriz ortamlarında kendisini anti politika olarak sunarak serpilir. Halkı "bir" olarak yani liderden, taraftarlardan ve devletten oluşan tek bir varlık olarak tasavvur eder.

Muhafifler düşman haline gelir, iç ve dış oligarşik elitlerin safında yer alan düşmanlar olur. Popülizmde demokrasiye meydan okunur ama yıkılmaz.

13. Yüzyılda Neler Oldu

12. yüzyılın ortalarında Kuzey İtalya'da yeni ve dikkat çekici bir toplumsal ve siyasal örgütlenme ortaya çıkmaya başladı. Alman tarihçi Freising'li Otto'ya göre tüm toprak şehirler arasında paylaşılmıştı ve kendi şehrinin otoritesini

kabul etmeyen bir soyluya ya da bir büyük adama rastlamak zordu. Onu en çok sarsan şey ise, şehirlerin soydan geçen monarşinin tek sağlam hükümet biçimi olduğu yönündeki hakim varsayımı bütünüyle ters bir siyasal yaşam biçimi meydana gelmiş olmasıydı. Kendi ifadesi ile: "Özgürlüğe o kadar tutkunlardı ki, kendilerini her biri hükümdarlardan ziyade konsüllerin iradesiyle yöneten bağımsız cumhuriyetlere dönüştürmüşler ve

bu konsülleri de neredeyse her sene değiştirerek onların iktidar arzusunu kontrol altına almış ve halkın özgürlüğünü temin etmişlerdi."

Bu siyaset iki baskı altında kaldı. İlki, Cermen İmparatorları, Frederick Barbarossa'nın 1154 yılında İtalya'ya yaptığı ilk seferden başlayarak, nerdeyse iki yüzyıl boyunca kendi hakimi-

yetlerini dayatmaya çalışacak, şehirler ise kendi bağımsızlıklarını savunmak için savaşıacaklardır. Bu mücadeleler boyunca, İtalyan şehirlerinin en büyük müttefiki Papalık olmuştu. Ne var ki, Papalık da bu şehirlere hükmetmek istiyordu. Papalar, Kuzey İtalya şehirlerinin iç politikalarını manipüle ederek, dünyevi hırslarının peşine takılmaya bu dönemde başladılar.

Bu çalkantılı dönemler, özgürlük ateşinin kısa ömürlü olmasına yol açtı.

Bu mücadeleler boyunca, İtalyan şehirlerinin en büyük müttefiki Papalık olmuştu. Ne var ki, Papalık da bu şehirlere hükmetmek istiyordu.

13. yüzyılın sonunda çoğu şehrin içsel bölünmeleri o kadar fazlaydı ki, Cumhuriyetçi anayasaları terk edip, tek bir “signore”nin hakimiyetini kabul etmek ve daha büyük bir iç huzura kavuşmak adına, özgür bir hükümet biçiminden despotik bir hükümet biçimine doğru kaymak zorunda kalmışlardı. Özgürlüklerin böyle erozyona uğramasının kökenleri 13. yüzyıl başında gelişmeye başlayan sınıfsal bölünmelerdedir.

Ticaretin hızlanması, zenginleşen tacirlerden oluşan yeni bir sınıfın insanlarını, “gente nuova”yı öne çıkarmıştı. Ne var ki, bu **popolani sınıfı**, artan zenginliğine rağmen, hâlâ eski güçlü ailelerin sıkı kontrolünde bulunmaya devam eden şehir konseylerinin yönetiminde söz sahibi değildi. Bu bölünmeler derinleştikçe, şehirdeki şiddeti endişe verici bir şekilde tırmandırmaya başladılar. Popolani varlığının tanınması için mücadele ederken kodamanlar kendi oligarşik ayrıcalıklarını sürdürmek için bir savaş veriyordu.

Bu savaşın ilk hamlesi haklarından mahrum bırakılan popolaniden geldi. Bu hamle popolaninin **Popolo** isimli bir konsey kurması ve başına da kendi seçilmiş lideri olan **Capitano del Popolo**’yu geçirmesi oldu.

Geleneksel hükümet biçimine doğrudan bir meydan okumaydı. Soyluların yönetimindeki tekeli bir kere kırılınca, popolani daha sert olan sonraki hamlesine geçiyor, bir

dizi önlem aracılığıyla soyluların siyasi iktidar konumlarına erişimlerin perdelemek yada tamamen önlemek için bastırıyordu. Örneğin 1282’de Floransa’da, popolaniye dayanan “beyazlar” hizbi, “siyahların” kodoman hizbini devirip, soyluları sistematik olarak dışlayan bir anayasa yaptı. Aynı şablon diğer şehirlerde de tekrarlandı. Siena’da soyluları sürgüne dahi yolladılar. Shakespeare’in Romeo ve Juliette’in deki kan davası bu ortamın resmidir. İç çatışmaların yoğunlaşması popolaninin kendi rejimini kurmaya başladığında gerçekleşti. Çoğu şehir ayakta kalma umuduyla, tek bir signore’nin güçlü ve birleşik hakimiyetini kabul etmeleri gerektiğine inandı. İlk olarak Ferrara’da daha sonra Verona’da Capitano del Popolo seçilenlerin, şehir üzerinde geniş kişisel hakimiyetini sürdürerek bir hanedan kurmayı başardılar. Bu yolla iktidar tekeline ulaşıp, despotlaşmayla en çok Floransa mücadele etti. Despotlara karşı kendi özgürlüklerini savunmak durumunda olan şehirlerin dayatabilecekleri bir ideolojileri yoktu. Hakim siyasal ve toplumsal kalıplar, kentsel olmaktansa aristokratik ve şövalyelik yanlısıydı. 1270’lerde İtalya coğrafyasında, Capitano del Popolo pozisyonunu kullanarak despotluğa yükselen hanedanlar siyaseti ele geçirdi. Dante’nin Araf’ında, “İtalya’nın tüm şehirleri tiranlarla doldu” ifadesi yerine oturmuştur. •

barbarosenec@gmail.com

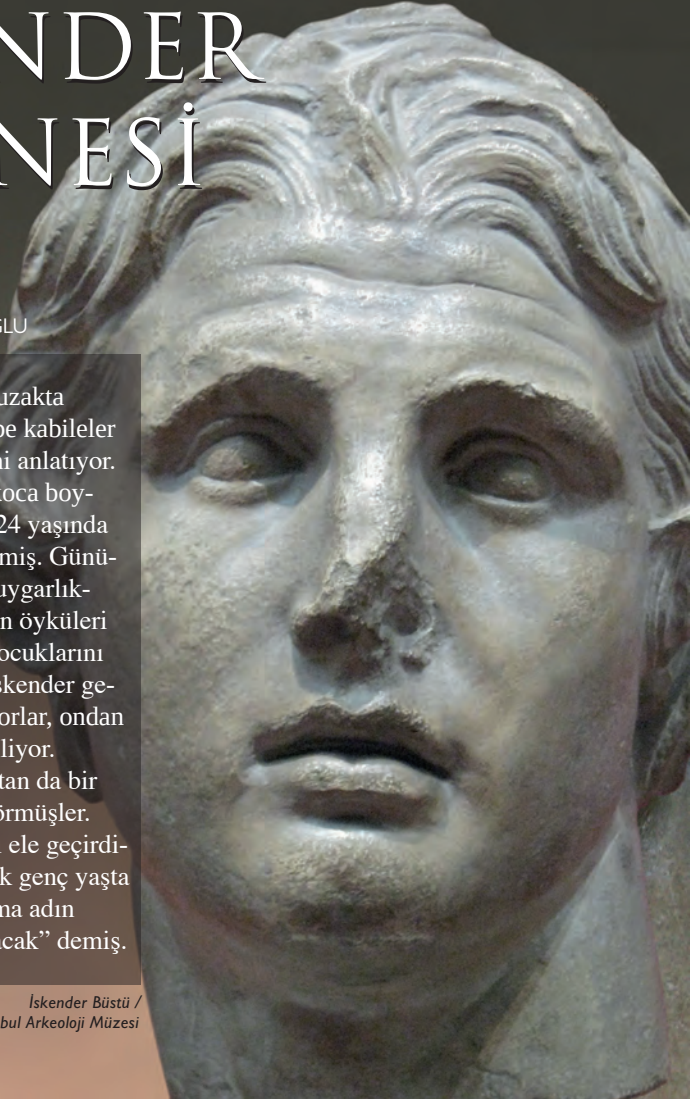
ANADOLU'DA BÜYÜK İSKENDER EFSANESİ

Yazan: Dr. Öğr. Üyesi
TULGA ALBUSTANLIOĞLU

20 bin kilometre uzakta Asya'da göçebe kabileler hala onun hikâyelerini anlatıyor. Söylediklerine göre koca boynuzlu bir şeytanmış. 24 yaşında Pers Ülkesini işgal etmiş. Günümüz İran'ında halen uygarlıklarını yıkan bu adamın öyküleri anlatılıyor. Anneler çocuklarını “Erken yatın yoksa İskender gelir” diyerek korkutuyorlar, ondan lanetli olarak bahsediliyor.

İskender'i Hindistan da bir ağaçla konuşurken görmüşler. Ağaç onu Hindistan'ı ele geçirdiği için azarlamış; “Çok genç yaşıta öleceksin İskender ama adın sonsuza kadar yaşayacak” demiş.

İskender Büstü /
İstanbul Arkeoloji Müzesi

10 yıl gibi bir sürede dünyanın yenilmez ordularını yenerek bir kral, kurtarıcı ve hatta tanrı gibi kabul gören İskender doğuştan bir fatihtir. İskender Olympos dağının eteklerinde tanrıların evi olarak adlandırılan Makedonya’da doğmuştur. Zeus, Apollon, Herakles gibi tanrısal karakterler hayatında oldukça önemli bir yer tutuyordu. Hatta daha ileri giderek Zeus’u tanrıların kralı ve babası olarak kabul etti. Bu kesinlikle sıradan bir insanın sıradan bir öyküsü değil, dünya tarihinin belki de en görkemli kişisinin öyküsüdür.

İskender’in hayatını bu kadar ilginç yapan en önemli

nokta belki de çok sıra dışı bir aileye sahip olmasıdır. Babası Philippos çok enteresan bir kişiliğe sahipmiş. Çok gibi kısa bir sürede Makedonya Krallığını kurmuş. Ufak tefek bir adammış, hayatının son yıllarında bir gözünü ve ayağını kaybetmiş. İçki müptelası ama çok müthiş bir savaş planlamacısıymış. İskender’in annesi Olympias ise Philippos ona aşık olduğunda 16 yaşında çok güzel bir kadıymış. Güzel olduğu kadar inatçı paylaşmayı sevmeyen bir kişiliği varmış. Kendini garip dini mezhepler ve tuhaf danslara adanmış. Bu sebeple İskender’in büyürken çok farklı bir kader anlayışının olduğuna şaşırmmamak gerekiyor.

İskender kısa hayatı boyunca hiçbir savaşı kaybetmemiş, kuşattığı tüm kentleri ele geçirmiş ve kendi adıyla anılan 70 yeni kent kurmuştur.

Yaklaşık on yıl süren seferi boyunca Makedonya’dan Hindistan, Afganistan, Kafkaslar ve İran’a ve Anadolu, Mısır ve Yunanistan’ı da içine alacak şekilde, bilinen dünyanın çok ötesinde, bir toprak parçasının sahibi olmuştur. Bugüne kadar hiçbir kral, onun bu kadar kısa sürede elde ettiği başarıyı yakalayamamıştır. Büyük İskender’in fetihlerine ulaşamadığı için Julius Caesar’ın

ağladığı, Napoleon Bonaparte’ın ise kıskançlık krizleri geçirdiği söylenir.

İskender kısa hayatı boyunca hiçbir savaşı kaybetmemiş, kuşattığı tüm kentleri ele geçirmiş ve siyasi politikasının göstergesi olarak kendi

adıyla anılan 70 yeni kent kurmuştur. Bunlardan ilki ve en görkemlisi Mısır’da bulunan Alexandria (İskenderiye) kentidir. Yedi Harika ilk defa onun döneminde felsefi bir düşünce olarak ortaya çıkmıştır. Yapmış olduğu savaş stratejileri, yeni askeri düzen ve teçhizatlar, lojistik organizasyonlar, ele geçirdiği topraklarda yaratmış olduğu siyasi ve ekonomik yapı bugün bile etkisini sürdürmektedir.

Evete; tarihin gördüğü en önemli kraldan bahsediyoruz; gerçek ismi Alaxandros Philippou Makedon, İÖ 356 yılın 20 Temmuz günü doğuyor ve İÖ 323 yılının 11 Haziran günü 32 yaşında Babil’de ölüyor.

İskender'in doğumu esnasında sarayının tepesinde bir kartalın bulunduğu, sürekli şimşeklerin çaktığı ve İzmir'in Selçuk ilçesinde bulunan Ephesus Artemis tapınağının yandığı söylenir. Büyük İskender tam bir Makedon ve bununla gurur duyuyor. 2004 yılında vizyona giren "Büyük İskender" filminde Yunanlar onu büyük Helen kralı olarak görmek ve sahiplenmek istemişlerdi. Günümüzde de İskender'i sahiplenme konusunda araları açıktır ve Makedonya ile tartışmaları sürüp gitmektedir.

Büyük İskender'in ölümü üzerindeki sır perdesi de en az hayatı kadar ilginçtir. Tarih kitaplarında İÖ 323 yılının 11 Haziran günü sıtmadan öldüğü yazmaktadır. Oysa yeni bulgular İskender'in planlı bir şekilde, zehirlenerek öldürüldüğünü kanıtlıyor. Uzun süren savaş ve fetihler ile yorgun ve güçsüz düşen ordusunun generallerine Babil kentine döndükten sonra Arap Yarımadası seferini açıklaması, mevcut hoşnutsuzluğu su üstüne çıkarmış, onu saf dışı bırakmak için generallerinden bazıları bu süreci başlatmışlardır. İskender'in son anlarında generalleri sahip olunan bu büyük toprak parçasını kime bırakacağını sorduklarında İskender'in cevabı ise oldukça gizemli olmuştur; "En güçlü olana."

Pek bilinmez; Büyük İskender'in hayatına ait en önemli bö-

Efes Artemis Tapınağı

lümmler Anadolu toprakları üzerinde yaşanmıştır. Bunların neler olduğunu bahsetmeye başlayalım isterseniz; İskender o büyük seferine Çanakkale Boğazı'nı geçerek İÖ 334 yılında başlamıştır. Antik kaynaklara göre Avrupa'dan Asya'ya geçen kral karaya ayak basmadan denize atlamış ve mızrağını kıyıya fırlatmış, bu hareketi dünya hakimi olacağının bir işareti sayılmıştır.

İskender Smyrna (İzmir) doğumlu kör ozan Homeros'un Troia savaşını anlattığı İliada adlı eserini okuyarak büyümüştür. Bu efsanevi savaşta adları geçen Hektor ve Akhilleus'un kahramanlıklarına daima hayranlık duymuş ve tüm hayatı boyunca onlara öykünmüştür. Bu sebeple seferine Troia'dan (Çanakkale/Hisarlık) başlamıştır. Anlatılanlara göre Akhilleus'un mezarını (Tümülüs) ziyaret ederek ona ait olduğu düşünülen kalkanı almış ve seferinin sonuna kadar yanından hiç ayırmamıştır.

Achilleus'un kalkanı

Felsefe derslerini dönemin ünlü filozofu Aristo'dan almıştır. Assos'da bulunan felsefe okulu en az Atina'daki kadar ünlüdür. Assos kentinin yöneticisi Hermias ders vermesi için Aristo'yu davet etmiş ve kızı ile evlendirmiştir. Aristo Assos antik kentinde bulunan felsefe okulunda üç sene ders vermiş ve iyice ünlendiğinde İskender'in babası Philippos tarafından Makedonya'ya, genç İskender'e felsefe hocalığı yapması için çağırılmıştır. İskender seferinde

İskenderin
İssus Savaşı
Mozaiği
/ Napoli
Müzesi

hocası Aristo'ya saygısının bir göstergesi olarak Assos'a uğramıştır. Assos antik kenti Çanakkale ili, Ayvacık ilçesi, Behramkale köyündedir. Assos antik dünyanın bu iki önemli karakterinin ayak izlerini bulabileceğiniz yegâne kenttir.

Pers İmparatorluğu'nu ele geçirmek için başladığı seferinde Pers ordusu ile yaptığı üç önemli savaşın iki tanesi yine Anadolu

topraklarında gerçekleşmiştir. Bunlar; bugün Çanakkale'nin Biga ilçesi yakınında yapılan Granicus ve Antakya'nın Dörtöyl ilçesi yakınındaki İssos savaşlarıdır. Bu iki savaş ile İskender Pers ordusunun tüm gücünü ve kral Darius'un moralini bozmuş, İran'da Gaugamela (Deve Sırtı) olarak adlandırılan ovada ise Pers Kralı Darius'u üçüncü kez yenerek Pers ordusunu tamamen bozguna uğratmıştır. Anadolu

topraklarında yapılmış bu iki savaş tarihçiler tarafından İskender'in en önemli savaşları arasında gösterilmektedir.

İskender'in doğduğu gece Dünyanın Yedi Harikası'ndan biri olan Ephesus Artemis Tapınağı (Artemision) yanmıştır. Bu sebeple İskender bu tapınağa özel bir önem göstermiş, tapınağın yeniden onarılması için tüm masrafları karşılamıştır. Bu antik tapınak bugün İzmir ili Selçuk ilçesinde bulunuyor. Seferinin lojistik üssü olarak Tralleis kentini seçmiştir. Tralleis günümüzde Aydın ili sınırları içindedir.

Halikarnassos (Muğla/Bodrum) kuşatmasına gitmeden hazırlıklarını ve planları yapmak için Priene kentini seçmiştir. Kış bu kentte

geçiren İskender'in burada kalmış olduğu ev (Alexandrion) tarihsel olarak büyük öneme sahiptir. Ancak nedense kimse tarafından bilinmez ve turistik öge olarak tur programlarında isminden pek bahsedilmez. Priene kenti ayrıca ilk düzenli kent planına (Hippodamik) sahip ilk yerleşimdir. Antik kent bugün Aydın'ın Söke ilçesinin Güllübahçe köyü sınırları içinde yer almaktadır.

İskender'in kuşattığı tüm kentlere ele geçirdiğinden ve 70 tane kendi ismiyle anılan kent kurduğundan

bahsetmiştik. Ancak; ele geçiremediği tek bir kent var:

Antalya'da Güllük Dağı Milli Parkı sınırları içinde yer alan Termessos kenti. İskender'in uzun süren kuşatmasına direnen Termessos halkı kentlerini İskender'e teslim etmemişlerdir. İskender seferinde çok önemli bir rol oynayacak kararı Termessos'da vermek zorunda kalmıştır. Ya, kenti ne pahasına olursa olsun alacak, bununla birlikte seferinin en başında zaman, asker

ve para kaybına uğrayacak; Ya da; kenti ele geçirmek için yapmış olduğu kuşatmayı kaldırarak yoluna devam edecek. Antik dönem tarihçisi Arrianos'un İskender'in seferini anlattığı "İskender'in Anabasisi" kitabında İskender'in bu konuda ne düşündüğü ile ilgili

Büyük İskender:
"Bu kenti
ele geçirmek için
harcadığım asker
ve para, kenti ele
geçirdikten sonra
kazanacaklarımın
çok üzerinde."

bölüm şöyle:

"Bu kenti ele geçirmek için harcaacağım asker ve para, kenti ele geçirdikten sonra kazanacaklarımın çok üzerinde". İskender bu düşüncesine uygun bir planlama ile kuşatmayı kaldırır ve seferine devam eder. Bu stratejisi on yıl içinde "Dünya Fatih" ve "Büyük" unvanlarını isminin önüne ekleyeceği yolculuğunun başlangıcını oluşturmuştur. Tarihçiler İskender'i, 22 yaşında genç bir komutan olarak, bu kentin ne pahasına olursa olsun

İskender'in Gordion Düğümünü
Çözmesi / Ressam: Donato Creti

ele geçirilmesi için ısrarcı olması durumunda dünya tarihinin nasıl bir seyir izleyeceğini düşünmek bile istemediklerini belirtirler.

Meşhur Gordion Düğümü'nü (Kördüğüm) Ankara'nın Polatlı ilçesinde bulunan Gordion (Yassıhöyük) antik kentinde çözüyor. Efsaneye göre buradaki Zeus Tapınağı içinde bulunan ve yüzyıl-

lardır çözülemeyen düğümü çözebilen kişinin dünyanın hakimi olacağına inanılmaktadır. İskender bu düğümü görebilmek için rotasını Gordion'a çevirir. Zeus Tapınağı'na gelen İskender'in generalleri bu düğümü çözmeye girişiminin İskender'i asker-

leri önünde büyük bir onursuzluğa düşüreceğinden kaygılanmaktadırlar. İskender düğümüne şöyle bir baktıktan sonra "Bunu çözenin bir önemi olduğunu sanmıyorum" diyerek kılıcı ile ikiye ayırır. Tarih ve edebiyat kaynaklarına "Gordion Düğümü" olarak geçen ve halen ülkemizde dokumacılıkta kullanılan "Gördes Düğümü" sözü buradan gelmektedir.

Ve son olarak; İskender'e ait eserlerin en önemlilerinin bugün

İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilendiğini belirtelim:

Paros Adası mermerinden yapılmış olan ve onun adını taşıyan muhteşem lahit ve İskender'in en gerçekçi betimlendiği büstü ve heykeli. •

İskender Lahti / İstanbul Arkeoloji Müzesi

Yazılı Basın

Yazan:
ÖMER DEDEOĞLU

İnternet haber-
ciliği ve sosyal
medya çağında haber ve
bilgiye erişim çok kolay-
laştı ama neyin güvenilir
neyin sahte olduğunu
ayırt etmek de bir o kadar
zorlaştı. Reklam alabilmek için
tek gerçek değer ölçüsünün sayfa
görüntüleme veya tıklama olduğu
sanal dünyada çoğu haber sitesi
için önemli olan, yüklemelerin

Haber
medyacılığı
büyük bir
dönüşüm
içinde.

haber değerinden
ziyade, eğlenceli
ve paylaşılabılır olması
ve siteye daha fazla trafik
çekebilmesi. Rakamsal
olarak bakarsak 2006
yılında üretilen dijital veri

tarih boyunca yazılan tüm kitapların
3 milyon katı. Günümüzdeki boyu-
tunu siz düşünün. Mobil cihazların
gelişmesi ile de sonsuz bir bilgi
bombardımanı altındayız. »

Bu doğrultuda haber medyacılığı da büyük bir dönüşüm içinde. Geleneksel ana akım medyadan ziyade reklam verenlerin esas hedef kitlesi olan 18-35 yaş arası gençler için en büyük haber kaynağı internet ve sosyal medya. ABD özelinde yeni nesil, Irak'ın haksız işgali konusunda sergilediği tutum ve Trump'ın seçilme şansını küçümsemesi, göz ardı etmesi ve neredeyse liberal faşizm yanlısı yayın politikaları gibi geçerli sebepler yüzünden ana akım medyaya olan güvenini iyice kaybetti. Okumak yerine izlemeyi

Ana akım medyaya olan güvenini kaybeden okumak yerine izlemeyi tercih eden bu nesil

ciddi manada bir “palavra sezme” yetisine sahip.

tercih eden bu nesil ciddi manada bir “palavra sezme” yetisine sahip. Muhafazakâr tabanda da durum pek farklı değil. Hatta orada kendi seçmeninin üçte biri tek haber kaynağı olarak Trump'ın kendisini kabul ediyor. Zaten bir televizyon yıldızı olan ve medyayı çok iyi tanıyan Başkan, adaylığı döneminden başlayarak sosyal medyayı kendi lehine olabilecek en çarpıcı şekilde kullandı. Yani kronik yalancı, popülist siyasetçiler bile haber kaynağı sayılabiliyor artık. Vay dünyanın haline...

Bu dönüşümden en çok etkilenen yazılı basın, tüm dünyada hayatta kalma savaşı veriyor. Sadece ABD’de, 2000 yılından beri işgücünün yüzde altmışını kaybeden gazetecilik sektöründe 300’e yakın gazete kapanmış veya küçülmüş. Küresel haber toplama pahalılaştığı ve yorucu bir süreç haline geldiği için gazetelerin dış servisleri de kapanıyor. Boston Globe 2007’de, Washington Post ise 2009 yılında tüm yabancı haber servislerini kapatmış. Bu, gerçek demokrasilerin yasama, yürütme ve

yargıdan sonra dördüncü ayağı olan özgür basını ve kuvvetler dengesini olumsuz yönde etkiliyor. Emtia haline dönüşmemiş hikâyeler, tarafsız ve kaliteli habercilik, araştırmacı gazetecilik ve okurların zekâsına hitap eden yazıların yerini duygu sömürsü ve yalan haber veya yandaş haber aldığı için

de yeni nesil ana akım medyadan iyice uzaklaşıyor. Kimsenin hiçbir şeyden sorumlu olmadığı, suçu hep başkalarının üstüne attığı çağımızda bağımsız haberciliğin de yavaş yavaş kaybolması toplumları olumsuz etkiliyor.

ABD liberal medyasının en önemli kurumu New York Times’ın 2015 yılında okuyucularının yaş ortalaması altmış. Muhafazakâr Fox News’un izleyicilerinin ise yaş ortalaması yetmiş. Reklam

sektörünün Google ve Facebook ile neredeyse bütünüyle değişmesi de bu kurumları olumsuz etkiliyor çünkü müşterileri tabanları reklam verenlerin hedef kitlesi değil. Times'da tam sayfa ilanının maliyeti 100 bin dolarken, çevrimiçi reklamlar sayesinde çok daha ucuza çok daha fazla kişiye, ölçülebilen, özel güdümlü ve etkili reklamlar verilebiliyor. Seri ilanlar gibi diğer gelir kapılarının da internete kayması ile yazılı basın büyük bir maddi kayıp içine giriyor. Washington Post gazetesi seri ilanlar sayesinde yılda 100 milyon dolar gelir elde ederken bu rakam artık neredeyse sıfırlanmış halde.

Eski New York Times editörü Jill Abramson "Merc-hants of Truth" (Hakikat Tacirleri)

isimli yeni kitabında internet medya oluşumlarına ve medya devrimine karşı New York Times ve Washington Post gibi en köklü iki gazetenin verdiği hayatta kalma mücadelesini anlatıyor. Buzzfeed, Vice, Facebook gibi yeni internet haber kaynaklarının yükselişi ve bunların göreceli güvenilirliği ile dijital çağa ve bu dönüşüme ayak uydurmaya çalışan iki önemli gazeteyi mercek altına alıyor. Yapılan hataları objektif bir biçimde gözler önüne

serdiği kitapta çok yerinde tespitler var.

Eskiden gazetelerin haber servisleri ve yönetim kademeleri, laik devletlerdeki din ve devlet işleri gibi, birbirinden kesin olarak ayrıyken artık bu değişmiş durumda. Çünkü reklam verenler medya şirketlerinin kendi içlerinde ürettiği "yerel reklam" tabir edilen reklamları tercih ediyor. Bu da

Washington Post gazetesi seri ilanlar sayesinde yılda 100 milyon dolar gelir elde ederken bu rakam artık neredeyse sıfırlanmış halde.

sponsorlu içerik üretme manasına geliyor ki eski modelde bu yayın politikalarına ticari müdahale olarak algılandığı için mümkün olamayacak bir durum. Beğenilerin esas ölçü birimi ve en çok rağbet gören içeriklerin "kedi videoları" veya "ünlü frikikleri" olduğu dijital ortamda da bu iki gazete oldukça bocalıyor. Fiziki gazete satışları düştüğü için de internette trafik alma gerekliliği reklam alabilme açısından maddi bir zorunluluk

haline geliyor.

Finansal sıkıntı içine düşen gazeteler, dijital dönüşümü tamamlayabilmek için çözümler arayıp ellerindeki tek avantajın ise tarafsız habercilik ve çok iyi yazılmış makaleler olduğunu, yani kurtuluşun kendi yayın politikalarına çeki düzen vermekten geçtiğini kısa sürede anlıyorlar. Habercilikten ödün vermemelerinin gerekli olduğunu görüp işe alınan yazılımcı orduları sayesinde işin habercilik kısmının internete uyumunu hızlandırıyorlar. Böylece yeni bir iş modeli yaratılıp, uygulamaya konuluyor. Kanayan yara durduruluyor ve web siteleri trafik almaya başlıyor.

Jeff Bezos

Bu arada Washington Post'un sahibi Graham ailesi 2013 yılında, Amazon'un sahibi, dünyanın en zengin insanı Jeff Bezos'tan, gazeteyi satın almasını istiyor. Seçtikleri isim önemlidir çünkü dijital çağın peygamberlerinden birisi olan Bezos eli altında bulunan sınırsız kaynaklar

sayesinde gazeteyi ayakta tutabilecektir. Burada önemli olan kurumun ayakta kalması ve bağımsız olarak görevini yapmasıdır. Satış 250 milyon dolara gerçekleşir. Gazetenin yeni sahibi, çıkar çatışmasını önlemek için gazeteyi, şirketi Amazon'un değil, kendi şahsi kaynaklarıyla alır. Satıştan bir sene sonra da haber siteleri trafiği sıralamasında gazete ikinci olur. New York Times da benzer yollar izleyerek borçlanır ve dijital dönüşümünü tamamlar ve bu sayede Post ve Times arasında habercilik konusunda tekrar rekabet ve çekişme başlar. Trump'ın seçilmesi ve ülkede belirginleşen kutuplaşma ile artan çevrimiçi abonelikler

sayesinde iki kurum da şimdilik iflastan kurtulmuş gözüküyor.

Burada iki gazetenin sahibi aileler tarafından sergilenen bir tutum var ki çok ilgi çekici. On yıllardır sahibi oldukları gazeteler sayesinde büyük servet sahibi olmuş bu insanlar için

bu kurumların ayakta kalmasını sağlamak, ülke demokrasisinin sütunlarından birisi olarak gördükleri özgür basını ayakta tutabilmek açısından çok önemli.

Jeff Bezos satın aldıktan sonra gazete çalışanlarına: *"The Post gazetesinin temsil ettiği değerlerin değişime ihtiyacı yoktur. Gazetenin*

sorumluluğu okuyucularına karşıdır ve gazete sahiplerinin kişisel çıkarlarına hizmet etmek değildir" diye seslenir. Gazeteyi hiçbir zaman kendi çıkarları veya siyasi, ticari hedefleri için kullanmayacağına söz verir. Üzerinden altı yıl geçmesine rağmen de bu sözünde durur.

Ülkemizde de yakın zamanda medya sektöründe buna benzer bir el değiştirme yaşandı. Bağımsız ve tarafsız ana akım Türk medyasının artık geçmişte kaldığı aşikâr. Dünya genelinde matbu sektör yapısal ve fiziki bir kriz içindeyken, kitabevleri ve gazeteler birbiri ardına kapanırken bizde de birkaç gazete ve dergi haricinde kendi

yağında kavrulabilen ve herhangi bir çıkar grubunun elinde olmayan gazete kalmamış gibi. Ana akım medyanın esas müşterileri olması gereken, toplumun haberdar olmaya çalışan, haberlerin doğruluğunu araştıran kesimi ya bu bağımsız gazete ve dergilerden ya kendi arkadaşlarının Facebook veya Twitter paylaşımlarından ve güvenilir son birkaç haber sitesinden bilgilenmeye çalışıyor. Gündemle ilgilenmeyen kesim ise okumamaya devam ediyor. Uzun lafın kısısı yapay medya, yapay kamuoyu yaratmaya çalışarak "körler sağırılar birbirini ağırlar" sözüne uygun bir şekilde kendi çalıp kendi oynuyor... •

omerdedeoglu73@gmail.com

Otobüsteki Sarhoş

Zil zurna sarhoş bir adam, yalpalaya yalpalaya otobüse binmeyi başarır. Sonrası daha zordur. Cebinden bozuk parayı bir türlü çıkaramaz. Şoförün sabrı tükenir, "bozuk paralarını araya dursun" diye düşünür ve kapıyı kapatıp hareket eder.

Otobüs hareket edince, güç bela ayakta duran sarhoş koltuklara çarpa çarpa otobüsün arkasına kadar yolların. Biraz ileride trafik lambaları vardır. Şoför ışıklarda durur. Otobüs durunca, sarhoş yine koltuklara çarpa çarpa bu kez de öne, şoförün yanına kadar gelir. Hâlâ ceplerinde bozuk para aramaktadır.

Lambalar yeşile döner, otobüs hareket ettiğinde, sarhoş yine paldır küldür otobüsün arkasına koşturur. Biraz ilerideki durakta yine aynı şey olur ve yolculuk boyunca bu sahne tekrarlanır durur.

Paldır küldür otobüsün ön tarafına, şoförün yanına son kez yollanan sarhoş, durağın ineceği yer olduğunu fark eder, kapı açılınca ön kapıdan dışarı adeta yuvarlanır.

"Hey" diye bağırır şoför, "ücreti ödemedin!"

Yıkılmaya hazır, ayakta sallanan sarhoş da şoföre bağırır:

"Niye? Bütün yolu kendim yürüdüm zaten!"

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Antik DNA Analizi Ne Kadar Güvenilirdir?

Yirmi iki yıl önce İtalya Altamura'daki bir kireçtaşı mağarasında, üzeri kalsit tabakasıyla kaplı haldeki insan kalıntıları bulundu. Fakat bulunan bu iskeletin tarihinin saptanması ve insanlığın evrimsel tarihindeki yeri belirsiz kaldı.

Şimdi ise iskeletin sağ omuz kemiğinden alınan bir parçanın DNA'sının ölçüldüğü yeni bir çalışma fosilin, modern insanın soyu tükenmiş en yakın akrabası olan bir Neandertal olduğunu ileri sürüyor.

Çalışmanın ortak yazarı Fabio Di Vincenzo, "Bu rüya gibi." diyor ve devam ediyor: "İskeletin morfo-

lojisi insan evrimindeki en önemli olaylardan birine, Neandertallerin evrimsel tarihinin erken evresine dair olağanüstü bir bakış açısı ortaya koyuyor. Bu iskelet, Neandertallerin ne zaman ve özellikle de nasıl evrimleştiklerini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir.”

170 bin yıl öncesine kadar tarihlenen DNA, Neandertal yaşamına dair daha geniş bir bakış açısına sahip olmamızın önünü açabilir.

Alınan kemik parçası öylesine eskiydi ki; DNA'sı, araştırmacılar tarafından fosilin genom dizilemesi (en azından günümüz teknolojiyle) yapılamayacak kadar bozulmuştu.

Yine de yeni nesil genom dizileme teknolojilerinin bu işin üstesinden gelebileceğini belirttiler ve çalışmanın ortak yazarı olan İtalya'daki Floransa Üniversitesi'nden Moleküler Antropolog David Caramelli, bu sayede “Neandertal genomu ile ilgili önemli sonuçlar alınabileceğini” söyledi.

Bu yeni DNA analizi, daha genç Neandertal kemiklerinden elde edilen moleküllerle yapılan DNA

Svante Paabo ve ekibi insan geni ve evrimi konusundaki araştırmalarını Almanya'daki Max Planck Enstitüsü'nde sürdürüyor.

dizilemelerine ilişkin son zamanlardaki haberleri anımsattı. Bu raporların en öne çıkanları, Almanya'daki Max Planck Enstitüsü'nden Evrimsel Biyolog Svante Paabo'nun öncülüğündeki araştırmalara ilişkindi. Tüm bu raporlar, DNA'nın bozulma hızı ve tarih öncesi genetik sonuçlara ulaşmak amacıyla kullanılan teknoloji konusunda soru işaretlerine yol açıyor. DNA tarihleme yöntemlerimiz ne denli doğru? Modern insanın evrimine dair oluşturduğumuz tablo ne kadar gerçek?

Tarih öncesi DNA'nın analizi, özellikle soyu tükenmiş insan türleri ile modern insan arasındaki

genetik bağıın saptanması söz konusu olduğunda, ilgi çekici ve karmaşık bir konudur. Neandertal kemiklerinin DNA'sı da özellikle merak uyandıran bir konu başlığıdır. Uzun süre önce soyu tükenen (28-39 bin yıl öncesinde) Avrupa ve Orta Asya bölgesinin bu topluluğu, bizimle çok benzeşmesinin yanı sıra aynı zamanda bizden çok da farklıydı. Ve bir süre için modern insan türü (Homo Sapiens) ile Neandertaller muhtemelen aynı coğrafi bölgede de yaşamışlardır.

Merak etmeden duramıyoruz: Neandertallere ne oldu? Onları biz mi yok ettik? Onlarla çiftleştik

mi? Günümüzde bazı insanlar halen Neandertallerin genlerini taşıyor olabilirler mi? Eğer taşıyorlarsa, hangi insanlar bu genlere sahip?

Bu sorular uzunca bir süredir yalnızca yoruma dayalı konulardı. Ancak son on yıldır DNA teknolojisindeki gelişmeler, bu soruları bilimsel araştırmaların konusu haline getirdi.

2010 yılı Mayıs ayında Svante Paabo liderliğindeki bir araştırma ekibinin, "40 bin yıl önce Avrupa'da yaşamış üç kadından elde edilen kemik tozundan bütün Neandertal genom dizilimini yaptıkları" bildirildi. Bu dizilim, "modern

Avrupalılar, Asyalılar ve Papua Yeni Gine'ye kadar uzananların DNA'sının yüzde 1 ila 4 kadarının Neandertallerden miras olduğunu" ortaya koydu.

Science'ta yayımlanan bu heyecan verici makaleden beş yıl sonra, Svante Paabo ve diğer araştırmacılar bu konuyu araştırmaya devam ediyorlar. Bu araştırma her ne kadar bize insan kalıtımımız ve evrimi-mizle ilgili pek çok şeyi öğretebilecek olsa bile, çok eski DNA moleküllerini analiz etmenin de sınırları olduğunu göz önünde bulundurmanız önemlidir.

Açık olmak gerekirse Svante Paabo ve meslektaşları "bütün Neandertal genomunu", bugün yaşayan bir insanın bütün genomunun diziliminin ve analizinin yapılması ile tam olarak aynı anlamda dizilemediler. Herhangi bir organizma ölürl ölmez, bu organizmanın nükleotid bağları parçalandıkça bozunur ve DNA'sı bozulmaya başlar. Topraktaki suyla birlikte oluşan kimyasal reaksiyonlar bu bozunmayı hızlandırır. Bu gibi etmenleri inceleyen Danimarkalı ve Avustralyalı araştırmacılar 2012 yılında DNA'nın yalnızca 521 yıllık yarı ömrü olduğunu açıkladılar.

Bu yüzden antik, kısmen bo-

zunmuş ve parçalanmış DNA'nın analizi, kaçınılmaz bir biçimde, eksik ve çözünmüş parçalar nedeniyle oluşan boşlukları mümkün olduğunca doldurmak için bazı varsayım ve yargıları da beraberinde getirir. Neandertal dizilimlerini birleştirme konusundaki bazı yargılar, modern insan ve şempanze genomlarının yol gösterici olarak kullanılmasına dayanan karmaşık algoritmaları temel

Çok eski DNA moleküllerini analiz etmenin de sınırları olduğunu göz önünde bulundurmanız önemlidir.

almaktadır. Diğer güçlükler de, kemikleri elleyen araştırmacılar ya da gömülü kemiklerin içinde ve üzerinde yaşayan mikroorganizmalardan kaynaklanan modern DNA kirliliğinin ayrıştırılmasında ortaya çıkar.

Tüm bu güçlükler ve karmaşıklıklar, son derece profesyonel araştırmacılar gerekli bütün tedbirleri alsalar bile, dizilim işleminde istemeden hata yapılması olasılığını artırmaktadır. Bu sorunlar da elde edilen verileri farklı yorumlara ve bu verilerin kullanımındaki muhtemel kısıtlamalara açık hale getirmektedir.

Bu analitik kısıtlamalar yine de bazı medya kuruluşlarının her bir son bulguyu nihai ve kesinmiş gibi haber haline getirmesine engel olmadı. Bu durum kamuya, bulguların hatalı olduğu izlenimini verebilir. Ayrıca akademik ve bilimsel ensti-

tüler ile kurumlarda, bazı bulguların önemini şişirmeye yönelik rahatsız edici bir eğilim de var. Bu eğilim belki o kurumların halk önündeki bilinirliğini artırma ya da daha fazla devlet fonu alabilme şansını yükseltmekle ilgili olabilir. Bilimle ilgili enstitü ve üniversite bölümlerinin halkla ilişkiler ve basın birimleri, bundan yirmi yıl önce bulundukları noktaya göre (onların kendi medya anlayışı bakımından) ışık yılı ötedeler.

Paabo'nun öncülüğündeki ekibin insanın evrimsel tarihine ilişkin araştırmaları, dünya basınında geniş yankı uyandırıyor.

Bir bilimsel araştırma, toplum ve/veya insanın kolektif bilgi birikimi açısından gerçekten değerli olabilir. Fakat hem medya hem de bu bilimsel araştırmayı yapan enstitüler, araştırmaya dair bilgilerin sunulmasında ölçülü ve özenli davranmalıdır. Toplum, daha önce bildirilmiş kesin ve devrim yaratan bir bilimsel sonuçla çelişen yeni bir bilimsel sonucun oluşturacağı

rahatsız edici duyguyla karşılaşmaya da açıktır.

Antropologlar arasındaki yaygın “fikir birliği”, Neander-taller ile modern insanlar arasında bir noktaya kadar akrabalık olduğu yönündedir. Bu fikir birliği büyük ölçüde, Svante Paabo'nun her zaman medyanın da çok ilgisini çeken DNA dizileme araştırması bulgularına dayanmaktadır. Ne var ki bu genel fikir birliğinde bile, muhtemel

akrabalığın tarihlendirilmesi ve diğer detayları konusundaki pek çok şey belirsizliğini koryor. Fakat bilim insanları ve medya bu bilgileri halka böyle sunmuyor.

Paabo'nun Ekim 2014'te Nature'da yayımlanan son araştırmalarından biri, “günümüzde Afrika dışındaki tüm insanların atalarına yakın, 45 bin yıllık bir kişinin iyi durumdaki genomu”nu konu alıyordu. *Tech Times'a göre, bilim insanları uzun zamandır modern insanlar ve antik Neandertal kuzenlerimizin melezlendiğinden kuşku duyuyordu. Ve şimdi araştırmacılar, DNA kanıtının bu melezlenmenin gerçekleştiğini gösterdiğini ve bunun tarihini de ortaya koyduğunu söylüyorlar. En eski modern insanlardan birinin 2008'de Sibirya'da bulunan uyluk kemiğinin DNA dizilimi, melezlenmenin 50 bin ila 60 bin yıl öncesinde gerçekleştiğini gösteriyor.*

Makalede araştırmacıların şu

iddiası da yer alıyor: “İnsanların Afrika dışında evrimleşmekte olduğu” senaryosuna ek olarak, günümüzde Afrika kökenli olmayan insanların yüzde 2 oranında Neandertal DNA’sı taşıyor olmaları iki tür arasındaki ırk melezeleşmesinin kanıtıdır.

Bu çalışmaya ilişkin 2014 yılındaki bir BBC haberi, Paabo’nun bulgusunun “insanlığın hikayesini yeniden yazdığını” ve “insan soyunun mevcut tahminlerden milyonlarca yıl önce ilk kez ortaya çıkması olasılığını güçlendirdiğini” çarpıcı bir biçimde dile

getiriyordu. Haberde Paabo’un şu dikkat çekici ifadesine bile yer verilmişti: “Öyle görünüyor ki, evrime iş üstüneyken yakalandık!”

Parça parça olmuş 45 bin yıllık Neandertal kemiği ile günümüzde yaşayan

bazı insanların DNA’larının karşılaştırılmasından kuvvet alan BBC yazarı da mantık yürütmeye devam yaptı: “Bu çalışma insan soyundaki ilk türlerin, genetik kanıtların daha önce ortaya koyduğu gibi beş ya da altı milyon yıl önce değil; on ya da on bir milyon yıl önce maymunlardan ayrılmış olma olasılığını artırıyor.”

Ağustos 2012’de The Guardian’da daha detaylı (medyada nadiren karşılaşıyor olsak da memnuniyet verici) bir Neandertal DNA’sı

haberi yer aldı. Bu haber, Paabo’nun ekibinin 2010’da bildirdiği DNA melezeleşme verilerinin yeniden analiz edildiği ve Ulusal Bilimler Akademisi Bildirileri’nde yayımlanan bir çalışmayı konu alıyordu.

Bilim insanları birkaç yıl önce modern insanların Neandertaller ile ortak genleri paylaştıklarını keşfettiğinde, buna dair yaptıkları açıklama iki türün zamanın bir noktasında melezeleşmiş olabilecekleriydi. Şimdi ise Cambridge Üniversitesi’ndeki bilim adamlarının yaptığı bir araştırma bu kanıya kuşkuyla

BBC yazarı: “Bu çalışma insan soyundaki ilk türlerin, (...) beş ya da altı milyon yıl önce değil; on ya da on bir milyon yıl önce maymunlardan ayrılmış olma olasılığını artırıyor.”

yaklaştı ve (Paabo’nun ekibi tarafından 2010’da tanımlanan) DNA örtüşmesinin, hem Neandertallerin hem de modern insanların ortak atasından bir iz olduğu hipotezini ortaya koydular.

Cambridge Üniversitesi’nden evrimsel çevrebilimciler Andrea Manica ve Anders Eriksson tarafından geliştirilen bu kurama göre, “Neandertaller ve modern insanların ortak bir atası vardı. (Bazı arkeologlar buna Homo heidelbergensis-heidelberg insanı diyorlar.) Bu

tür yarım milyon yıl önce Afrika ve Avrupa'da yaşadı.”

Başka bir deyişle, bugün bazı insanların soyu tükenmiş Neandertallerle belirli DNA parçalarını paylaşıyor olmaları, mutlaka bir me-

...bugün bazı insanların soyu tükenmiş Neandertallerle belirli DNA parçalarını paylaşıyor olmaları, mutlaka bir melezleşmenin gerçekleştiği anlamını taşımaz.

lezleşmenin gerçekleştiği anlamını taşımaz. Elbette, araştırmacıların bilimsel verileri farklı biçimde yorumlamaları son derece makuldür. Özellikle de araştırmada kullanılan teknoloji henüz yeniye.

Bilim konusundaki tüm haberler topluma her zaman doğru nitelilerle aktarılmalıdır. Bulguların “muhtemel bulgu” ya da “başlangıç bulgusu” oldukları ve daha fazla ayrıntı, kesinlik kazanması için

çalışmaların devam etmesine gereksinim duyulduğu da belirtilmelidir. Bilimin bu yolla işlediğini toplumun sürekli anımsaması gerekir.

Medya topluma bilimin, yol boyunca pek çok dolambaç ve çıkmazla

karşılaşılan, hiç sona ermeyen ve karmaşık bir yanıtlar arayışı yolculuğu olduğunu yaymalıdır. Fakat tüm kusurlarıyla, evren hakkındaki karmaşık sorulara yanıt almanın en iyi yolu budur. Bu nedenle, yeni bilgiler için takip etmeye devam edin. Ayrıca biraz gazeteci kuşkuculuğu, halkın karmaşık bilimsel konuları kavramasını kolaylaştırmada yararlı olabilir. Gazeteciler tıpkı politikacılara sordukları gibi, bilim insanlarına da sert sorular sormalı. (Fakat artık politikacılara da sormuyorlar değil mi?) Bilim insanlarının ya da onların basın sözcülerinin de basın bültenlerinde ve diğer açıklamalarında daha abartısız konuşmaları da yararlı olur. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: More mystery about Neanderthal and modern humans: How reliable is ancient DNA analysis?, A. J. Smusiewicz, <https://geneticliteracy-project.org/2015/05/13/more-mystery-about-neanderthal-and-humans-how-reliable-is-ancient-dna-analysis/>

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin zertem

Çocuk Eēitiminde Sanatın Yeri ve nemi

*Hayal kurmak
bilgiden daha deēerlidir.*
Albert Einstein

İlk bakışta çocuk ve sanat birbirine oldukça aykırı şeyler gibi görünse de sanat, çocuk olsun yetişkin olsun tüm insanların eğitiminde önemli bir yer tutar. Eğitimin de çocuk ve gençler için gerekli olduğu düşünülür. Oysa insanın doğumdan başlayarak yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir eğitim. Sanat da bu sürecin ayrılmaz bir parçası. Çocuk eğitimindeki yeri ve önemi tartışılmayacak bir gerçek. »

Bu gerçeği kavrayabilmek için de önce eğitimin ne olduğunu tanımlamak gerek. Nedir eğitim?

Kısaca açıklayacak olursak eğitim, insan ve kimi hayvanlarda istenen davranış değişikliğini amaçlayan, öğretime dayalı bir bilgilen-dirme sürecidir. Çocuk eğitimi de bu süreç içinde ayrı ve çok özel bir öneme sahiptir. Doğduğu andan itibaren başlar toplumla-rın amaç, gelenek, görenek, davranış ve dini inançları ile oluşturulan çocuğun eğitimi.

18. yüz-yılın ortaları-na kadar kız olsun erkek olsun yetişkinlerin minya-türü olarak tanımlanmış ço-cuk tüm toplumlarda. Belli bir yaşa gelinceye kadar da yetişkinler gibi giydirilip onlarla aynı işlere koşulmuşlar. Jean Jacques Rousseau^[1] ile değişmiş özgün bir kişilik olarak çocuğun toplum içindeki yeri. “Emile Yahut Terbiyeye Dair” adlı romanında çocuk ve gençlerin eğitime ilişkin yaklaşımlar ve önerileri büyük tep-kilere yol açmış, eseri yakılmış ve Fransa’dan kaçmak zorunda kalmış. Çocuğa zihinsel, cinsel, ahlâksal ve

Jean Jacques Rousseau
ve kitabı
Emile Yahut
Terbiyeye Dair

sosyal beceriler kazandırarak kişilik gelişimine yön veren, çevreye ve kendi doğasına uygun yaşamaya hazırlayan pedagoji/eğitim bilimi de 19. yüzyılın sonlarında ayrı bir bi-lim dalı olarak ortaya çıkmış; sanat da bu eğitim süreci içinde giderek yer bulmuş kedine.

Sanat, varolduğundan bu yana yaşamının ayrılmaz bir parçası olmuş insanın. Var olanla var olması gereken, özlenen, hayal edilen, duyumsanan arasındaki bu büyülü yolculuk sayesinde insan olabilmiş insan. Şarkı söyleyerek, mağarala-rının duvarlarını resimlerle süsleye-

rek, heykel yaparak, yazıyı keşfedip destanlar, şiirler yazarak çıkmış ken-disini keşfettiği bu yolculuğa. Bunu yaparken de taklit iç güdüsü önderlik etmiş insanoğuluna. Çünkü Aristo’nun da dediği gibi tüm sanatların çıkış noktası taklit iç gü-dümüz.^[2] Sanatçılar

için de sanattan hoşlananlar için de geçerli bu iç güdüsel yöneliş çocuk büyük ayrımı olmaksızın.

Çocuğun sanatla ilişkisi ana kar-nında başlıyor diyenler, hamileyken annelere özellikle de Mozart dinle-melerini önerenler de var günümüz-de; ama dünyaya geldiği ilk günden itibaren ninni dinleyerek müzik ile tanıştıkları, çıkardıkları henüz an-

lamalarını kavrayamadığımız şarkılar söylemeye, çingiraklarını sallayarak müzik yapmaya başladıklarını biliyoruz. Görme, işitme, dokunma, tat ve koku gibi uyaranlara duyarlı olduğu olduklarını da. Tartışılan, hangi duyunun önce olduğu. Temel duyu organı hangisi olursa olsun, öğrenmenin, duyu organları aracılığıyla yani algısal gelişimin, zihinsel gelişimin en can alıcı süreci olduğu kesin.

Çocukların yaşamlarında karşılaştıkları ikinci sanat dinledikleri masallar aracılığı ile edebiyat. Masalların çocuk gelişimindeki katkısı tartışılmayacak kadar önemli. Bu nedenle çocuklarınızın zeki, akıllı ve anlayışlı olmasını istiyorsanız onlara masallar okuyunuz demiş Albert Einstein. Diğer sanat dalları da küçük yaşta ellerine verdiğimiz, oynamaya doyamadıkları oyuncak bebeklerle heykel; elleri kalem tuttuğunda resim; küpleri, küçük kutuları, taşları üst üste koyarak, sahilde kumdan yaptıkları kaleler ile mimari ve en önemlisi de tüm oynadıkları oyunlarını kapsayan drama yani tiyatro... Hepsinin çıkış noktası da taklit iç güdüsü.

Eğitimde antik çağdan başlayarak yer verilmiş sanata. Orta Çağ'ın karanlık yıllarında bile kilise koroları çoğunlukla çocuklardan oluşmuş. Rönesans'ta da tiyatro

sanatına yer verilmiş okullarda. 17. yüzyılda çocuk kitaplarının babası olan Charles Pearault^[3] “Kül Kedisi”, “Parmak Çocuk”, “Mavi Sakal”, “Kırmızı Başlıklı Kız”, “Çizmeli Kedi”, “Uyuyan Güzel” gibi halk masallarını çocuklar için kısaltıp 1697 yılında yayımlayarak çocuk edebiyatı alanında ilk adımı

Çocukların yaşamlarında karşılaştıkları ikinci sanat, dinledikleri masallar aracılığı ile edebiyat.

atmış. Jean-Jacques Rousseau'nun arkadaşı eğitimci ve roman yazarı Madame Genlis^[4] de Fransa'da çocuk eğitiminde tiyatro sanatına yer vererek çocuk tiyatrosunun öncülüğünü yapmış. Ülkemizde de 1915 yılında ilkokul eğitim programında

Doğuştan yaratıcı güçlere sahip çocuk ve gençlerin bu gücünün ortaya çıkarılmasının yolu onları sanat yoluyla eğitmek.

tiyatro sanatına resmi ders olarak yer verilmiş.^[5]

Çocuğun eğitiminde sanata yer verildiği takdirde; yaratıcılık, yorumlama, eleştirel düşünme, iletişim kurma ve sosyal becerileri ile kişilik gelişimine önemli katkılar sağladığı günümüzde kanıtlanmış bulunmaktadır. Eğitimin amacı da insanı her yönüyle gelişmiş bir kişilik sahibi yapmak ve toplumsal sorumluluk bilincine ulaştırmak. Ulus olarak var olabilmek ve değişen dünyaya ayak

uydurabilmek de ancak yaratıcı güçlerle donatılmış kuşaklar yetiştirmekle mümkün. Doğuştan yaratıcı güçlere sahip çocuk ve gençlerin bu gücünün ortaya çıkarılmasının yolu onları sanat yoluyla eğitmek. Kişilik eğitiminin sanat eğitiminin başlıca amaçlarından biri olduğu, tek yönlü eğitimin insan kişiliğini olumsuz yönde etkilediği gerçeği de asla unutulmamalı.

Göz önünde bulundurulması gereken bir diğer önemli husus da ilkokul eğitiminden başlayarak okullardaki resim, müzik ve edebiyat derslerinin amacının çocukları bu dallarda sanatçı olacak şekilde eğitmek olmadığı. Çocuk ve gençlerin yukarıda belirtildiği gibi yaratıcılık, yorumlama, eleştirel düşünme, iletişim kurma becerileri

ile kişilik gelişimlerine katkıda bulunmak olduğunun göz ardı edilmemesi. Bunun yolu da öncelikle bu derslerin “not” ile ölçülmesinden vazgeçmek.

Ülkemizde eğitim giderek işin içinden çıkılmaz bir sorun haline gelmiş ve amacını yitirmiş durumda. Bu nedenle insanlarımızın yaşam kalitesi yükselecek yerde daha da düşmekte, iyiyi, doğruyu ayırt edebilmeleri mümkün olmamakta. Hayata yaratıcılıkları köreltilmiş bireyler olarak atılan gençlerle bu kısır döngü daha da olumsuzlaşacak. Bu kısır döngüden

bir an önce kurtulabilme görevi öncelikle öğretmenlerimize düşüyor. Bunun için de okul eğitiminde sanatın önem ve gereğini kavramaları, hiçbir yerden yardım beklemeksizin bilgi ve birikimlerini yenileyerek kendilerini çağdaş eğitimin gereksinimleri doğrultusunda dönüştürmeleri şart... •

tekinozertembd@gmail.com

Kaynakça:

- [1] Jean-Jacques Rousseau (1712 – 1778) Fransız Devrimi'ne öncülük etmiş filozof ve yazar.
- [2] Aristoteles (MÖ 384 – 322) Poetika
- [3] Charles Pearault (1628 – 1703) Fransız şair, yazar, edebiyat teorisyeni.
- [4] Madame Genlis (1746 1830)
- [4] Dr. Tekin Özertem, Türkiye'de Çocuk Tiyatrosu,- Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979

Atatürk'e Göre Eğitim ve Sanat

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda çocukların, gençlerin ve halkın sanat eğitimi önemli bir devlet sorunu olarak ele alınmıştır. Atatürk'ün söylev ve demeçleri bu yaklaşımın izlerini taşır. Atatürk'ün eğitim ve sanat eğitimi ile ilgili sözleri incelendiğinde; onun çok güçlü bir eğitimci ve eğitimbilimci kişiliğe sahip olduğu, çağının eğitsel gelişmeleri konusunda bilgili olduğu açıkça görülür. O, kültür birliği amacı çevresinde bütünleşen ulusların, ekonomik, politik ve toplumsal alanlardaki sorunları daha kolay çözebilecekleri inancındadır.

Atatürk millî eğitim programlarının geçmişten, doğudan, batıdan gelebilecek tüm olumsuz etkilerden uzak olması gerektiğine dikkatleri çekmektedir. Ona göre, ulusal dehamız ancak tam bağımsız bir kültür ile sağlanabilir; kültür, ulusun yaradılışı ile uyumlu olmalıdır.

Atatürk, 1 Mart 1923'te TBMM'ni açış konuşmasında, eğitimin uygulamalı ve yaşamsal olmasını önerir: *“Eğitim ve öğretimde uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için gereksiz bir süs, bir baskı aracı ya da uygarlık zevkinden çok, yaşamda başarıya ulaşmayı sağlayan, işe yarar ve kullanılabilen bir araç durumuna getirmekdir... Uygulamaya dayanan ve yaygın bir eğitim için yurdun önemli merkezlerinde çağdaş kitaplıklar, çeşitli bitki ve hayvanları içine alan bahçeler, konservatuvarlar, atölyeler, müzeler, galeriler, sergi salonları kurmak gerekli olduğu gibi, ilçe merkezlerine dek bütün yurdun basımevleriyle donatılması gerekmektedir.”*

Atatürk bu sözleri ile aynı zamanda sanat eğitiminin yaşamsal önemini de göstermiş olmaktadır. Eğitimin tüm alanları için geçerli olan bu önermeler **“çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma”** ülküsünde önemli bir işlevi olan sanat eğitimi de önem verileceğinin bir göstergesidir.

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Pasif (Fr.)
a-Denetim
b-Üçlü alan
c-Şerit perde
d-Edilgen

2 Empoze etmek (Fr.)
a-Orta kaldırım
b-Dayatmak
c-Kıştırtıcı
d-Sunum

3 Full (İng.)
a-Zamanlama
b-Eğilim
c-Doğaçlama
d-Dolu, tam

4 Kriter (Fr.)
a-Ölçüt
b-İlk örnek
c-Gösterişli
d-Beğenilen

5 Ambulans (Fr.)
a-İlk gösteri
b-Cankurtaran
c-İyileştirme
d-Onarım

6 Maç (İng.)
a-Karşılaşma
b-Baskı
c-Yarı zamanlı
d-Süreli

7 Platform (Fr.)
a-Yapımcı
b-Tören düzeni
c-Alan
d-Kabul töreni

8 Angaje (Fr.)
a-Bağlanmış
b-Gerçeklik
c-Cana yakın
d-Göz dokusu

9 Rehabilitasyon (Fr.)
a-Yönelim, eğilim
b-Ayrıntı
c-İyileştirme
d-Acıklı, hüznü

10 Profil (Fr.)
a-Taklit
b-El aynası
c-Süzgeç
d-Yan görünüş

11 Seksiyon (Fr.)
a-Kuşak, nesil
b-Bölüm
c-Kırık çizgi
d-Sırnaşık

12 Subjektif (Fr.)
a-Özel
b-Şikayetçi
c-Ruhsal gerilim
d-Kısa imza

13 Center (İng.)
a-Zeka düzeyi
b-Merkez
c-Çıkmalık
d-Kümelenme

14 Anons (Fr.)
a-Tüzük
b-Toplu akın
c-Duyuru
d-Adım adım

15 Sezon (Fr.)
a-Sınırlamak
b-Eş zaman
c-Müteceviz
d-Mevsim

(İng.) İngilizce, (Fr.) Fransızca

Yanıtlar:
151.
sayfada

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Gizli Vadiye Yolculuk

Çocukluğumuzun unutulmaz anılarla süslü o güzel günlerini anımsadığımızda, hiç unutmadığımız, belleğimizin bir köşesine kazınmış özel bir yolculuğumuz vardır. Ailemizle çıktığımız bir deniz yolculuğu, bir kış günü trenle uzaklara gidişimiz ya da ilkokul arkadaşlarımızla bir sahil kasabasındaki çocuk kampına doğru çıktığımız otobüs yolculuğunu bu unutulmaz anılar arasında sayabiliriz. Benim belleğime kazınan yolculuksa, henüz on bir yaşındayken komşularımızla gizli bir vadiye doğru yaptığımız uzun yürüyüştür.

O sıralar ablamın ilkokul öğretmeni olarak görev yaptığı küçük bir Anadolu köyünde kalıyorduk. Yaşamımızda ilk kez İstanbul dışına çıkmış olduğumuz halde bizleri kendi evlatları gibi bağrına basmış olan köy insanlarını çok sevmiştik. Köyde hemen herkesle görüşsek de aynı sokakta oturduğumuz Ümmühan Teyze ve ailesiyle çok

yolculuğa: Uzaktaki dağ köylerinden birinde yağlı güreş müsabakaları düzenlenmiş ve bizim köyün halkı da misafir olarak davet edilmişti. Ümmühan Teyze, kardeşimle benim de bu güzel maceraya katılmamız için annemden izin almıştı. Uzun bir yürüyüşle o köye gidecek gece bizler için ayrılan evlerde kalacak ve iki gün sürecek

olan güreşleri izleyecektik. Tepeleri, dağları ve vadileri aşarak yapacağımız o yürüyüşün son derece heyecanlı geçeceğini tahmin ediyor, yola çıkacağımız günü dört gözle bekliyorduk.

Yolculuk sabahı erkenden uyandık. Güneşin, gökyüzüne asılmış dev bir kristal

gibi ışıltılar saçtığı pırl pırl bir haziran sabahıydı. Uzaklarda Simav çayı yeni günün parıltısını upuzun bir ayna gibi yansıtarak akıyordu. Güreşe gidecek komşular sabah saat 08:00 civarı bizim evin önünde toplandılar. Ümmühan

Teyze yol boyunca acıktığımızda yememiz için yiyeceklerle dolu bir çukun hazırlamıştı. Yarım saat sonra hep birlikte yola çıktık. Yaklaşık yirmi kişiydik. Önce köyün arkasındaki çamlık tepeye çıkacak, sık ormanlarla kaplı o bölgede uzunca

*Bir süre sonra
dönüp arkamıza
baktığımızda
içinde yaşadığımız
coğrafyayı ilk kez o
yükseklikten görme
fırsatını bulduk.*

daha yakındık. Hemen her gün ya onlar bize ya da biz onlara ziyaret gider, en küçük derdimizi, sıkıntımızı onlarla paylaşırdık. Ailedeki en büyük erkeğin evin reisi olarak kabul edildiği genel geçer geleneklerden farklı olarak Ümmühan Teyze, ailenin tartışılmaz reisiydi. Gizli vadiye yolculuk fikrinin mimarı da oydu.

Şimdi gelelim o unutulmaz

bir yürüyüşten sonra daha yüksek başka bir bölgeye geçip uzunca bir süre daha yürüyerek güreşlerin yapılacağı köye ulaşacaktık.

Ağır ağır yürüyerek köyümüzü kucaklamış gibi duran çamlık tepeye doğru tırmanmaya başladık. Arazinin yukarı doğru eğimi fazla olduğu için ister istemez zorlanıyor, sık sık soluklanmak için mola veriyorduk. Bir süre sonra dönüp arkamıza baktığımızda içinde yaşadığımız coğrafyayı ilk kez o yükseklikten görme fırsatını bulduk. Manzara olağanüstüydü. Altımızda uzanan geniş ovadaki yeşil ekinler, kırmızı gelincikler ve beyaz papatyalar dev bir halı gibi görünüyordu. O renkler arasında yer alan ağaç kümeleri desenlerle süslü bir kumaşın küçük ayrıntıları gibiydi. Simav çayı ise bütün ovayı kıvrılarak kat eden gümüş parıltılı bir yol halısına benziyordu. Havanın ısısı artarken ovoidan yükselen buğu tabakasının görüntüsü ise masalsıydı.

Ormanın içine doğru ilerledikçe yolculuğumuz daha da ilginç bir hale geldi. Güneş ışınlarının zorlukla sızabildiği yoğun ağaçlar arasındaki toprak patikada yürürken önümüze çıkan tavşanlar, sincaplar ve sansarlar şaşkınlığa uğramamıza neden oluyor, otların arasında porselen biblolar gibi görünen mantarlara hayranlıkla bakıyorduk. İki saatten fazla yürüdükten sonra yine yüksek

fakat seyrek ağaçlı bir bölgeye geldik. İnsan boyundaki sarı katır turnakları, pembe orman gülleri ve mor dağ zakkumları pastoral bir tablo gibi göz alıyordu. Kardeşimle beni en fazla şaşırtansa, tepelerin arasında akan bir derede kocaman balıkların yüzmesiydi. O güne kadar balıkların yalnızca denizlerde yaşadığını sanırdık. Derenin berrak sularında gördüğümüz o balıklar bizim için hoş bir sürpriz oldu. Uzaklarda sıra dağlar boz ve gri renkleriyle dev bir duvar gibi uzanıyordu. Ali ağabey, bir süre o dağlara baktıktan sonra: “Oralarda her türlü canavar bulunur” deyiverdi. Kardeşimle şaşırp kalmıştık. Daha sonra o bölge insanının kurt, ayı ve yaban domuzu gibi hayvanlar için “canavar” tanımını kullandığını anımsayınca o şaşkınlığımız geçti.

Asıl büyük sürprizi bölgenin en yüksek noktasına ulaştığımızda yaşadık. Aşağıda cennet gibi bir vadi uzanıyordu. Vadi ancak

bulunduğumuz yüksek noktadan bakılınca görülebilecek şekilde iki dağ sırasının arasındaydı. Bulunduğu konum nedeniyle uzunca bir süre yakınında yürüseniz bile o cennetin varlığından haberiniz olmayabilirdi. Vadinin her iki yanında aslanagzı, gelincik, papatya ve adını bilmediğimiz milyonlarca çiçekle kaplı yamaçların görüntüsü nefes kesici güzellikeydi. İçinde balıklar gördüğümüz derenin yanı sıra tepelerden inen iki ayrı dere daha küçük şelaleler oluşturarak o vadideki küçük bir göle dökülüyordu. İhlamur ve akasya çiçeklerinin kokuları bulunduğumuz tepeye kadar yayılmıştı. Olduğumuz yerde çakılmış, nefesimiz kesilmişçesine o muhteşem manzarayı izliyorduk. Sonunda kardeşim, “Burası gizli bir vadi” diyerek o muhteşem doğa için en uygun adı koydu. Gerçekten de öyleydi. Aşağıda gizli bir cennet vadi uzanıyordu.

Yağlı güreşlerin düzenlendiği köy, o vadinin tam ortasında kurulmuş şirin bir yerleşimdi. Evlerin hemen hepsi ahşap olarak yapılmıştı ve tamamı geniş bahçelerle çevriliydi. O bahçelerdeki rengârenk çiçekler ve evlerin kapılarına kadar yayılmış olan yeşil çimenler üzerlerinde yuvarlanma arzusu yaratıyordu. Ne yazık ki, ablamın öğretmenlik yaptığı köyün sokakları ve meydanı buranın tersine toprakla kaplıydı. Kışın her yer çamurla kaplanır, yazınsa tozdan gözümüzü açamazdık. Aşağıda

uzanan gizli vadideki köy ve çevresi ise bir doğa kartpostalı kadar güzeldi. İçimden bu güzel yolculuğun fikir annesi olan Ümmühan teyzeye teşekkür ediyordum.

Biraz dinlendikten sonra grup halinde vadinin yamacından aşağıya köye doğru inmeye başladık. Derelerin döküldüğü gölün kıyısındaki alan güreşlerin yapılacağı er meydanı olarak hazırlanmış ve bayraklarla süslenmişti. Ağaçların altında kurulan kazanlarda konuklar için pilav, çorba ve kuzu eti pişiriliyordu. Gölün kıyısındaki küçük kumluk alanda toplanmış olan bir grup pehlivanın ellerindeki bakır güğümlerden bedenlerine yağ sürdüklerini görünce yanlarına gittik. Bir yağlı güreş pehlivanını ilk kez yakından görüyorduk. Daha sonra er meydanının yanındaki çimenlik alana buyur edildik. Ardından güreşler başladı. Köy halkı biz, misafirlere karşı son derece nazik davranıyor, ikramların ardı arkası kesilmiyordu. Gece bir evde misafir edildik. Ertesi günün tamamını kardeşimle o gizli vadiyi keşfetmekle geçirdik.

O güzel maceranın ardından neredeyse elli sene geçti. Gizli vadiye yaptığımız yolculuk belleğimden hiç silinmedi. Şimdi ne zaman aklıma gelse, cennet vademizin hep o günkü gibi bakir ve güzel kalmış olmasını diliyorum. Umarım bir gün yolumuz yine oraya düşer ve gizli vademizi dünya gözüyle bir kez daha görürüz. •

mehmetunverbd@gmail.com

Keşke Malakanlar

Türkiye’de Kalsaydı

1

Bütün Dünya’daki bazı yazı-
larımda, kısmen de olsa, “90
Harbi” olarak da bilinen 1877-78
Osmanlı-Rus savaşından bahset-
miştim. Çarlık Rusyası bu savaşta
Osmanlı İmparatorluğu’nu ağır bir
yenilgiye uğratmış ve taraflar Berlin
Antlaşması’nı imzalamıştı. Osmanlı
Devleti ise savaş tazminatı olarak
Kars, Ardahan ve Batum sancak-
larını Rusya’ya vermişti. İşte bu

tarihten itibaren Kars’ta, 1918 yılına
dek sürecek olan, 40 yıllık Rus
egemenliği başlayacaktı.

Kars, Çarlık Rusyası için sadece
ileri karakol ya da büyük bir askeri
üs değildi. Ruslar, Kars’ın kendi-
leri açısından önemini göstermek
için kenti önce “Karskaya Oblast”
adı altında eyalet ilan ettiler,
ardından da görkemli binaların
inşasına başladılar. Geniş caddeler

ve sokaklar yaptılar, yollar açtılar. Kentin çehresini tamamen değiştirdiler. Rus kentlerindeki mimariyi Kars'a uyguladılar. Toprak mülkiyetini de kaldırarak, Kars'taki tüm arazileri devlet adına kaydettiler.

Kars'taki Rus egemenliği, kente yeni toplulukların gelmesinin de önünü açtı. Ruslar, önce bölgedeki Türkleri göç ettirdiler, ardından da Kars'a, Malakanları, Estonyalı Almanları, Protestanları, Rum, Ermeni, Yezidi, Asuri gibi unsurları

Malakanların getirilmesindeki asıl amaç Rus yönetimi tarafından sakıncalı görülen, Ortodoks Kilisesi'nin aforoz ettiği bu topluluğu merkezden mümkün olduğunca uzak tutmaktı.

getirip yerleştirdiler. Bu, Rusların, Kafkasya'nın diğer bölgelerinde uyguladığı politikanın Kars'a yansımasıydı. Malakanların getirilmesindeki asıl amaç ise Rus yönetimi tarafından sakıncalı görülen, Ortodoks Kilisesi'nin aforoz ettiği bu topluluğu merkezden mümkün olduğunca uzak tutmaktı.

Rus kökenli Malakanlar, bölgeye getirilen diğer unsurlardan çok farklı bir topluluktur. Anne tarafımın Kars'a yakın Erzurum'un Horasan ilçesinden olması

nedeniyle bölgedeki Malakanları tanıma şansını yakalamıştım. Çocukluğumda, yaz aylarında gittiğim Horasan'da, ilçeye uzun yıllar önce yerleşmiş, değirmencilik işiyle uğraşan Malakanlar ile bir araya gelme fırsatım oldu.

Genelde sarışın, mavi gözlü, ince ve uzun boylu olan bu insanları tanıdıkça çok sevdim. İnsana verdikleri değeri ve gösterdikleri saygıya şahit oldum. Çocuklarıyla arkadaşlık ettim. Birlikte oyunlar oynadık, Aras nehri ve derelerde yüzdük, balık tuttuk, at bindik.

Kanal B'de, 15 yıldır aralıksız hazırlayıp sunduğum Bekleme Odası programında, bir süre önce Malakanlar konusunu ele aldım. Konuğum ise Kars'tan gelen Sayın Vedat Akçayöz oldu.

Annesi Malakan olan Vedat Bey, Malakanlar konusunda çok başarılı çalışmalar yapan, kitaplar yazan bir araştırmacı. Dünyanın birçok ülkesine dağılmış olan Malakanlar arasında da büyük saygı ve sevgi gören bir kişiliğe sahip. Kars için çırpınan, kentte küçük çaplı da olsa bir müze kuran, eski bir Malakan evini restore ederek turizme açmayı hedefleyen, bölgedeki ANİ antik kenti konusunda da önemli araştırmalara imza atan harika bir insan. Geçmişte Malakanlar hakkında

Vedat Akçayöz

yaptığım okumalardan edindiğim bilgileri, uluslararası kuruluşlar tarafından takdir edilen, yurt dışında birçok sergi açmış Vedat Beyin kitapları sayesinde pekiştirdim, genişlettim.

Malakanların tarihine dönecek olursak, Rus ve Hristiyan kökenli bu topluluğa Malakan adı, Çar Büyük Petro döneminde başlayan değişim sürecinden sonra verilmiştir. Büyük Petro'nun, Rusları Batılılaştırma politikası olarak tanımlayabileceğimiz yenilik sürecinde, kılık kıyafetten saç sakala, dinde ayın tarzından, dua etmeye, vergi sisteminden sosyal ilişkilere kadar birçok konuda değişiklik başladı. Patrik Nikon'un, "Rus Ortodoks Din ve Dua" adlı kutsal kitapta yaptığı değişiklikler, halk ve kilise mensuplarının bir kısmı tarafından tepkiyle karşılandı. Bunun üzerine Patrik Nikon'un getirdiği değişikliklere karşı gelenlerin

cezalandırılacağı bildirildi. Üçüncü Petro döneminde ise Ruhani Hristiyanlık büyük bir önem kazandı. Tambov bölgesinde başlayan Ruhani Hristiyanlık akımı, Malakanlık adlı bir harekete dönüştü. Bu harekete katılanlara da, Malakan denildi. Malakanlık, tarihsel süreçteki köylü hareketlerinden biridir. Ama onu diğer köylü hareketlerinden ayıran temel özellik ise bir isyan değil pasif direniş olmasıdır.

Rusça'da süt, Moloko demektir. Mevcut inançta haftanın sadece 2 günü süt içme uygulaması vardı, ama onlar her gün süt içmeye devam ettiler. Kilise'nin kabul ettiği oruçları tutmamaları, oruç dönemlerinde bitkisel gıdalar

Genç Malakan kızları (Kars)

yerine hayvansal gıdalar tüketmeleri, perhiz günlerinde süte ayrı bir önem vermeleri nedeniyle sapkın sayılarak topluluk mensupları için süt içenler anlamına gelen

1900'lü yıllarda bir grup Malakan

Malakan (Molokan) tanımlaması kullanılmaya başlandığı söylenir. Bazı kaynaklar ise tarihteki göçleri sırasında su bulamadıklarında süt içtikleri için bu topluma Molokan adının verildiğini belirtmektedir. Ayrıca, gerçek Hristiyan inançları süt gibi temiz ve beyaz olduğu için bu topluluğa Molokon denildiği de kaydedilmektedir. Süt konusundaki tüm bu farklı, ama içeriği benzer değerlendirmeleri özetlemek gerekirse, Malakanlar, Rusya'da, 1600'lü yıllarda, 200 günlük süt orucunu ve Çar'ın aynı zamanda dinî iktidar sahibi olmasını da reddettikleri için Ortodoks Kilisesi'nden ayrılmışlardır. Bu 2 temel konunun dışında başka nedenler de var. Onları da yazı içinde yeri geldikçe hatırlatacağız.

Malakanlık için Hristiyan ve Yahudi inanç sisteminin karışımı yorumu yapılır. Malakanların "kırmızı çizgileri" olarak ise diğer insanları kınamamak, çalmamak, yıkmamak, dış görünüme ve

mala-mülke tapmamak, her zaman iyi niyetini korumak gösterilir. Bir büyük özellikleri de, batıl inançlarının olmamasıdır.

Malakanların üzerinde artan baskı I. Aleksandre'nin Çar olmasıyla birlikte bir süreliğine kalktı. Ancak bu durum kısa sürdü ve Çar I. Nilolay döneminde çıkarılan bir emir ile Malakanlara, sapkınlıklarını bırakıp tam Ortodoks olmaları, aksi takdirde tamamen aforoz edilerek, Kafkasya'ya sürülecekleri bildirildi. Malakanlar ise bu emre uymayarak, göçü kabul ettiler.

Rusların Kars'ı almasıyla birlikte Kafkaslarda dağınık olarak yerleşmiş Malakanların bu bölgeye de göçü başlayacaktır.

Malakanların, Kars'ı vatan edinmeleri, bu topraklardaki yaşamlarını, bölge insanına, Anadolu'ya katkılarını, kültürel miraslarını da Bütün Dünya'nın Ağustos ayında yayımlayacağım. •

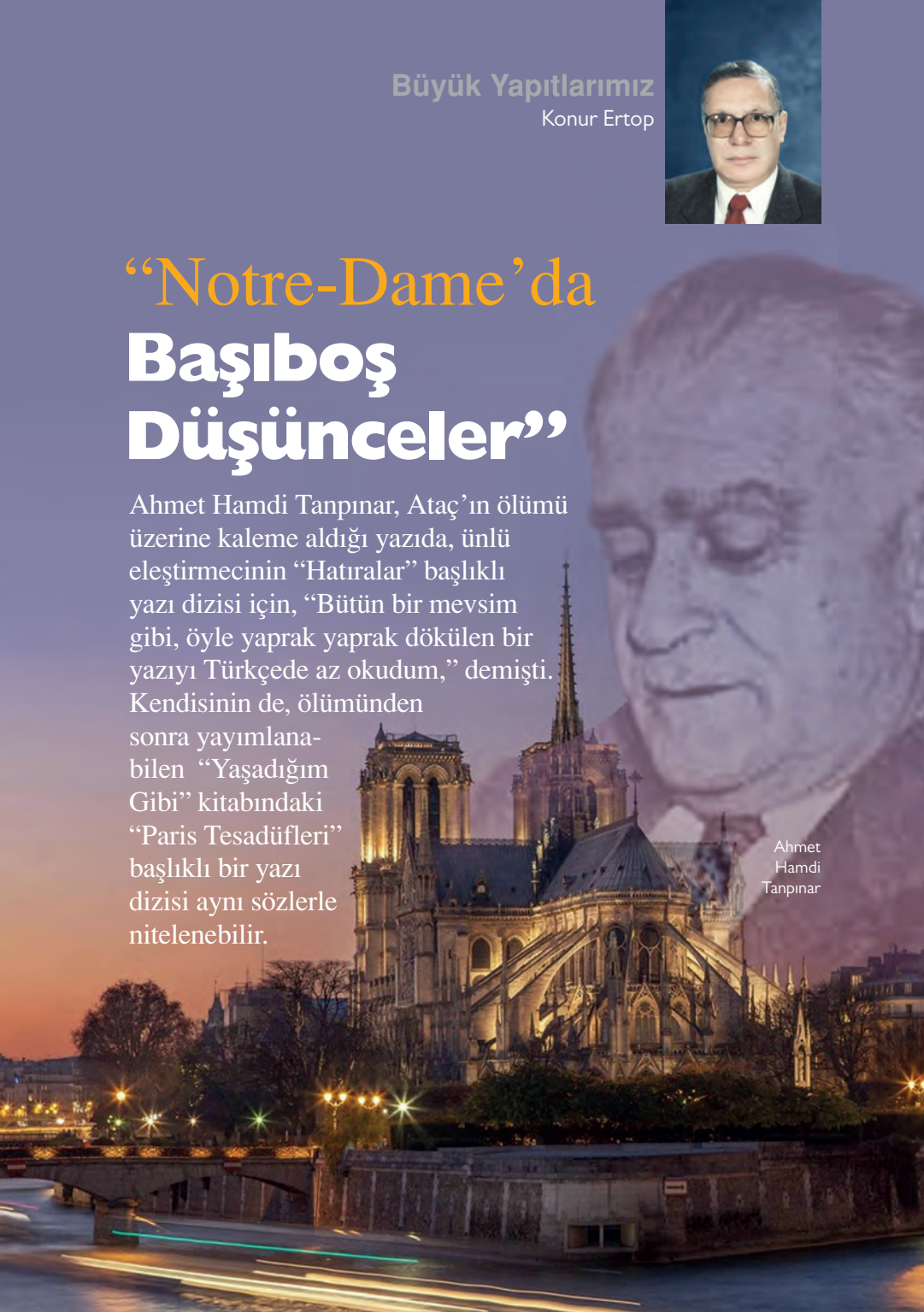
gurbuzevrenbd@gmail.com

“Notre-Dame’da Başıboş Düşünceler”

Ahmet Hamdi Tanpınar, Ataç’ın ölümü üzerine kaleme aldığı yazıda, ünlü eleştirmecinin “Hatıralar” başlıklı yazı dizisi için, “Bütün bir mevsim gibi, öyle yaprak yaprak dökülen bir yazıyı Türkçede az okudum,” demişti. Kendisinin de, ölümünden sonra yayımlanabilen “Yaşadığım Gibi” kitabındaki “Paris Tesadüfleri” başlıklı bir yazı dizisi aynı sözlerle nitelenebilir.

Ahmet
Hamdi
Tanpınar

1953'teki ilk Paris yolculuğunun izlenim ve değerlendirmelerini dile getiren bu gazete yazılarını -belki dostlarına mektuplarında anlattıklarını, defterlerindeki notlarını da bir araya getirerek- 160 sayfalık bir kitap halinde toplamak istediğini günlüğünde söyler. "Yaşadığım Gibi" kitabında

"Paris Tesadüfleri" bölümü ise çok daha kısadır; ancak 30 sayfa tutar.

Bu yazılarda Tanpınar'ın Avrupa'nın kültür başkentinde adım başında güzellikler keşfederek dolaştığını görürüz. Sokak çalgıcılarını dinler, bunları yorumlar.

Kentte yaşayan Türk ressamların günlük yaşamlarına tanıklık eder, yapıtları üzerinde durur. Selim Turan, Avni Arbaş, Abidin Dino'yu "Paris'i fethet hazırlanan üç ressam" diye över. Müzelerde unutamayacağı saatler geçirir. Tiyatrolarda oyunları izler. Eski, büyük yazarların, yaşamlarından derin izler taşıyan evlerini gidip görür.

Kendisinin ana sorunlarından olan geçmiş-bugün, devrim-gelenek çelişkilerine çözüm önermeyi sürdürürken, o tarihten 86 yıl önce sürgün yazar olarak Paris'te bulunan Namık Kemal'i anar:

"Ah Namık Kemal, ne olurdu bize her şeyden evvel bir 'seviye meselesi' olan 'hürriyet' kelimesi yerine, o kadar âşığı olduğun medeniyetin 'birikme' olduğunu ve gerçek ilerlemenin 'mevcudu muhafaza etmek' gibi bir esas şartı bulunduğunu öğretseydin."

Kahvelerde, sokaklarda Türkiye'den göç etmiş eski hemşehrilerle karşılaşmaktan hoşlanır:

"Türkçe konuşmaya başlarken birinin Kulalı, öbürünün Muğlalı olduğunu öğrendiğim birkaç Rum. Biri öbürüne söylüyor:

"Papazın nasihatini sen de hatırlarsın Panayot, Türkçe bilmeyen cennete giremez.

(...) Bu gece Concorde

meydanında Ermeni olduklarını tahmin ettiğim iki ihtiyar kadınla bir ihtiyar erkek, Kâtibim türküsünü söylüyorlardı."

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Yaşadığım Gibi adlı eseri

Kendi dolaşırken düşüncesinde, kendi şiirinin de beslendiği Mallarmé, Valéry, Verlaine capcanlı yaşar. Kaldığı otelin yerinde daha önceden bulunan büyük konakta Osmanlı devletinin Paris elçisi Yirmisekiz Mehmet Çelebinin kaldığını öğrenmesinden pek

etkilenecektir:

“Şimdi uykusuz gecelerimde binayı bütün etrafla beraber sarsan tren ve kamyon gürültülerine benim için bu sefaret heyetiyle İstanbul’dan gelen atların kişnemeleri karışıyor. Kimbilir, Yirmisekiz Çelebi, benim şimdi yattığım odanın yerinde bulunan bir odada yatıyordu ve yanı başındaki odada kendisini o kadar rahatsız eden ziyaretçi kalabalığının karşısında yemeklerini yiyordu. Paris içindeki uzun ve yavaş yavaş birtakım hakikatlere uyanan dolaşmalarında etrafındakilerden güçlkle sakladığı hayret ve ümitsizliklerini yakınlarına ve bilhassa oğlu Mehmet Said Galip Paşa’ya gene bu odalardan birinde anlatıyordu. Tarihimizde hiçbir şey, bu baba oğulun Avrupa ile şahsi temasları kadar faydalı ve mühim olmadı. İlk Türk matbaası bu sayede açıldı. Onlar gittikleri yerlerden bir şey getirmesini bilen insanlardı.”

Tanpınar’ın altı ay sürecek Avrupa yolculuğunun başlangıç günlerinde Paris, paskalya tatilini yaşıyordu. “Paris Tesadüfleri” yazarı Notre-Dame’da “messe” ayinini izleyecektir. Katedralle ilgili ilk izlenimleri Adalet Cimcoz’a mektubundadır:

“Notre-Dame’ı, Saint-Séverin’i bir akşam ışığında gezdim. Dün sabah Abidin’le beraber Notre Dame’a mess’e gittik. Fakat 10’da gitmediğimiz için asıl büyük messe’i kaybettik. Notre-Dame’ın içi, daha doğrusu camları ve dışarıdaki heykeller harika.

“Notre-Dame’ın içi, daha doğrusu camları ve dışarıdaki heykeller harika. Fakat mimarının kendisi! Mimari, İstanbul’un mimarisi. Bir bakışta kavranıyor.

Sonra o genişlik, mesafe fikri, nisbet anlayışı. Burada mimari hakikaten bir gemi. Notre-Dame büyük bir gemi...”

Fakat mimarının kendisi! Mimari, İstanbul’un mimarisi. Bir bakışta kavranıyor. Sonra o genişlik, mesafe fikri, nisbet anlayışı. Burada mimari hakikaten bir gemi. Notre-Dame büyük bir gemi...”

Yazarın konuyla ilgili duygu ve düşünceleri bir yıl sonra Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “Notre-Dame’da Başboş Düşünceler” başlıklı yazısını şekillendirdi. “Yaşadığım Gibi” kitabının “Paris Tesadüfleri” bölümünde yer verilen bu deneme başlıbaşına bir başyapıt sayılacak değerdedir.

Yazı boyunca bir sanat adamının gördüklerini derinliğine kavrama çabasıyla karşılaşırız:

“Geldiğim günden beri bu katedral ile onun komşusu olan o zarif Sainte Chapelle’den bir türlü ayıramıyorum. Günde bir defa olsun ikisinden birine uğruyorum. Sainte Chapelle pek az tesadüf edilir

cinsten bir Şark, bir Kandehar zümrüdü, bir Keşmir yakutu veya Yemen akiği kadar Şark. Kemiksiz denilebilecek mimarisinde şafak ışıklarından örülmüş bir çadıra benziyor.”

“Hakiki manasında taşa nakledilmiş nesiller rüyası. Çoğu geceler onun etrafında dolaşmak, onun

iman gemisinin ay ışığında yüzdüğünü, yahut karanlıkta bir kadife parlatır gibi hafif aydınlanmış cephesi, gece ile daha hayalileşen çatısı, saçaklarındaki ifritler ve heykel kabartmalarının Kitab-ı Mukaddes mahşeriyle olduğu yerde bir denizaltı ormanı gibi külçelendiğini görmek için dönüş yolunu değiştiriyorum.”

Osmanlı mimarisinin gizlerini yakından kavramış bir yazar, katedralde mimarlık, camcılık sanatlarının ulaştığı başarıları kavramaya, okurlarına aktarmaya girişmiştir:

“Pek az şey bu Ortaçağ camcılık sanatı kadar şaşırtıcı ve güzeldir. Mücerreti seven Şark, Allah’ı yazıda ararken, Garp İncil’in bir suresinden hareket ederek ışığı kendisinde aramış, onun

“Etrafımızdaki taş yığını kâh bir ses çağlayanı oluyor; üstümüze rahmet sağanaklarıyla boşanıyor, kâh sihirli aynalar gibi onu sonsuzluğa doğru hepimizle beraber çoğaltıyordu.”

kamaşmasında yaratılışın mucizesini tekrarlamış. Pek az sanatta bu kadar rüya lezzeti ve nizamı vardır. Işığın en ufak temasında her şey kökünden sarsılır ve göz için bir musikidir başlar. Belli ki Şark’ın hazine dolusu mücevherleriyle yaptığı şeyi Hristiyanlık dünyası bu renkli camlarla yapmış.”

Katedraldeki konserden uzun uzadıya sözü edilmektedir. Müziğin mimari yapıtla birbirini tamamlarak izleyenleri nasıl etkilediğine dikkat çekilir:

“Etrafımızdaki taş yığını kâh bir ses çağlayanı oluyor, üstümüze rahmet sağanaklarıyla boşanıyor, kâh sihirli aynalar gibi onu sonsuzluğa doğru hepimizle beraber çoğaltıyordu.”

“Org, çılgın ve muhteşem devam

ediyor, altın uçurumlar birbiri peşinden genişliyor, sonra koronun beyaz ve yırtık yelkeni, dağ gibi dalgaların birinden öbürüne geçiyor; şu anda her şey batabilir, yahut kendi içinde tükenebilir. Son bir darbe daha! Büyük kurtuluş...”

İzleyiciler dinleti boyunca yandan bilinçli bir sanat uğraşısı içindedir, öte yandan çevrede gördüklerinin, dinledikleri ezginin büyüüne kapılmış görünürler:

“Çoğunun elinde nota, kendilerini musikiye teslim etmişlerdi. Önümde biraz ötede oturan esmer bir İtalyan kızı daha ilk cümleden itibaren kendi içine çekildi. Yüzü, olduğu yerde vecdle dolan billur bir kâse oldu.”

Yazar, katedraldeki konser boyunca sanatların izleyiciler üzerindeki toplu etkisini gözlemekte, yorumlamaktadır:

“Mimarinin, musikinin ve aydınlığın üçüzlü avıyım; fakat hiç parçalanmadan. Çünkü şu anda hepsi birbirini tamamlıyor. Hepsinin tek bir hedefi var: Benliğimizi değiştirmek.”

Edebiyat profesörü romancı, yazısında Fransız meslekdaşının, konusu Notre-Dame’da geçen, katedrali uzun uzadıya betimleyen romanı “Notre-Dame’ın Kamburu”nu da atlamayacaktır:

“Katedrali ilk gezdiğim gün, hep Victor Hugo’yu, onun o korkunç romanını hatırlamıştım. Geniş alnı, daima maddesinin ötesinde bir şeyler yaratmaya

çalışan bakışlarıyla bu kemerlerin, kulelerin arasında dolaştığını, bir duvara yazılmış Yunanca zaruret kelimesinin karşısında ilk defa ürperişini düşünmüştüm. Bütün kitap korkunç bir kâbus gibi bu kelimenin etrafında döner.”

Sonunda org susacak, izleyiciler katedrali boşaltacak, yazar artık kendi özgün dünyasına geri dönecektir:

“Çıkarken kapının önünde duruyorum, son bir defa sanki yarın Paris’ten ayrılacakmışım gibi çocuklu Meryem heykeline bakıyorum. Cılız nisan güneşinin altında tebessümü ve yumuşak bakışı daha derin ve canlı görünüyor. Fakat nedense büyü bozulmuş, içim altüst, bu her dili konuşan kalabalıkta birdenbire içime bir yabancılık hissi çöküyor. Kulaklarım Türkçeyi özlüyor.”

“Notre-Dame’da Başıboş Düşünceler” yazarının anlattıklarının üzerinden tam 66 yıl geçtikten sonra tarihin Ortaçağ’dan günümüze uzanan anılarıyla yüklü katedral, beklenmeyen bir yangınla yok oldu. İnsanlığın tarih-sanat değerlerini kuşaklar boyunca taşıyıp günümüze aktarmış bu büyük yapıt çağdaş bilim ve teknolojinin katkısıyla onarılarak kimbilir ne kadar süre sonra görkemini, güzelliğini yeniden gözler önüne serecek?

Tanpınar’ın yazısı ise bugün yok olmuş bu kültür varlığını bir estetin kaleminden yeni kuşakların beğenisine aktarmayı hep sürdürecektir. •

konurertopbd@gmail.com

Çağdaş Düşünce
Dr. Ögüt Yazman

Küresel İklim Değişikliği^(*)

Günümüzün en önemli küresel sorunlarından birisi tüm ülkeleri etkileyen niteliği ile iklim değişikliğidir. Hemen hemen her gün dünyanın değişik yerlerinde fırtınalar, hortumlar, kasırgalar, orman yangınları, sel felaketleri ve bunların yol açtığı zararlar haberlerde yer alıyor.

İnsanlar, ormanları yok etmekte, fosil yakıtları yakmakta, sulak arazileri kurutmakta, nehir ve okyanusları kirletmektedir.

Madenler, petrol ve diğer hammaddeler için yeryüzü adeta yağmalanmaktadır. İnsanların

doğal kaynaklara talebinde görülen artış, dünyanın doğal sistemlerinin kapasitesini aşmaya başlamıştır. Küresel ekonomi, dayandığı temele zarar vermektedir..

Dünya nüfusu projeksiyonlarının gösterdiği artışların gerçekleşmesi halinde, bugünkü tüketim kalıpları ve refah düzeyi sürdürülemeyecektir.(**)
Fosil yakıt kullanımı ve karbon

yayımındaki artış da doğal dengeyi bozuyor ve CO2 (karbon di oksit) düzeylerini her yıl daha yukarılara taşıyor. Bunun sonucu olarak ortalama sıcaklıklar yükseliyor ve dünya iklimi değişiyor.

HERKES DÜNYA'YA YÜKLENİYOR

Ekinlere zarar veren ısı dalgalarının, gücü giderek artarak kasırgaya dönüşen fırtınaların, sayıları artan ve uzun süren orman yangınlarının ekonomi üzerindeki yıkıcı etkileri görülüyor.

Güneydeki nüfus patlamasının yer kürenin ısınmasına katkısı, kuzeyin gelişmiş ülkelerini de etkisi altına alacak bir tehdit oluşturmaktadır.

Güney yarım küredeki nüfus artış hızının azalması arzu edilmektedir. Dünyanın üzerindeki yükün artmaması için ilk akla gelen yol:

yeni ek yükler yüklememektedir.

Kuzey yarım küredeki gelişmişler dünyasında ise yeryüzü kaynaklarına daha çok yüklenilmektedir. Çünkü gelişmişler çok fazlasını tüketmektedir. Örneğin dünya nüfusunun %4'üne sahip Amerika Birleşik Devletleri'nin petrol tüketimi, yıllık dünya petrol üretiminin %25'ine eşittir. Aynı dengesizlik kâğıttan sığır etine kadar diğer bir çok mallar için de geçerlidir.

Prof. Kennedy şunları yazmıştı :

“Bir hesaba göre, Amerikalı bebek ortalama olarak İsveçli bir bebeğin çevreye verdiği zararın iki katı, İtalyan bebeğinkinin üç katı, Brezilyalı bir bebeğin on üç katı, Hintli bir bebeğin otuz beş katı ve Haitili bir bebeğin ise 280(!) katı kadar çevreye zarar vermektedir; çünkü ömrü boyunca yapacağı tüketim o ölçüde daha fazla olacaktır. Vicdan sahibi bir insanın böyle bir istatistikten rahatsız olmaması düşünülemez.”

Bu durumda çevre korumacı -Worldwatch Enstitüsü, Greenpeace (Yeşil Barış- Çevre Koruma) hareketi, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu gibi -kuruluşların vardığı sonuç şudur: *“En kısa zamanda bir şeyler yapmazsak yeryüzünü pek yakında o kadar kalabalık bir nüfusa boğmuş ve yağmalamış olacağız ki bu ortak ihmalimizden dolayı çok*

ağır bir bedel ödeyeceğiz.”

Dünyamız, zordadır. Bir yandan gelişmiş ülkelerin özellikle varlıklı kesimlerinin aşırı ve sınırsız istekleri ve israf alışkanlıkları devam ederken öte yanda yoksul ve azgelişmiş ülkelerin fakir insanlarının tüketim düzeyini biraz daha

“En kısa zamanda bir şeyler yapmazsak (...) bu ortak ihmalimizden dolayı çok ağır bir bedel ödeyeceğiz.”

düzeltilmek ve hızla artan nüfusuyla yeni aç ağızlara ekmek istekleri artmaktadır.

TARİH HIZLANIYOR

Tarihin hızlandığı bir dönemden geçiliyor.

Çevreci çalışmalarıyla tanınan Lester R. Brown, dünyamızdaki değişim hızının, politik liderlerin yönetim kapasitelerini aşacak derecede arttığını belirtiyor. Devam ediyor:

“Tarihteki bu hızlanma yalnızca teknolojik ilerlemeden öte, eşî görülmemiş bir nüfus artışından, daha hızlı bir ekonomik büyümeden ve artan insan talepleriyle dünyanın doğal sistemlerinin sınırları arasındaki uyumsuzluğun giderek büyümesinden kaynaklanıyor.”

Gelecek kuşaklar için sürdürülebilir bir gelecek sağlama

çabası, bütün dünyayı kapsayacak yeni bir seferberlik gerektiriyor. “Kaderimizin kontrolünü yeniden kazanmamız, nüfusu ve iklimi istikrara kavuşturmamıza bağlı.”

Güç fakat imkânsız olamayan bu iki konuda başarıya ulaşamazsa, tarihteki hızlanmanın tüm politik kurumları ele geçireceğini ve sonuçta insanlığın kaderini kontrolden çıkaracağını bilmeliyiz.

“Böyle bir durum gelecekte açıklık, ekonomik güvensizlik ve politik istikrarsızlıkla karşı karşıya kalmamıza yol açacak. Toplumlar ve toplumlar içindeki etnik ve dini gruplar arasında politik çatışmalar yaşanmasına neden olacak. Bu güçler bir kere dizginlerinden boşandıklarında arkalarında yalnızca toplumsal çözülme bırakacaklar.” (World watch)

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KONFERANSLARI

İklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin giderek daha fazla hissedilmesi gelişmiş ülkelerin bağlayıcı yükümlülükler üstlenmelerini gerektirmiştir. Konu, ilk defa 1988 yılında düzenlenen hükümetler arası bir panelde ortaya konulmuştur. BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, BM Çevre Programı (UNEP)

Lester R. Brown:

“Dünyamızdaki değişim hızı, politik liderlerin yönetim kapasitelerini aşacak derecede arttı.”

ile Dünya Meteoroloji Örgütü’nün (WMO) ortak çabalarıyla gerçekleşmiştir.

BM, sözleşmenin güçlendirilmesi için konuyu görüşmeye açmıştır. İki buçuk yıl süren görüşmeler sonunda Japonya’nın Kyoto kentinde 1997’de kabul edilmiştir. Daha sonra 2001’de Marakeş’te, 2010 yılında Cancun’da, 2011 yılında Durban’da, 2012’de Doha’da, 2014 yılında Lima’da Taraflar Konferansları düzenlenmiştir. Kyoto protokolü ancak 2005 yılında yürürlüğe girmiş, Türkiye 2009’da kabul ederek taraf olmuştur.

PARİS SÖZLEŞMESİ

2015 yılında Paris’te yapılan 21. Taraflar Konferansı (COP 21) ile 2020 sonrası için ilk kez küresel ölçekte bütün ülkeler sera gazı emisyon azaltışı taahhüdünde bulunmuşlardır. Anlaşma farklılaştırmaya imkân vermeyecek şekilde oluşturulmuştur.

Bütün ülkeler sözleşmeye katıldı, ama bağlayıcı olması için her ülkenin kendi iç hukuk kurallarına göre onaylamaları gerekiyordu. Bazı ülkeler baştan onaylamadılar. Bunların bir kısmı sonradan katıldılar. Türkiye 2016 da onayladı.

Paris sözleşmesini konferansta

Dünyadaki toplam 6,457 doğal afetin %90'ı sel, fırtına, sıcak hava dalgası, kuraklık ve diğer aşırı iklim hareketlerinden kaynaklandı.

kabul eden ve Başkan Obama ile resmen onay veren ABD, sonradan Trump ile 2017 de onayını geri çeken tek ülke oldu. Bu karara karşı ABD dahil bütün dünyadan tepkiler ve sert eleştiriler geldi.

FELAKETİN UYARICI KUYRUĞU UZADI

Son zamanlarda önlem alınmasını isteyen kuruluşların, grupların ve bilim insanlarının sayısı hızla arttı. Artmaya devam ediyor. Bazıları da “batacak bu dünya” diye uyardı yeni mekanlar arıyor.

BM tarafından “İklim Bağlantılı Doğal Afetlerin İnsani Maliyeti” adlı 2015’de yayımlanan raporda 20 yılın kayıtlara geçen küresel bir bilançosu yayınlanmıştır.

Buna göre; toplam 6,457 doğal afetin %90’ı sel, fırtına, sıcak hava

dalgası, kuraklık ve diğer aşırı iklim hareketlerinden kaynaklandı; 1995 yılından bu yana aşırı iklim hareketleri kaynaklı afetler nedeniyle 606 bin kişinin yaşamını yitirdiği, 4,1 milyar insanın ise etkilendiği belirtilmektedir.

2015- 2020 arasındaki son 5 yılın sonuçları henüz yok.

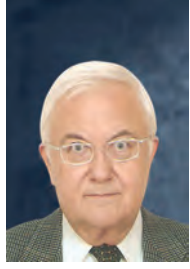
Kaldı ki sayılar yalnız insani maliyetlerle günümüzün insanlarına aittir. Bu bilançoda maddi hasarlar yer almamıştır.

Asıl önemli eksiklik ise gelecek nesillerin zararına doğaya, çevreye verilen onarılamayacak zararlar ve yüklenen maliyetlerdir.●

ogutyazmanbd@gmail.com

(*) Yazarın yakında yayınlanacak “Hem suçlu Hem Güçlü Dünyası ve Türkiye” adlı kitabındaki incelemeden özetlenmiştir.

(**) Yazman “Dünya Nüfusu Üzerine” Bütün Dünya, Eylül 2015

Phaethon'un Düşüşü

Mitolojik yaratılış öyküsü Kaos ile başlar. Bu karanlık hiçlikte Yeryüzü (Gaia) vardı sadece, yani Toprak Ana. Geniş göğüslü, doğurgan Toprak Ana yalnızlığa dayanamadı ve Gökyüzü'nü (Uranos) doğurdu tek başına. Yıldızlarıyla göz kırparak kendisine kur yapan bir erkeği vardı artık. Uranos'un sık sık Gaia'nın üzerine kapanması kaçınılmazdı. Onların birleşmesi sonucu doğan çocuklar dev yaratıklardı. İnsansı özelliklere sahip ilk 12 çocuk Titan'lardı, altı erkek (Titanes) ve altı kız (Titanides). Başka seçenekleri olmadığından eşlerini kendi aralarından seçen Titan kardeşlerin

Ressam: Joseph Heintz (Baba) (1564-1609)

soylarından gelenler belirli uğraşlar edinerek dünya düzeninin kurulmasında öncü oldular. İçlerinden Kronos'un oğlu Zeus Titan kardeşlere üstünlük sağlayarak Olympos tahtına oturacaktı.

Titan kadeşlerden Hyperion da kızkardesi Theia ile evlenmiş ve bu evlilik ışıklara boğmuştu dünyayı. Çünkü doğan üç çocuk yetişkinliğe eriştiklerinde ışıklı görevler üslenmişlerdi. Helios isimli oğlan Güneş'i, Eos ve Selene isimli kızlar da şafağı ve ayı yönetiyordu. Helios Doğu'daki sarayından kalkarak alev soluyan dört atın çektiği, ışıklar saçan muhteşem arabasıyla burçlar kuşağından geçerek önce zirveye tırmanıyor, sonra inişe geçen atları zorlukla dizginleyerek Batı'da amcası Okeanos'un sularında son veriyordu günlük yolculuğuna. O zamanların kısıtlı coğrafya bilgisine göre Okeanos okyanus değil, bilinen toprakları kuşatan büyük bir nehirdi. Gece olduğunda Helios arabası ve atlarıyla büyük bir altın kâseye binerek kendilerini Doğu'daki sarayına geri götüren nehrin üzerinde dinleniyordu. Bu altın kâse Zeus'un oğlu, demirci tanrı Hephaistos'un elinden çıkmaydı, arabası da.

Helios her akşam indiği

Okeanos'un sularında yeğeni Klymene'ye kaptırmıştı gönlünü. Klymene Okeanos'un kızlarından biriydi. 'Okeanides' denirdi onlara. Helios'dan bir oğlu olduğunda Klymene babasının anısına 'parıldayan' anlamına gelen Phaethon koydu adını. Phaethon doğduğunda Klymene Habeş kralı Merops ile evliydi.

Üvey babasına benzemediği için küçük yaştan beri gerçek kimli-

ğinin peşine düşen Phaethon yetiştikliğe eriştiğinde annesinden gerçeği öğrendi, fakat bir türlü inanamadı. Sonunda annesi "Bana inanmıyorsan git kendin öğren" dedi ona. Başta en sevdiği arkadaşı Cygnus olmak üzere diğer arkadaşlarının da kışkırtmasıyla Phaethon Doğu

**O zamanların
kısıtlı coğrafya
bilgisine göre
Okeanos
okyanus değil,
bilinen toprakları
kuşatan büyük
bir nehirdi.**

ufkuna doğru uzun bir yolculuğa çıktı. Helios'un göz kamaştıran konağına vardığında yıldızlar çekilmeye başlamıştı. O günkü yolculuğuna hazırlanan Helios ışıklı tahtında oturuyor, o güne kadar hiç kimsenin gelmeye cesaret edemediği konağına ilk kez ayak basan bu gencin kendi oğlu olduğunu sağında ve solunda duran saniiyelere, dakikalara, günlere ve yıllara söylerken gururla gülümsüyordu. Phaethon'u sevinçle kucaklayarak "Annen doğru söylüyor" dedi, "sen benim

oğlumsun, bir dileğin var mı? Styks üzerine yemin ederim ki ne istersen yapacağım.” O zamanlar yeminler Okeanos’un yeraltına giren bir kolu olan kutsal Styks ırmağı üzerine edilirdi. Böylece yeminlerin tutulmaması halinde gelecek cezalara katlanılacağı baştan kabul edilmiş oluyordu. Tanrılar için de geçerliydi bu. Phaethon isteğini dile getirince Helios ettiği yemine pişman oldu. Çünkü Güneş’in dört atlı arabasını sürmek istiyordu delikanlı. Helios onu vazgeçirmeye çalıştı. “Yemin ettim, ama seni uyarmam gerek” dedi, “bu çok zor bir iştir. Bana bile zor geliyor. Alev soluyan azgın atları izlemeleri gereken yolda tutabilmek büyük güç ve beceri ister. Öğle vakti en yüksek noktaya çıktıklarında aşağıya bakarken benim bile içimi korku kaplıyor. Burçlar kuşağından geçerken Aslan’ın pençesinden, Akrep’in iğnesinden, Yengeç’in kısıkaçlarından, Yay’ın oklarından ve Boğa’nın boynuzlarından kaçınmak gerekir. Hele iniş çok daha çetindir; dizginlere asılmak daha da güçleşir. Baban olduğuma inandıysan bir baba nasihatı gibi dinle sözümü, gel vazgeç bu işten. Başka ne istersen söyle, yapayım.” Fakat yüreği gençliğin serüven tutkusuyula dolu Phaethon isteğinden vazgeçmedi. Dört atlı araba ışıklarını saçmaya başlamıştı bile. Gül parmaklı Eos (Şafak) evinin önünde bekleyen atları zor tutuyordu. Helios alevlere dayanabilmesi için oğlunun bedeni kutsal yağla ovduktan ve yüreği

sıkışarak son uyarılarını yaptıktan sonra koyverdi onu.

Güneşin azgın atları burunlarından alev fışkırtarak hızla tırmanışa geçtiler. Fakat günün dakika ve saatlerine ayak uydurmaları için güçlü kollarla dizginlenmeleri gerekiyordu. Dizleri titremeye başlayan Phaethon dizginleri sıklaştırmak ve gevşetmek arasında bocalamaya başladı. Sürücüden gelen gücün zayıfladığı farkedenden atlar daha da azgınlaşarak yoldan saptılar; yalnız yukarı aşağı değil, sağa sola da koşuyorlardı. Yere yaklaştıklarında, yerkürenin tepesindeki buzlar eriyor, ortasındaki denizler çekiliyor, nehirler buharlaşıyor, ürünler ve hayvanlar telef oluyordu. Afrika’nın üzerinden geçerken yeşillikleri çöllere dönüştürdüler. Nil nehri bile korkusundan başını kumlara gömdü. Sonra bir türlü bulamadılar kaynağını. Phaethon

üstesinden gelemeyeceği bir işe kalkışmış ve başarısız olmuştu.

Topraklarının ve üzerinde yaşayan canlıların acıklı durumunu gören Toprak Ana torunu Zeus'un yardımını istedi. Zeus da tahtının yanındaki yıldırım oklarından birini alarak Phaethon'a fırlattı. (Resmin üst kısmında betimlenmiş.) Delikanlı saçları alevler içinde, gökyüzünde kayan yıldızlar gibi uçarak Eridanus (bugünkü Po) nehrine düştü. O günü güneşsiz geçirdi dünya. Phaethon için nehir kıyısında yas tutan kızkardeşleri Heliadlar ve arkadaşı Cygnus öyle acı acı ağladılar ki Olymposlular dayanamayıp kızkardeşleri kavak ağaçlarına dönüştürdüler, Cygnus'u

da bir kuğuya. Kızkardeşlerin gözyaşları amber damlalarına dönüştü. O günden beri kavaklar su kenarında salınır dururlar, kabuklarından amber damlaları sızar, yakınlarında da bir kuğu süzülür.

halukerdemolbd@gmail.com

Notlar:

Titanlar mitolojik zaman dizininde geride kalıp Olymposlular ve soyları öne çıktığında güneş Helios'un güdümünden çıkarılmış ve Apollon ile özdeşleştirilmiş olduğundan bu niteliğini yansıtmak için Apollon'a 'ışılıtlı' anlamına gelen 'Phoebus' ön ismi verilmiştir.

Fransızcada atlı araba için kullanılan 'phaéton' sözcüğü dilimize 'fayton' olarak girmiştir.

Cygnus Latince'de 'kuğu' anlamına gelir. (Fr. Cygne; İt. Cigno).

HASTANIN DURUMU

Yaşlı büyükanne hastaneyi telefonla arayıp görevli sekretere sordu:
"Bir hastanın durumu hakkında bilgi almak istiyorum, mümkün mü?"

"Ben size yardımcı olabilirim hanımefendi. Hastanın adını ve oda numarasını söyleyebilir misiniz?"

Büyükanne titrek sesiyle yanıtladı:

"Doris Miller. Oda numarası 211."

"Biraz bekleyin lütfen, ben hemen doktorundan durumu öğrenip size döneceğim."

Birkaç dakika sonra görevli telefona geldi:

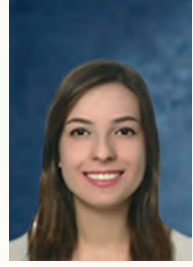
"Haberler iyi hanımefendi. Doktoru bana bayan Doris'in durumunun gayet iyi olduğunu söyledi. Sağlığı verileri çok iyiymiş ve kendisini salı günü taburcu etmeyi düşünüyormuş."

"Sağ olun, çok güzel haberler verdiniz. Öyle endişeleniyordum ki!.."

"Bir şey değil hanımefendi. Doris Miller kızınız mı?"

"Hayır evladım, Doris Miller benim. Hiç kimse bana bir şey anlatmıyor ki..."

Çocuklara Yardımcı Psikolojik Kitaplar

Araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşimli kitap okumalarının çocukların gelişimine bilişsel, sosyal ve duygusal yönden önemli ölçüde katkı sağladığını göstermektedir. Etkileşimli kitap okumak çocukların hayal güçlerine

uyarıcı etki yaparak geliştirir ve içinde bulundukları dünyayı anlamalarına yardımcı olur. Etkileşimli kitap okuma, okul öncesi çocukların dinlemeyi ve sabırlı olmayı öğrenmelerinin yanı sıra yazılı sözcükleri anlamalarına erken başlangıç

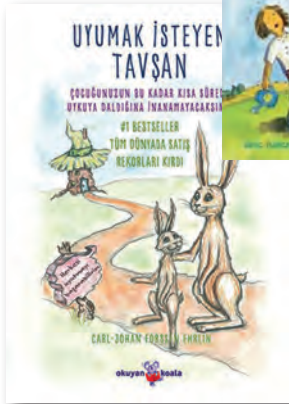
yapmalarına yardımcı olur. Böylece çocukların okuduklarını anlama becerileri gelişir. Okuma-yazmayı öğrendikten sonra bile etkileşimli kitap okumayı sürdürmekle, onların seviyesinden daha üstün olan kitapları beraber okuyabilir, meraklarını uyandırabilir ve daha çok okuyarak kendilerini geliştirmeye teşvik edebilirsiniz. Bazı kitaplar çocukların içinde bulundukları ama kendi başlarına çözemedikleri sorunlara hayal güçlerini çalıştırarak ve eğlendirerek çözümler bulmasına yardımcı olabilir. Ayrıca onlara bilişsel davranışçı terapi ve nefes egzersizleri gibi etkinliği kanıtlanmış psikolojik yöntemlerle yardımcı olabilir:

1.

Uyumak İsteyen Tavşan

(Carl-Johan Forssén Ehrlin): İsveçli psikolog Carl-Johan Forssén Ehrlin yazıp kendi yayımladığı bu kitap “psikolojik yöntemler”

kullanarak çocukların kolay uykuya dalmasını sağlıyor. Kitabı okuyan kişinin sesini alçaltması ve sesli esneme gibi yöntemleri kullanarak uykuyu tetiklemesi hedeflenmiştir. Kısa zamanda çok satanlar listesine giren bu kitap uykuya dalmakta

güçlük çeken çocukları resimleriyle eğlendirirken uykuya dalmalarına yardımcı olabilir. (3-7 yaş için)

2. Çok Kaygılanınca Ne yapmalı (Dr. A. Huebner):

Bilişsel davranışçı terapi yöntemlerini kullanarak “çok fazla endişelenen” (anksiyete/kaygı) çocuklara yardımcı olmak amacıyla klinik psikolog Dr. Huebner tarafından yazılmıştır. Korkutucu bir düşün-

ceye takılı kalıp, Anna'nın ebeveynlerinden birinin “bunu kafana takma” demesiyle bile aklından çıkmayan bir düşün-

cenin, gözünde büyümesine izin verdiğinde bile nasıl rahatlayabileceğini kitabın karakteri Anna'nın gözünden anlatıyor. (5-10 yaş için).

3. Çok Kötü Bir Şey Oldu (Margaret H. Holmes):

Hikayenin kahramanı küçük rakun Sherman Smith'in bir gün “korkunç bir olaya” şahit olmasıyla önüne geçemediği karın ağrıları, endişe nöbetleri ve kabuslar başlıyor. Bunun üzerine okul danışmanı, küçük rakunu gördüğü olay üzerine

konusması ve çizmesi için cesaretlendiriyor. Bu kitap; travma, fiziksel istismar ve doğal afetler deneyimlemiş çocuklara yardımcı olması için ve travma sebebi bastırmanın akıl sağlığını olumsuz etkilemesinden yola çıkarak yazılmıştır. (4-8 yaş için).

4. Off Ya Kimse Beni Anlamıyor (Elizabeth

Verdick ve Marjorie Lisovskis): Çocuklara öfke yönetimi yapmayı mizahlı ve sağlam bilgilere dayanarak öğreten bu kitap, aynı zamanda öfkenin normal olduğunu ve öfkeyi sağlıklı ifade etmenin yollarını da öğretiyor. (8-13 yaş için).

5. Kızgın Ahtapot (Lori

Lite): Öfkeli minikler için yazılmış olan bu kitap, aşamalı kas rahatlama hareketlerini (tüm vücudunun rahatladığını düşün başından ayak parmaklarına kadar, derin bir nefes al, ve şimdi

de ver) kullanarak öfkeyi, stresi ve anksiyeteyi yönetmeyi amaçlıyor. Bu gibi nefes egzersizleri yapılan araştırmalar sonucunda depresyon, uykusuzluk ve ağrıların semptomlarını azalttığı kanıtlanmıştır. (6-12 yaş için).

6. Kurbağanın Nefes Kesen Konuşması

(Michael Chissick): Kalabalık önünde hiçbir fikri olmadığı bir konu hakkında yapacağı bir

konuşma hakkında endişelenen bir kurbağayı konu alan bu kitap, değişik yoga nefes egzersizlerini etkileşimli ve eğlenceli bir yolla okuyucuya sunuyor. Çocuklara

bilinçli nefes aldırma kazanılan bu kitap nefes almanın anksiyete, öfke ve gerginlikle nasıl baş edeceğini öğretiyor. (4-11 yaş için).

Ebeveynle etkileşimli

Yukarıda önerilen kitaplar, etkileşimli okumak için değil, psikolojik tekniklere yoğunlaşmayı öğreten kitaplardır. Kitapların yaş aralığı kitabı almak için ana sebebiniz olmamalı, öğretilen teknikler olmalı ve profesyonel destek asla göz ardı edilmemelidir. •

sedemdemirbd@gmail.com

kitap okuma, psikolojik bir sorun yoksa da ve çocuk okuma yazmayı öğrendikten sonra bile, çocuğun bilişsel, sosyal ve dil gelişimi için devam etmelidir. Aynı zamanda ebeveynle çocuk arasındaki bağı da kuvvetlendirecek basit ama etkili bir yöntemdir.

Not: Her çocuğun duygusal gelişim evresinde hangi basamakta olduğu, dikkat süresi, ve ihtiyacı deneyimlerine, çevresine ve aldığı eğitime bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

Kaynaklar

- Adolph, K. E., Robinson, S. R., Liben, L., & Muller, U. (2015). Handbook of Child Psychology and Developmental Science.
- Bıçakçı, M. Y., Er, S., & Aral, N. (2018). Etkileşimli Öykü Kitabı Okuma Sürecinin Çocukların Dil Gelişimi Üzerine Etkisi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(1), 201-208.
- Elliott, A. (2006). Early childhood education Pathways to quality and equity for all children. ACER Press, Australia.
- Meraki, Z. ve Yıldız Bıçakçı, M. (2015). Bebeklik ve İlk Çocukluk Döneminde Erken Müdahale, Bebeklik ve İlk Çocukluk Döneminde (0-36 Ay) Gelişim, Duyuların Gelişimi ve Desteklenmesi, ed. M. Yıldız Bıçakçı, 143-177, Eğitim Kitap, Ankara.
- Nichols, S., Nixon, H., & Rowsell, J. (2009). The 'good' parent in relation to early childhood literacy: Symbolic terrain and lived practice. Literacy, 43(2), 65-74.
- Wasik, B. A., & Bond, M. A. (2001). Beyond the pages of a book: interactive book reading and language development in preschool classrooms. Journal of educational psychology, 93(2), 243.

Kaçan Balık

Küçük Johnny bağıra bağıra ağlayarak eve girmiş

“Ne oldu?... Ne var..?” diye telaşla koşmuş annesi yanına...

Çocuk biraz sakinleşip yine de ağlamaktan arada sesi kesilerek anlatmaya başlamış “Ba-bamla balığa gittik, Ço-k büyük bir ba-lık yakaladı..

Dev gibi b-ir şeydi.. Ağır ağır çek-meye başladı sahile..

He-yecandan el-leri titriyordu. Birden mi-sina kop-tu ve balık kaç-tı...”

“Aa! Ne var bunda ağlayacak?” demiş.

Annesi, “Senin yaşında çocuğun buna katıla katıla gülmesi lazım...”

“Evet an-ne...” demiş küçük Johnny,

“Ben-de öyle yapmıştım...”

Şiirin
DORUKLARINDA

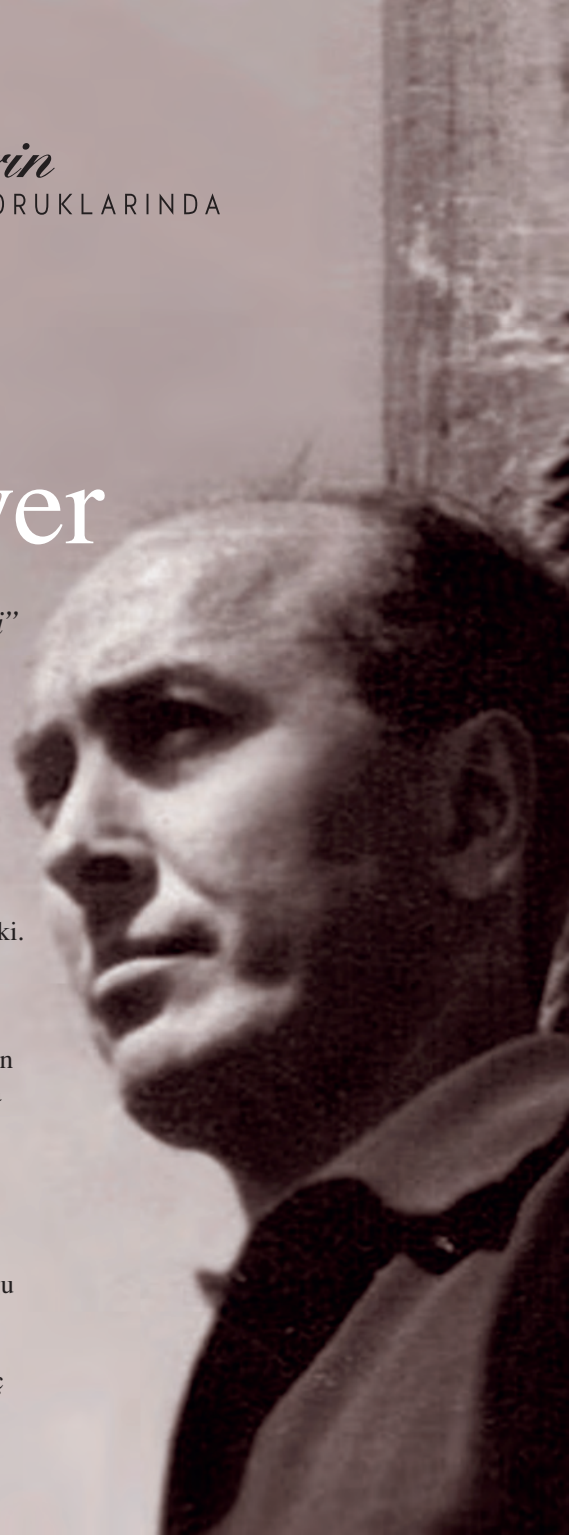
Edip Cansever

“İçinden Doğru Sevdim Seni”

Yazan: SABRİ KEMAL

Geride kalan gençlik yıllarında belleğimde yer eden şiirlerden biri de Edip Cansever'in Masada Masaymış Ha adlı şiiri. Şiir öğleden sonralarının en sevilenlerinden biri olduğundan belki. Belki de damıtılmış bir yaşamın betimlemesiydi de ondan.

1928'de İstanbul'da doğan ve İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra Kapalıçarşı'da turistik eşya ve halı ticareti yapmaya başlayan Edip Cansever'in ilk şiiri 1944 yılında İstanbul dergisinde yayımlandı. Yücel, Fikirler, Edebiyat Dünyası, Kaynak dergilerinde çıkan, yaşama sevinci ile yoğurduğu ilk gençlik şiirlerini "İkinci Üstü" kitabında topladı. 1951 yılında çıkardığı "Nokta" dergisi ile genç şairlerle ve yazarlarla tanıştı. »

İkinci kitabı Dirlik Düzenlik'te yer alan şiirlerinde düşünceyi dil içinde eritmeye, özlü bir söyleyiş, çarpıcı biçim anlayışıyla, toplumsal eleştiri için mizaha yöneldi.

1957'de yayınlanan "Yerçekimli Karanfil" ile de kendisine özgü bir şiir evreni kurup İkinci Yeni akımının özgün örneklerini verdi ve şiirsel canlılığı besleyen şairlerden biri oldu. Şiirindeki yaşam sevinci yerini bunalıma, toplumsal dengesizlikleri eleştirme kaygısı da yerini yıkıcı bir umutsuzluğa bıraktı. "Dize işlevini yitirdi" diyerek yeni arayışlara yöneldi. Şiirde tiyatrodan esinlenen diyaloglar kullandı fakat İkinci Yeni'nin kimi şairleri gibi anlamsızlığı savunmadı. Kapalı, anlaşılması güç şiirlerinde anlamdan kopmadı, çok farklı imgeler kullanırken bile düşünce ögesini göz ardı etmedi. Yapıtlarına tutarlı bir bütünlük kazandı ve şiirlerinde düzyazı olanaklarını kullanmaktan da çekinmedi.

Yalnız şiirleriyle değil tepkileri ve yaşama biçimiyle de kendisinden söz ettiren; sürekli yazan, yayınlayan bir şair olarak ilgi odağı oldu ve 1986 yılında aramızdan ayrıldı.

İçinden Doğru Sevdim Seni

İçinden doğru sevdim seni
Bakışlarından doğru sevdim de
Ağzındaki ıslaklığın buğusundan
Sesini yapan sözcüklerden sevdim
bir de
Beni sevdiğin gibi sevdim seni
Kar bırakılmış karanlığından.
Yerleştir bu sevdayı her yerine
Yüzünde ter olan su damlacıklarının
Kaynağına yerleştir
Her zaman saklamadığın, acısızlığın son durağına
Gül taşıyan çocuğuna yerleştir
Ve omuzlarına daracık omuzlarına
Üşümüş gibisin de sanki azıcık öne taşırdığın
Tam oraya işte, uçsuz bucaksız bir düzlükten
Bir papatya tarlasıyla ayrılmış
göğüslerine yerleştir

Ve esmerliğine bir de, eski bir yangının izlerinin renginde
Saçlarının yana düşüşüne, onları bölen ikiliğe
Alnından başlayan ve ayak bileklerinde duran
Yani senin olmayan, seni bir boşluk gibi saran hüzne
Yerleştir onu bir kentin parça parça aklında tuttuğun
Kar taneleri gibi uçuşan
Ve her gün biraz daha hafifleyen semtlerine
Yerleştir bu sevdayı her yerine.
Ekledim ben tattığım her şeyi denizlere
Bildiğim ne varsa onlar da hep denizlerden
Sen de bir deniz gibi yerleştir onu istersen
Sevdayı
Ve köpüklendir

Ve yaşlandır ki işte kederi anla-
masın

Ama dur, her deniz yaşlıdır zaten
Öğrenmez ama öğretir mutluluğu
Bizim sevdamız da öyledir, iyi
şiirler gibi

Biraz da herkes içindir.
Ve gelinciğin ikinci tadına ben-
zemeli

Var eden kendini birincisinden
Yani bir sevdayı sevgiye dönüş-
türen.

Ben şimdi bir yabancı gibi gülüm-
seyen

Tanımadığın bir ülke gibi
İçinde yaşamadığın bir zaman
gibi

Tam kendisi gibi mutluluğun
Beni bekliyorsun
Ve onu bekliyorsun beni bekler-
ken.

**

Masa Da Masaymış Ha

Adam yaşama sevinci içinde
Masaya anahtarlarını koydu
Bakır kaseye çiçekleri koydu
Sütünü yumurtasını koydu
Pencereden gelen ışığı koydu
Bisiklet sesini çıkrık sesini
Ekmeğin havanın yumuşaklı-
ğını koydu
Adam masaya
Aklında olup bitenleri koydu
Ne yapmak istiyordu hayatta
İşte onu koydu
Kimi seviyordu kimi sevmiyordu
Adam masaya onları da koydu
Üç kere üç dokuz ederdi
Adam koydu masaya dokuzu
Pencere yanındaydı gökyüzü
yanında

Uzandı masaya sonsuzu koydu
Bir bira içmek istiyordu kaç
gündür
Masaya biranın dökülüştünü koydu
Uykusunu koydu uyanıklığını
koydu
Tokluğunu açlığını koydu.
Masa da masaymış ha
Bana mısın demedi bu kadar yüke
Bir iki sallandı durdu
Adam ha babam koyuyordu.

**

Yerçekimli Karanfil

Biliyor musun az az yaşıyorsun
içimde
Oysaki seninle güzel olmak var
Örneğin rakı içiyoruz, içimize bir
karanfil düşüyor gibi
Bir ağaç işliyor tıkr tıkr
yanımızda
Midemdi aklımdı şu kadarcık
kalıyor.

Sen o karanfile
eğilimlisin, alıp
sana veriyorum işte
Sen de bir
başkasına
veriyorsun daha
güzel

O başkası yok
mu bir yanındakine
veriyor
Derken karanfil
elden ele.

Görüyorsun ya bir sevdayı
büyütüyoruz seninle
Sana değiniyorum, sana
ısınıyorum, bu o değil
Bak nasıl, beyaza keser gibisine
yedi renk
Birleşiyoruz sessizce. •

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Anlayış, sezgi, zeka anlamına gelen kelime hangisidir?

a-Nefaset b-Ferîştah
c-Farazi d-Feraset

2-Bir sanat eserinin bozulan kısımlarının onarılmasına ne denir?

a-Rekonstrüksiyon
b-Restorasyon
c-Animasyon
d-Rehabilitasyon

3-Yüzme yarışlarında yüzücünün havuzda takip ettiği yola ne ad verilir?

a-Kulvar b-Kelebek
c-Bone d-Perende

4-Eski adı “Habeshistan” olan ülke hangisidir?

a-Nijerya
b-Liberya
c-Etiyopya
d-Sudan

5-Aşağıdaki spor branşlarından hangisi atletizmin bir dalı değildir?

a-110 metre engelli koşu
b-Çekiç atma
c-Sırıkla atlama
d-Triatlon

6-Askerlerin kullandığı su kabına ne ad verilir?

a-Arpacık b-Matara
c-Postal d-Kasatura

7-Aşağıdakilerden hangisi “zorlayan, zorlayıcı sebep” anlamına gelir?

a-Mücrip b-Münvir
c-Mücbir d-Meşhut

8-Karşılaşma sırasında en kalabalık oyuncu sayısı hangi spor dalında görülür?

a-Basketbol
b-Kriket
c-Amerikan Futbolu
d-Voleybol

9-Belli bir konuda düzenlenen oturum veya seminere ne ad verilir?

a-Kongre b-Panel
c-Sempozyum d-Miting

10-“Kontrast” ne demektir?

a-Eşitlik b-Desen
c-Denge d-Zıtlık

11-Cemrelerin düşme sırası baştan sona doğru aşağıdakilerden hangisidir?

a-Toprak-Hava-Su
b-Hava-Su-Toprak
c-Hava-Toprak-Su
d-Su-Hava-Toprak

12-Temeli insanlığı ve onun her alanda yarattığı harikaları tanıtmaya dayanan felsefi akım hangisidir?

a-Varoluşçuluk
b-Hümanizm
c-Dadaizm
d-Sürrealizm

Yanıtlar:
151.
sayfada

Sporun Dünyası

Metin Gören

Futbol
Beyefendisinin
Anlamlı Vasiyeti:

“Lütfen Beşiktaş’ımı Üzmeyiniz”

O şimdi; İstanbul'da Feriköy Mezarlığı'nda yatıyor. 13 Ağustos 2014 tarihinde yitirdiğimizden bu yana, devrim niteliğindeki söylemleri ve eylemleri hâlâ kulaklarımızda çınlıyor, aklımızdan çıkmıyor. Şampiyon rakibini yürekten kutlayan, “Biz de şerefli bir ikincilik aldık” diyerek, mütevazı yapısını canı kadar sevdiği Beşiktaş’ını kanatları altına alarak taçlandıran büyük futbol adamının adı Süleyman soyadı Seba idi...

5 Nisan 1926 yılında Adapazarı'nın Hendek ilçesinin Soğuksu köyünde doğan Seba'nın babası Rıza bey, biricik oğlunun adını Osmanlı şehzadelerinden akra-bası Süleyman Çelebi'nin adını koymuştu. Bir köpeğin ısırmasıyla İstanbul'a halasının yanına gönderilen Seba'nın, babasının isteği

Süleyman Seba ve Hakkı Yeten (Baba Hakkı)

üzerine Galatasaray İlkokulu'nda bir yıl okudu. Onun gönlünde tüm Beşiktaşlıların öğrenim gördüğü Kabataş Lisesi vardı. Sonuçta hayalleri gerçekleşti ve Seba Kabataş Lisesi'nden mezun oldu. Daha sonra, yıllarca beraber olacağı Hakkı Yeten'le (Baba Hakkı) bu okulda tanıştı.

Beşiktaşlı futbolcu Süleyman Seba'nın o zamanki adı Mithatpaşa olan ve daha sonra

İnönü ve Dolmabahçe isimlerini de alan şimdiki Beşiktaş Stadi'nin açılış karşılaşmasında attığı gol, kulübün bir anlamda miladı oldu. Beşiktaş 1947 yılında İsviçre'nin AIK takımını 1-0 yenmişti. Ve Süleyman Seba daha sonraki yıllarda tam 16 yıl, ilk golü kendisinin attığı bu statta canı kadar sevdiği Beşiktaş'ı

buğulu gözlerle, alkışlar eşliğinde ve sevgi tomurcukları saçarak izledi. Nice başarıları başkanı olduğu takımla birlikte yaşayan bir İstanbul beyefendisi Süleyman Seba'nın öyküsü hâlâ işlenmemiş bir değerli maden gibiydi. "Ben biricik çocuğumu Beşiktaş'a kaptırdım" diyen annesinin sözlerini yanıtlamış "Beşiktaş

da senden yaşça çok büyük bir torunun. Tanrı böyle büyük torunları herkese nasip etmez." demişti. Hayatının tüm değerlerini siyah beyazlı kulüpteki çok anlamlı değerleriyle hamule eden Seba'nın, başkanlığı Türk Futbolunda örnek oluşumları da beraberinde getirdi. "Paralı başkan olmazsa bir takım yürümez." iddiasını çürüttü. Yönetim kadrolarının bilinçli seçimi ve

Süleyman Seba
(1950)

Süleyman Seba 16 yıl süren başkanlığı boyunca 8 kongrede rakiplerine sürekli üstünlük sağladı. Başkanlığı döneminde Beşiktaş, 5 Süper Lig, 4 Türkiye Kupası, 4 Cumhurbaşkanlığı Kupası, Başbakanlık Kupası ve 6 TSYD Kupası kazandı.

Süleyman Seba “Paralı başkan olmazsa bir takım yürümez.” iddiasını çürüttü.

iletişimlerin siyah beyazlı takıma yakışır bir biçimde sağlanması, Seba'nın futbolumuza kattığı en önemli futbol dışı başarı idi. Seba yönetimi Beşiktaş'ın altın yıllarından sürekli sayfalar açtı. Şampiyonluklar, kupalar, centilmenliğin öne çıktığı icraatlar... Ve sonunda vefasızlığın tipik örnekleri. Beşiktaş'ı bu ülkenin en değerli kulüplerinden biri yapan yapının, kendini

bilmez ve sözde taraftar olduğu iddia edilen kişilerin ağzından yok edilme çabaları... Beşiktaş tribünleri günlerce kan ağladı. Sonuçta dev gibi bir adam yıkılmazlığın timsali Süleyman Seba'yı küstürdüler.

Yıl 2000. Beşiktaş kongresindeyiz. Kürsüde kırgın, üzgün ve ayrılamaya kararlı Süleyman Seba var. Tarihi konuşmasını yapıyor; “Dostlarım, dostlarım. Ben en çok dostlarım diyenlerden korkarım.”

Ve bir gün sonra hayatını adadığı siyah beyazlı, kartal simgeli Beşiktaş'a veda etti. Yaptığı açıklama ise Beşiktaşlıların içini acıtan tümceyle doluydu:

“Lütfen Beşiktaşımı üzmeyiniz.” •
metingorenbd@gmail.com

“İnsanlarla yaşadım, insanı öğrendim. İnsanlarla yaşadım, insanlığı öğrendim. İnsanlarla yaşadım, insanlardan nankörlüğü gördüm. Dostlarım, dostlarım! Ama ben dostlarımdan çok korkarım.” / **Süleyman Seba**

5 Haziran Dünya Çevre Günü ve Hava Kirliliği

**“Bu yıl, Dünya Çevre
Günü kutlamalarının
35. yıldönümü”**

Yazan: Prof. Dr. RECEP AKDUR
Başkent Üni. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD Bşk.

İsveç'in Stockholm kentinde toplanan, Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı, 5 Haziran 1972 Tarihinde BM bünyesinde çevre sorunlarını küresel boyutta ele alacak uluslararası bir organ kurulmasına karar verdi.

Bunun üzerine, BM Genel Kurulu'nun 2997 sayı ve 15 Aralık 1972 sayılı kararı ile Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme - UNEP) kuruldu.

UNEP Genel Merkezi, faaliyetlerini; 1-Erken Uyarı ve Değerlendirme Birimi (DEWA), 2-Çevre Hukuku ve Sözleşmeleri Birimi (DELC), 3-Teknoloji, Sanayi ve Ekonomi Birimi (DTIE),4-Bölgesel

İşbirliği Birimi (DRC), 5-Çevre Politikasının Uygulanması Birimi (DEPI), 6-İletişim ve Enformasyon Birimi (DCPI), 7-Küresel Çevre Fonu Eşgüdüm Birimi (DGEF) adları ile anılan yedi birim aracılığıyla yürütmektedir.

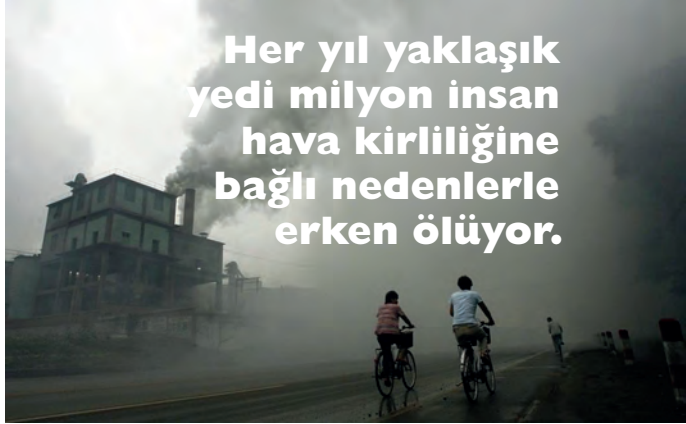
Genel merkezin yanı sıra; 1-Afrika (Nairobi), 2-Asya ve Pasifik (Bangok), 3-Avrupa (Cenevre), 4-Latin Amerika ve Karayipler (Panama), 5- Kuzey Amerika (Vaşington) ve 6-Batı Asya (Manama) olmak üzere altı bölge ofisi vardır. Ayrıca, irtibat sağlamak üzere, BM Genel Kurulu ve Sekreteryası için New York'ta, Afrika Birliği için Addis Ababa'da, AB için Brüksel'de, Arap Ligi için Kahire'de ofisleri bulunmaktadır. Bir de UNEP'in kendisinin Paris, Brezilya, Pekin, Kahire, Viyana ve Moskova'da irtibat ofisleri bulunmaktadır.

Türkiye, UNEP'in çalışmalarına, UNEP nezdinde Daimi Temsilcilik yetkisine sahip olan Nairobi Büyükelçisi aracılığı ile katılmaktadır. UNEP'in görev tanımında yer alan konuların Türkiye eşgüdümü ise T.C. Çevre Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

UNEP'in kuruluş kararının verildiği 5 Haziran Günü, UNEP tarafından Dünya Çevre Günü

olarak kabul edildi. İlk kez 1974 Yılında "Tek Bir Dünya" konusu ile kutlama yapıldı. Kutlamalar o yıldan beri aksamaksızın sürdürülüyor. Bu sene (5 Haziran 2019) kutlamaların 35. yıl dönümü.

Dünya Çevre Günü ile, devletler, toplumlar, sanayiciler, gönüllü örgütler ve bireylerin bir araya gelmesi, dünyanın önde gelen çevre sorunları ile çözüm yollarını konuşması ve böylece insanlarda konu hakkında farkındalık ve bilinç

**Her yıl yaklaşık
yedi milyon insan
hava kirliliğine
bağlı nedenlerle
erken ölüyor.**

yaratması amaçlanıyor. Birleşmiş Milletler Çevre Programı, her sene Dünya Çevre Günü için dünyanın önemli bir çevre sorununu konu olarak seçiyor ve bir ev sahibi ülke belirliyor. Etkinliklerin ana merkezi bu ülke oluyor. 2017 Yılı'nın konusu "İnsanların Doğaya Bağlanmasını Sağla" ev sahibi ise Kanada idi. 2018 Yılında "Plastiği Yen" konusu seçilmiş ve ev sahibi olarak da Hindistan belirlenmiştir.

Bu senenin konusu "Hava

Kirliliği” ev sahibi ise Çin’dir. Her iki seçim de çok yerinde. Çünkü günümüzde hava kirliliği herkesi ilgilendiren en önemli ve acil sorunların başında geliyor. Her yıl yaklaşık yedi milyon insan hava kirliliğine bağlı nedenlerle erken ölüyor. Çin, bir yandan bu sorunu en ağır yaşayan ülke iken öte yandan da uyguladığı önlemlerle büyük başarılar imza atan ülkelerden biri. Bu sene etkinlik merkezi, ev sahipliğini üstlenen Çinin Hangzhou kenti olacak. Ayrıca yüzden fazla ülkede ve binlerce kentte de 5 Haziran 2019 Dünya Çevre Günü etkinlikleri düzenlenecek ve konu hakkında farkındalık yaratılmaya çalışılacak.

HAVA KİRLİLİĞİ

Hava kirliliği ile genellikle dış hacim (atmosfer) kirliliği anlaşılır/kastedilir ise de, hava kirliliğinin; dış hacim ve iç hacim (oda-salon-okul işyeri) olmak üzere iki ayrı tipinden söz edilir.

Bir bölgede ciddi bir dış hacim hava kirliliğinin oluşması için; a) ortamda kirleticiler kaynakların bulunması, b) topoğrafik yapının uygun olması ve c) meteorolojik koşulların uygun olması gibi üç koşulun yan yana gelmesi gerekir. Kirleticiler kaynakların başında ise; kömür ve diğer fosil yakıtları kullanan, sanayi tesisleri, elektrik santralleri, verimsiz ulaştırma biçim ve araçları, ısıtma araçları, atık yakma gibi insan faaliyetleri gelir. Ayrıca volkanlar, bataklıklar ve toz

fırtınaları gibi doğal kaynaklar da hava kirliliğine katkı verebiliyor.

Dış hacim hava kirliliği yeni farkına varılan ya da son zamanlarda meydana gelen bir sorun değildir. Ancak insanlık belleğine kazınması ve kamuoyuna mal oluşu 1952’deki Londra’da yaşanan hava kirliliği sonucunda 8000 kişinin ölmesi ileldir. O günden beri uluslararası platformları, ulusal hükümetleri sürekli meşgul ediyor ve köklü çözümler aranıyor. Buna rağmen, dünya nüfusunun yüzde 92’si hava kalitesinin sağlıklı olduğu yerlerde yaşıyor. Her sene dış hacim kirliliğine bağlı olarak meydana gelen 2,7 milyon ölümün %40’ı iskemik kalp hastalığından; %40’ı inmeden; %11’i kronik obstruktif akciğer hastalığından (KOAH); %6’sı akciğer kanserinden ve %3’ü de alt solunum yolu enfeksiyonlarından (zatürre) meydana geliyor.

Dünya nüfusunun yüzde 40’ından fazlası, evini ısıtmak ve pişirmek için, geleneksel soba veya açık ateş kullanıyor. Bunlardan evin havasına karışan duman yüksek yoğunlukta karbon monoksit, partikül madde ve diğer sağlığa zararlı hava kirleticiler içeriyor. İç hacim kirliliği nedeniyle oluşan bu 4,3 milyon ölümün büyük çoğunluğu küçük çocuklar ve kadınları etkiliyor. Bu erken ölümlerin %34 inmeden; %26 iskemik kalp hastalığından; %22’si kronik obstruktif akciğer hastalığından (KOAH); %12 alt solunum yolu enfeksiyonlarından

ve %6'sı da akciğer kanserinden meydana geliyor.

Dış ve iç hacim hava kirliliği ikisi birlikte, her sene toplam yedi milyon erken ölümden sorumlu. Her sekiz ölümün biri hava kirliliği nedeniyle oluyor. Tüm erken ölüm nedenleri arasında hava kirliliği dördüncü sırada yer alıyor.

Hava kirliliği yalnızca insanların yaşamına son vermiyor. Diğer tüm canlıların ve benzer şekilde bitkilerin de sağlığını olumsuz etkiliyor. Bu nedenle tarım ürünlerinin gelişimini engelleyerek tarımsal verimliliği azaltıyor. Dünyanın en önemli iki tarım bitkisi olan, buğday ve soya fasulyesi hava kirliliğine karşı çok duyarlı ve verimlilikleri çok azalıyor, her yıl yalnızca bu iki ürüne bağlı 11 milyar dolardan fazla ürün hasarı olduğu tahmin ediliyor. Hava kirliliğinin dünya ekonomisine toplam maliyetinin 225 milyar ABD doları olduğu hesaplanıyor.

Bu olumsuz etkilerine ilave olarak hava kirliliğinin diğer bir sonucu da iklim değişikliğidir. İklim değişikliğinin temel nedeni havayı kirlüten kaynaklardan atmosfere atılan sera gazlarıdır. Bu gazlar nedeni ile her yirmi yılda bir dünya 0,5-1 derece kadar ısınıyor. Birleşmiş Milletler küresel ısınmanın 1,5 C ile sınırlanması için kömürle çalışan elektrik santrallerinin 2050 yılına kadar tamamen durdurulması çağrısı yaptı. Aksi takdirde 20-30 yıl gibi kısa bir süre içinde büyük bir iklim krizi

yaşanacağını bildiriyor.

Türkiye hem iç hem de dış hacim hava kirliliğini ağır yaşayan ülkeler arasında. DSÖ kaynaklarına göre Türkiye'de her sene hava kirliliğine bağlı olarak 28-32 bin erken ölüm meydana geliyor. Bu sayı her sene meydana gelen 250 bin ölümün yaklaşık yüzde onuna karşılık geliyor. Yani Türkiye'de her 9 ölümden biri hava kirliliğine bağlı.

Hava kirliliği yalnızca insanların yaşamına son vermiyor. Diğer tüm canlıların ve benzer şekilde bitkilerin de sağlığını olumsuz etkiliyor.

HAVA KİRLİLİĞİNE KARŞI ALINACAK ÖNLEMLER

İç hacim hava kirliliğinin önlenmesi kısmen basit. Binaları/evleri ısıtmak ve yemek pişirmek için, fosil ya da organik yakıtlarla çalışan geleneksel soba veya açık ateş kullanılmaması sorunu çözmek için yeterli. Buna karşılık dış hacim kirliliğinin çözümü daha zor ve karmaşık önlemleri gerektiriyor. Dış hacim hava kirliliğine karşı

alınacak önlemleri; A) acil/ alarm, B) kısa erimli, C) köklü, uzun erimli önlemler olmak üzere üç başlık altında toplamak olanaklı.

A) Acil / Alarm Önlemleri

Yerleşim yerindeki hava kirliliğinin, kitle halinde ani hastalık ve ölümlere neden olacak düzeylere çıkması durumunda alın-

ile sınırlanabilir. Ulaştırımda ise; kitle ulaşım araçları hariç tüm araçların, kitle ulaşım araçları ve resmi araçlar hariç tüm araçların, tüm özel araçların, plakası tek rakamlı olan özel araçların bir gün, çift rakamlı olanların ertesi gün ve sırasıyla trafiğe çıkışları yasaklanır. Hastanelerde, kitle halinde hasta başvurusu

ve yatması olasılığına karşı hazırlıklar yapılır. Yaşlı ve sağlık sorunlarının sokağa çıkması yasaklanır.

B) Kısa Erimli Önlemler

Bunlar, köklü/ uzun erimli önlemler gerçekleşinceye dek, kirlitici

Kısa erimde, sanayideki önlemler:
Kaliteli yakıt kullanılması, ateşçilerin eğitilmesi ve tesis bacalarına filtre takılması gibi uygulamalardır.

ması gereken önlemler bu başlık altında toplanır. Havadaki kirliliği kabul edilebilir düzeylere düşünceye dek, kirlitici kaynaklarının faaliyetlerinin durdurulması ya da kısıtlanması esasına dayanır. Özellikle sanayi, evsel ısıtma ve ulaşıma yönelik kısıtlamalardan oluşur. Bu dizeden olmak üzere; bir kısım sanayinin (yoğun kirlitici verenlerin) veya tüm sanayinin çalışmaları durdurulabilir. Aynı şekilde evsel ısıtmada; işyerlerinde ve herkese açık yerlerde ısıtma durdurulabilir. Tüm binalarda ısıtma günün belli saatleri ve belli süreleri

kaynaklarından atılan kirliticilerin düzeyini en aza indirerek, hava kirliliğini belli düzeylerde tutmaya yönelik önlemlerdir. Bunların en başında evsel ısıtmada kaliteli kömür veya doğal gaz kullanılmasına yönelik uygulamalar gelir.

Kısa erimde, sanayiye ilişkin alınacak önlemlerin başında kaliteli yakıt kullanılmasının sağlanması, ateşçilerin eğitilmesi ve gerekli tesislerin bacalarına filtre (desüfirizasyon filtresi) takılması gibi uygulamalar akla gelir.

C) Uzun Erimli Önlemler

1) Uzun erimli önlemlerin

başında kentlerin planlanması gelir. Daha işin başında, kentlere yer seçilirken hava kirliliği tehlikesi taşımayan bir yere sahip olması önemlidir. Sanayi ve konut alanları, konutların ısıtma biçimleri, ulaştırma kanal ve biçimleri, havalanma kanalları (hakim rüzgârların yön ve hareket biçimleri göz önüne alınarak), yeşil alanlar daha başında belirlenmeli planlanmalı ve bu planlara sonuna dek sadık kalınmalıdır.

2) Enerji elde etmede, fosil yakıtlar yerine, alternatif enerji kaynaklarına geçilerek, zamanla toplam enerji içinde fosil yakıtlardan elde edilen enerjinin olabilecek en düşük orana düşürülmesi diğer önemli bir önlemdir.

3) Evsel ısıtmada doğal gaz geçilmesi, yeni yerleşim yerlerinin mutlaka merkezi mahalle / kampüs/ kent yöntemi ile ısıtılması, eski yerleşimlerde olanaklı olan yerlerin merkezi ısıtmaya döndürülmesi, yapılacak konutlarda ısı yalıtımına özen gösterilmesi, bu kapsamda alınacak, uzun erimli önlemlerin başlıcalarıdır.

4) Sanayinin enerjisini doğal

gazdan elde etmesi, kent içinde kalanların sanayinin kent dışına çıkarılması, hemen akla gelebilen önlemlerdir. Ayrıca ve bunlara ek olarak sanayinin daha az atık veren teknoloji ve yöntemlere geçmesi hava kirliliğinin önlenmesi açısından çok önemlidir.

5) Ulaştırımda kitle ulaştırma araçlarına öncelik verilmesi ve

Enerji elde etmede, fosil yakıtlar yerine, alternatif enerji kaynaklarına geçilmesi tercih edilmelidir.

araçlarda yeni teknolojilere geçilmesi (elektrikli, kurşunsuz benzinli, katalitik konvektörlü araçlar) bu kapsamdaki en önemli uygulamalardır. •

Kaynaklar:

- Akdur R.; Hava Kirliliğinin Önlenmesi, Halk Sağlığı, ANTİP AŞ yayınları Ankara 1998 s:97-116
- <https://www.stateofglobalair.org/sites/default/files/soga-2018-report.pdf> (Erişim 5 Nisan 2019)
- <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-cevre-programi.tr.mfa> (Erişim 5 Mayıs 2019)
- <https://www.unenvironment.org/> (Erişim 5 mayıs 2019)

“Yeryüzü basitçe insanoğlu için bir erzak deposu ve çöp kutusu değildir. Yeryüzü'nün felaketimiz pahasına gözdardı ettiğimiz kendi gereksinimleri ve dinamiği vardır.”

Mary Mellor

Yaşamdan Yansımalar
Nuray Bartoschek

Bana Çevrendeki İnsanları Söyle Sana Geleceğini Söyleyeyim

Ünlü girişimci ve
yazar Jim Rohn

“Hayatınız en çok
zaman geçirdiğiniz
beş kişinin ortalama-
sıdır.” diyor. Yakın
çevremizdeki insanlar
gerçekten yaşantımıza nasıl yön
verdiğimiz, kararlarımız, davranış
ve düşünme biçimimiz, duygusal
tepkilerimiz ya da tepkisizliğimiz
üzerinde nasıl oluyor da bu denli etkili
oluyor? Şirketler birkaç dakikalık
reklamlar için büyük paralar ödüyorlar
çünkü bilinçaltımıza verilen mesaj-
larla farkına bile varmadan o ürüne

yöneliyoruz alışveriş yaparken. Telkinin gücü tekrarından gelir. Çocukluktan yetişkinliğe geçinceye dek aile içinde defalarca tanık olduğumuz davranış biçimleri, duyduğumuz sözlerin etkisiyle giderek anne babalarımıza dönüştüğümüzün farkına bile varmayız. Aile Danışmanı olarak, pek çok ilişkide eşlerin anne babalarının geçmişte kendilerini mutsuz eden davranışlarını farkında olmaksızın eşlerine ya da çocuklarına uyguladıklarını ve bu nedenle ilişkilerinde sorun yaşadıklarına tanık oluyorum.

Çocuklukta aile ile başlayan kodlamalar, gençlik ve yetişkinlikte çevremizdeki en sık gördüğümüz diğer kişilerle devam ediyor. En sık gördüğünüz yakın dostlarınız sürekli kötümserse bir süre sonra siz de sürekli bir şeylerden sızlanan, şikayet eden birine dönüşürsünüz. Şöyle bir yakın çevrenize bakın, en sık gördüğünüz kişilerin yaşam biçimlerini, hayata bakışlarını, alışkanlıklarını, özel yaşamlarındaki tutarlılıklarını ya da tutarsızlıklarını, duygusal tepkilerini hatta ne denli sağlıklı yaşadıklarını gözden geçirin ve şimdi aynayı kendinize tutun, hayatınızın ne kadar gerçekten size ait?

En sık gördüğünüz kişiler sürekli kompo üretiyorsa bir süre sonra sizde her şeye kuşkuyla bakmaya başlarsınız.

En sık gördüğünüz kişiler sürekli kin, nefret söylemleri yapıyor, öfke krizleri geçiriyorsa sizin sakin ve huzurlu bir yaşam

sürdürmeniz giderek zorlaşır ve bir süre sonra siz de herkese öfkeyle bakmaya başlarsınız.

En sık gördüğünüz kişiler tembelse, çalışmanın gereksiz olduğuna inanıyorsa, sizin çalışma isteğiniz de giderek kaybolur ve sizi başarıya götürecek merdivenlerden yukarı çıkmak yerine hızla aşağı inmeye başlarsınız.

Eğer hayatta başarılı ve mutlu olmak istiyorsak ilk yapmamız gereken şey yakın çevremizden başlayarak sıkı bir temizlik ve değişiklik yapmak. Yaşamımızı sahip olmak istediğimiz yaşam biçimine sahip, başarılı, huzurlu, mutlu insanlarla çevrelemek. Sürekli çevresine olumsuz enerji yayan, kin, nefret söylemleri yapan, yalanı ilke edinmiş insanların hayatımızın merkezinde olmalarını bırakın, kıyısından bile geçmelerine izin vermemek.

Güzel bir gelecek, güzel bir yaşam, güzel insanlarla inşa edilir, kötümserlerle değil. Yaşantınızdan güzelliklerin eksilmemesi dileğiyle. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Söz Yorgunu Toplum

*"Kendini kuru sözle değil,
iş ve eserle anlat." Cicero*

"Laf lafı açar, laf kaptı açar, /
Yiğidi kılıç kesmez bir acı söz
öldürür" diye söylenen halk sözünün
derinliklerinde, sözün yeri, zamanı ve
anlamı üzerine vurgular yapılmakta.

Konuşmayı seven toplumumuzda
yaşanan "dedi ki, demiş ki..." söylem-
leri ile başlayan atışmalar, kapışmalar
ve ardından gelen kin nefret, kavga
ve kutuplara ayrılan toplulukta huzur-
suzluk ve karamsarlıklar yayılarak umut
kapılarına kilit vuruyor; söz vurgunu ve
söz yorgunu bir toplum ortaya çıkıyor.
Sohbetlerin yerini alan ağır söz atışmaları
ile yaralı kalpler çoğalmakta, yorgun,
kırgın, dağınık, umutsuz bir toplum
ortaya çıkmakta. »

“Yüz dinle, bin düşün, bir tek söz söyle, / Sözünden bilinir irfân demişler.” (Mir’âti)

“Aşağı mahallede bir yalan söyleydim, yukarı mahallede ben de inandım” derler.

Yalan dünyayı yalanlar ve yılanlar kaplayınca bireyi ve toplumu kırgınlıklar ve yorgunluklar sarmakta. Ünlü yazar J. B. Bury’nin “Fikir ve Söz Hürriyeti” eseri okunarak ilham alınmalıdır.

Her zaman, her olayda ve her konuda söylenen yanlış, anlamsız, duyarsız ve yaralayıcı sözlerin acı etkileri bireyi ve toplumu etkileyerek ülkenin birlik ve bütünlüğüne de olumsuz katkılar vermekte.

“Huzur arıyorum!” diyen insanlar çoğalmakta. Sokakta, salonda, okulda, konferansta, siyasi toplantılarda, TV söyleşilerinde yaratılan gereksiz ve yersiz bağırıp, çağırımlar, gürültüler ve maksadını aşan atışmalar kime ne yarar ve ne zarar sağlamakta diye bir sosyal araştırma yapılırsa, toplumun söz yarası ile yorgun düştüğü açığa çıkacaktır.

Boş ve anlamsız söylemlerden bakan ve usanan toplum, “Yeter

artık, karşılıklı saygı ve hoşgörü ile konuşulsun, tartışılsın, bilgi, akıl, bilinç öne çıksın, kavganın yerini kardeşlik alsın” gibi söylemlerle herkesi uyarmakta.

“Düşmanımız kindir bizim...” diyen Yunus Emre ile *“...Kin yürekte yüküdür, sevgi gönülde güldür”* diyen şair Prof. Dr. İbrahim Ağâh Çubukçu’ya ve daha binlerce ozan, bilge ve şaire gönül vermeliyiz. Kültürümüzün temeli,

hoşgörü, sevgi ve saygı ile yoğrulmuştur.

Uygurlara ait bir atasözü, “yüz-göz ve söz”ün yerini ve anlamını vurgulayarak: *“Yüzün süsü gözdür, dilin süsü sözdür”* demekte.

Çevre kirliliği yaratan ve hiç bir etkisi olmayan binlerce renkli afiş sokaklarda artık yok. Aynı şekilde insanı ve toplumu yoran yanlış, anlamsız ve gereksiz söylemler de yok oldukça huzur ve düzen halkımız arasında beğeni kazanmakta. Az konuş, doğru konuş ve etkili konuş anlayışı hakim oldukça

barış, birlik ve sevgi ile birlikte tatlı yarışlar insanları mutlu etmektedir. Her türlü mücadelenin hedefi, toplumun huzuru, başarısı ve birliği olmalıdır.

"Oh be! Yeter, bıktık şu söz gürültüsünden ve karmaşasından!" diyenler çoğaldıkça hayata ve söylemlere de bir çeki düzen gelecek, huzurlu ortam oluşacaktır.

Sözüne değil, özüne bak, niyetine bak, toplumsal yararına bak, uygulamalarına bak ve insani yaklaşımına bak ona göre söz söyleyenleri değerlendir. Arşimet

terazisinde tart; sokakları aydınlatmak için elinde feneri ile dolaşan bilge Diojen'den ders al...

Darendeli âşık Beyanî'nin 1985 Gençlik Yılı'nda ödül alan "Oğul" şiirinde dediği gibi: *"...Şahip çık kimseye verme bir karış / Bu toprak üstünde başlat bir yarış / Fikirle savaş yap fikirle yarış / Kılıç en sonunda vurulur oğul..."*

Nasrettin Hoca'nın hemşerisi ünlü şair Şevki Akar, bir şiirinde şöyle demekte: *"Kimileri kuru sıkı, kimi desteksiz atıyor; / Pişmiş aşa kimi zehir, kimi soğuk su katıyor..."* •

yahyaaksoybd@gmail.com

Türk; öğren, çalış, güven,

Atatürk'ün hepimizin bildiği, aklımıza kazınan bir sözü var: "Türk; öğren, çalış, güven."

Son zamanlarda sosyal medyada bu sözlerdeki "öğün" sözcüğünün kökünün öz Türkçe "akıl-us" anlamındaki "og" olduğu ve "öğün" sözcüğünün "aklını kullanan" anlamını taşıdığı iddia edilmektedir.

"Türk; öğren çalış güven" sözleri, Ankara'da, 1934'te dikilen "Emniyet Abidesi"nde yer almaktadır.

İsmet İnönü'nün 01.01.1935 günlü Cumhuriyet'te yayımlanan demecinde, öğrenmek sözcüğünü, onur duymak anlamında kullandığını görüyoruz. Bu durumda "Övünmek / Öğünmek" ayrımı gerçeğe dayanmıyor.

1960'larda bu sözün sıralamasının yanlış olduğunu, öğren sözcüğünün en sona yazılması gerektiğini öne süren yazarlar da vardır. Oysa, sözün söylendiği 1934 yılında Türk, övünülecek işleri başarmıştır. 1933'te Cumhuriyet'in 10. Yıl Marşı'nda "Az zamanda büyük işler başardık" denilmekte ve Türk'ün 10 yılda başardıkları sıralanarak bunlarla haklı olarak övünülmektedir.

Sonuç olarak; eleştiriler bağlamından kopartılarak yapılmakta, eleştiriye yanıtlamaya yeltenenler de bağlamından kopuk bir savunmayla, sözcüğün anlamıyla oynamaktadırlar.

Atatürk'ün Ankara Kızılay Meydanı'ndaki Güven Anıtı'nın açılışına TBMM dönüşü katılması. (01.11.1934)

Hanri Benazus Koleksiyonu

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Birlik olmanın gücü: “Mayıs ağacı” Gelenegi

Ağaç dallarındaki çiçekler açmaya başlayıp, kuş sesleri daha çok duyulur, güneş daha sık görünür olduğunda Almanya'nın Bavyera bölgesinde “Mayıs ağacı” hazırlıkları başlar. 1 Mayıs günü düzenlenen ve “Mayıs ağacının kaldırılıp dikilmesi” anlamına gelen “Maibaumaufstellen” adlı geleneksel kutlamalarda uzun bir ağaç gövdesinden yapılan bahar bayramı direği köylülerin ortak çalışmasıyla yerden kaldırılıp köy meydanına dikilir.

Köylerde bu zorlu işi organize eden “Burschenverein” denilen kulüplerin üyesi olan genç erkekler 1 Mayıs tarihinden önce ormana gidip düz ve uzun bir çam ağacı keser, ağacı yontarak düz bir direk gibi şekillendirir, Bavyera’nın renkleri olan mavi ve beyaz renklere boyayarak tören için hazırlarlar. Bu geleneğin bir parçası da köylülerin komşu köyün ağacını gizlice çalmaya çalışmasıdır. Ağaca zarar vermemek şartıyla çalmayı becerebilenler diğer köyden fidye olarak

yüklü miktarda bira ve yiyecek ister.

Baharın gelişi ve doğanın uyanışının kutlandığı bu törenlerin sayıları her yıl azalsa da özellikle Almanya’nın Bavyera ve Baden-Württemberg bölgeleri ile Avusturya’daki köylerde bu gelenek devam ettiriliyor. Bazı yerlerde vinç gibi modern araçlarla kaldırılan ağaçlar, daha küçük köylerde geleneksel şekilde uzun ahşap direklerin yardımıyla tamamen insan gücüyle dikiliyor.

Ben de kutlamaların geleneksel

olanını izlemek için Reitham adlı küçük bir köye gidiyorum. Köy meydanında yapılan ve herkesin yerel kıyafetlerini giyerek katıldığı törenin hazırlıkları günün erken saatlerinde başlıyor. Önce küçük bir ekip, yere paralel olarak uzatılmış 25 metre uzunluğundaki ağaç direğin alt kısmını dikileceği yerdeki iki demir ayağın arasına vidalarla sabitleyor. Sonra diğer ucuna metal bir bayrak çakarak, flamanın çekileceği halatları ve süslemelerin takılacağı çıtaları monte ediyorlar. Bu arada köylüler de yavaş yavaş meydanı dolduruyor. Acil bir durum için hazır bulundurulan ambulansın içinden inen resmi bir görevli ağacın etrafındaki alana bir bant çekerek izleyicilerin biraz uzaklaşmasını sağlıyor. Beyaz gömlek, deri şort ve uzun çoraplardan oluşan yerel kıyafetler giymiş erkekler yavaş yavaş ağacın çevresindeki yerlerini alırken, uzun yerel

elbiseler içindeki kadınlar, meraklı gözlerle etrafı izleyen çocuklar ve görev almayacak erkekler de izleyici alanında toplanıyor. Ekip lideri herkesi yerlerine davet ederek çalışmayı başlatıyor. Önce kısa kütüklerle bir miktar kaldırdıkları ağacın altına tahtalar koyuyor, sonra birbirlerine bağladıkları ikili ağaç sırkaları ve çengelli sırkaların yardımıyla dev ağacı hep birlikte yavaş yavaş kaldırıyor, kaldırdıkça altına daha uzun tahtalar koyuyorlar. Ekip lideri düzenli olarak ağacın dengesini kontrol ederek ekibi yönlendirirken izleyiciler heyecanla ağacın santim santim yükselmesini izliyor.

Çocuklar köydeki göletin etrafında, çiçek açmış elma ağaçlarının, leylakların arasında koşup oynayıp, ayaklarını gölete sokarken yaşlılar banklarda dinleniyor. Ağaç dikey hale geldiğinde demirlere vidalanarak sabitleniyor.

Yaklaşık üç saati bulan bu iş, takım çalışması, güç, dikkat ve koordinasyon gerektiriyor. Köyün idarecisinin ve din adamının yaptığı konuşmalar sonrası dua edildikten sonra bando ekibinin çaldığı müzik eşliğinde özel kostümler giymiş çocuklardan oluşan dans ekibi yerel bir dans gösterisi yapıyor. Ağaç köydeki iş alanlarını ve yerel el sanatlarını gösteren amblemlerle süslendikten sonra kutlamalara özel üretilen “Maibock” birası içilerek, sosis, patates gibi yerel yiyecekler yeniyor.

Ağacın görüntüsü, süslemesi ve orada ne kadar kalacağı bölgenin ve köyün geleneğine göre değişiyor. Her yıl yeni bir ağaç

kesilebildiği gibi, birkaç yıl aynı ağaç kuruluştur ya da hep aynı ağaç kullanılarak yalnızca tepesindeki süslemeler değiştiriliyor, hatta bazen ağaç değil ağacı simgeleyen daha hafif direkler de kullanılabiliyor. Meydana dikilen bahar bayramı direği tüm yıl yerinde kalabilirken Mayıs ayı sonunda ya da yaz mevsiminin sonunda indirilebiliyor. Her köyün geleneği biraz değişebiliyor olsa da, hepsinin ortak yönü köylülerin kutlamaları hep birlikte, işbirliği içinde yapıyor olmaları; çünkü biliyorlar ki birlik olduklarında ve iyi dileklerle ortak bir amaç için emek harcayarak çalıştıklarında her şey çok güzel olacak. •

izlensentokerbd@gmail.com

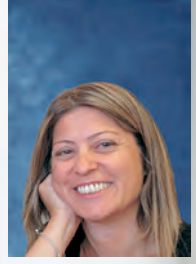
Kayıp Cüzdan

Müzayede sürerken adamın biri kürsüye gelip sunucunun kulağına birşeyler fısıldamış. Sunucu yüksek sesle "Sayın misafirlerimiz," demiş, "bu beyefendi salonda içinde 10 bin dolar bulunan cüzdanını kaybetmiştir.

Kahverengi deri cüzdanı kendisine getirene 2000 dolar mükafat verecek" Bir an bir sessizlikten sonra arka sıralardan biri bağırışmış.. "Benden 2500!.."

Anne Babalarla Başbaşa

Nilay Karatosun

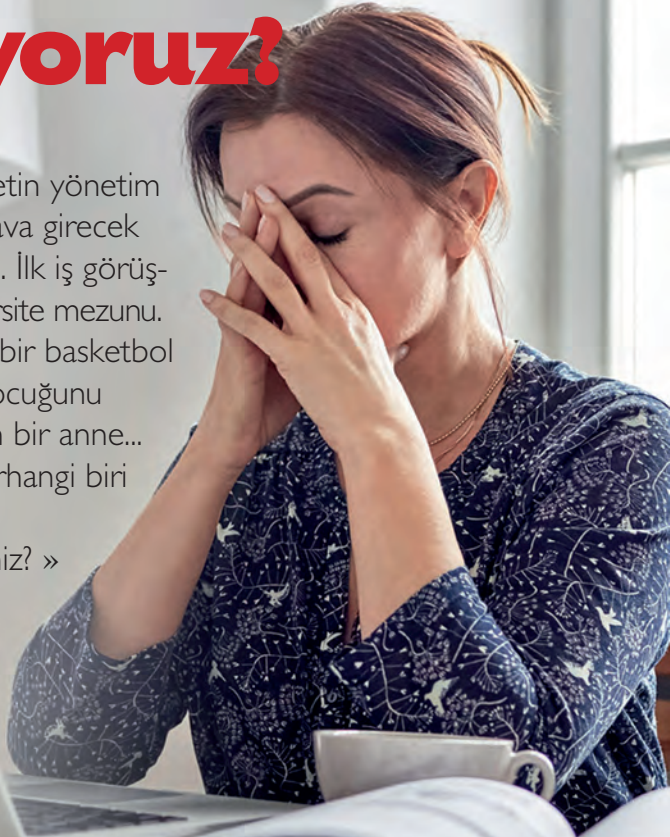

Stresi Biz mi Seçiyoruz?

Çok büyük bir şirketin yönetim kurulu başkanı. Sınava girecek bir ilkokul ğrencisi. İlk iş görüşmesine giden niversite mezunu. Ma sayısını atacak bir basketbol oyuncusu. Hasta çocuğunu iyileştirmeye çalışan bir anne...

Bu kişilerden herhangi biri olabilirsiniz.

Nasıl hissedersiniz? »

Sakin, kendinden emin ve rahat mı? Yoksa gergin, tedirgin ve stresli mi?

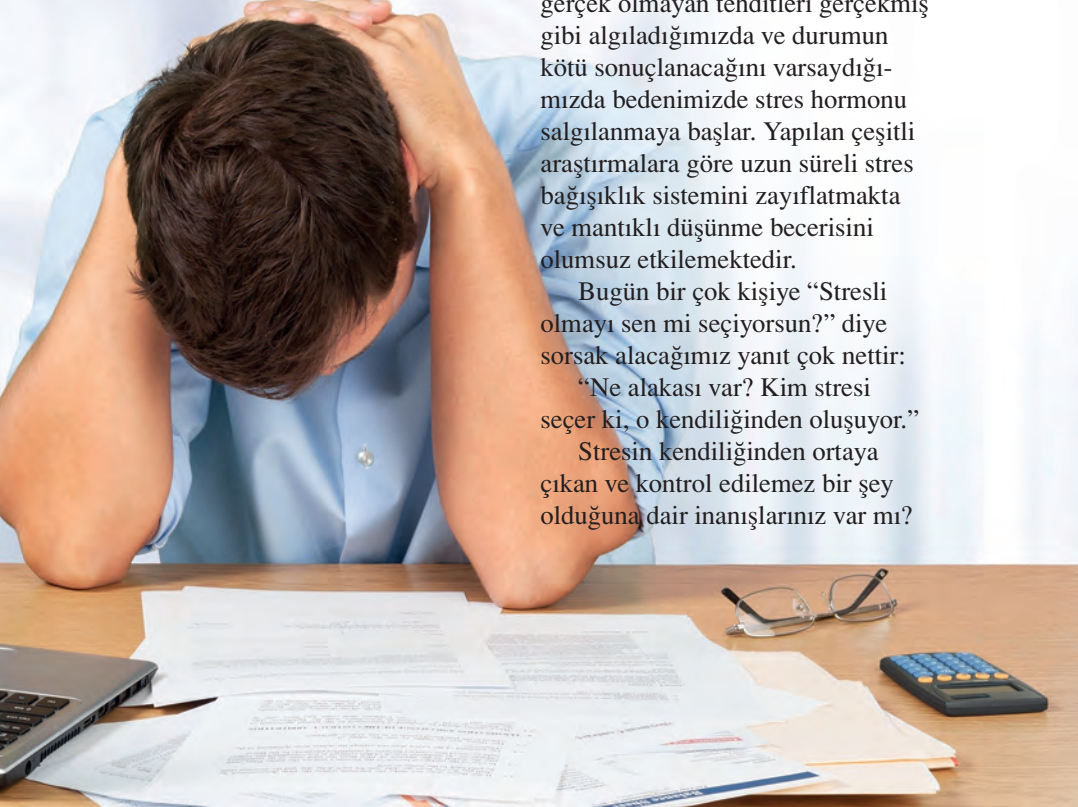
Farklı durumlar ve koşullarda olsak bile hepimizin içinde bulunduğu ortak bir durum var. Yaşamda zorluklar vardır ve hayat zorluklarla baş etme sanatıdır. Hepimiz zaman zaman üstesinden gelmemiz gereken engellerle karşı karşıya kalırız. Öyle ya da böyle bazı varsayımlarda bulunuruz. İşte bu yüzden ürettiğimiz varsayımların ve duygularımızı açığa çıkaran düşüncelerimizin farkında olmak çok önemlidir. Düşünceler duyguları tetikler. Hissettiğimiz duyguların içinde çok fazla kalırsak bir süre sonra bu düşünceler inanç sistemine

dönüşür ve inandığımız şeyler gerçekleşmeye başlar. Yani sınavın kötü geçeceğine inanırsak sınavda başarısız oluruz ya da atacağımız şutu kaçıracağımızı düşünürsek, o, sayıyı kaçıırız. Kısacası bu düşüncelerle durumu düzeltmek yerine, tam tersi daha da kötüleşmesine sebep oluruz.

Stres nedir? Stres herhangi bir değişikliğe, belirsizliğe, zorlanmaya karşı hayatta kalma fonksiyonumuzdur. Durumu tehdit olarak algılayan kişi hayatta kalabilmek için kontrol mekanizmaları geliştirir. O halde stres hayatta kalabilmek için verdiğimiz bir yanıttır. Tabii aynı zamanda gerçek olmayan tehditleri gerçekmiş gibi algıladığımızda ve durumun kötü sonuçlanacağını varsaydığımızda bedenimizde stres hormonu salgılanmaya başlar. Yapılan çeşitli araştırmalara göre uzun süreli stres bağışıklık sistemini zayıflatmakta ve mantıklı düşünme becerisini olumsuz etkilemektedir.

Bugün bir çok kişiye “Stresli olmayı sen mi seçiyorsun?” diye sorsak alacağımız yanıt çok nettir: “Ne alakası var? Kim stresi seçer ki, o kendiliğinden oluşuyor.”

Stresin kendiliğinden ortaya çıkan ve kontrol edilemez bir şey olduğuna dair inanışlarınız var mı?

Ne düşündüğümü fark edip düşüncelerimi seçebilirim. Ne hissettiğimi fark edip düşüncelerimi dönüştürebilirim.

Stresi ortadan kaldırmak mümkün değildir, çünkü bir yaşam fonksiyonu dedik. O halde stresi yönetmeye çalışmak geliştirilebilir bir beceridir. Özellikle çocuklarımıza yanlış bilgi vermeyelim.. Stresi kötü ve yok edilmesi gereken bir şey olarak algıladıklarında müthiş bir mücadele içine gireceklerdir. Oysa yönetilebilir bir şey olarak gördüklerinde zorluklarla baş etme becerileri gelişecek ve küçük yaşlarda geliştirdikleri bu beceri sınırlayıcı inanç sistemleri oluşturmalarını da engelleyecektir.

Beyin harikulade çalışan bir mekanizmadır ve çok güçlüdür. Bize nasıl çalıştığı hakkında bir fikrimiz olduğunda istediğimiz gibi kontrol edebilme fırsatı da sunar. Örneğin zor durumlar karşısında tepki vermek yerine nasıl yanıt verebileceğimi seçebilirim. Ne düşündüğümü fark edip düşüncelerimi seçebilirim. Ne hissettiğimi fark edip düşüncelerimi dönüştürebilirim. Davranışlarımızın altında ne düşündüğümüz yatar. Bilinç ve bilinçaltı düzeyinde düşüncelerimizin ve

inançlarımızın farkına vardığımız an, duruma müdahale etme fırsatı elimizde demektir.

Albert Einstein'ın çok etkileyici bir sözü var: “Bugün karşı karşıya kaldığımız önemli sorunlar, onları yarattığımız andaki düşünce seviyesi ile çözülemez.”

Bu sözün iki büyük anlamı var. Birincisi stres gibi sorunlarımızı bizim yarattığımız. Kendi yolumuzun üstüne koyan biziz. İkinci anlamı ise düşünce yapımızda bir değişiklik yapmazsak sorunları gerçek anlamda çözemeyeceğimiz. Yani hatalı programlama yapmışsak zihnimizde, ne kadar çok çalışırsak çalışalım sonuç elde edemeyiz.

Günümüzde bir çok kişi ortaya çıkarttığı duyguları ve bunların sebep olduğu sonuçların sorumluluğunu almakta direnç gösteriyor. “Stresi ben seçmiyorum. O beni seçiyor. Benim suçum değil. Ben mağdum. Tek başıma nasıl çözebilirim sorunları?”

Bu bakış açısı bizi daha da stresin içinde yaşamaya doğru itiyor. Oysa ya mağduru oynamayı

seçeceğim ya da şampiyon olmayı... Öyleyse bir durun. Alışkanlıklarınızı ve eğilimlerinizi düşünün. Bir alışkanlığın altında binlerce bilinçaltı düşünce yatmaktadır. Bilgisayarda işleyen program gibi zihninizde ne tür düşünceler çalışıyor. Fark edin. Bazı zor durumlar karşısında çok gergin oluyor musunuz? Trafikğin ortasında; kaybolmuş bir eşyayı ararken; teslim tarihi gelmiş bir projeyi hazırlarken nasıl hissediyorsunuz? Böyle durumlarda zihninizde hangi programlar çalışıyor?

Son zamanlarda tanıştığım ve hayatıma soktuğum “mindfulness” (anda kalma), farkındalığı çok geliştiren bir teknik. Ne düşündüğünüze ve nasıl hissettiğinize dikkatinizi verdiğiniz zaman farkındalığınız gelişiyor ve dikkat etmeyi öğreniyorsunuz. Duygularımız düşündüğümüz şeyi yansıtan rehberlerimizdir aslında. Stres de düşüncelerimizin, gelecekte olacağı varsayılan sonucun yansımasıdır.

Ya her şeyi berbat edersem? Ya utanmama sebep olacak şeyler yaparsam? Ya sınavı geçemezsem? Ya işimi kaybedersem? Ya kendimi incitirsem?

Bir an durun ve kendinize sorun. Tüm bu düşünceler size hizmet ediyor mu? Bu tür düşünceler denizindeyken neler hissediyorsunuz?

Şimdi, durup bir düşünün. Ne gibi seçenekler var elinizde.

Düşüncelerinizi olumlu düşüncelerle değiştirin. Şimdi ne hissediyorsunuz?

● İşte size, düşüncelerinizi, hislerinizi fark etmeniz ve dönüştürmeniz için çok küçük bir nefes pratiği tavsiyesi... Bu pratiği çocuklarınıza öğretin ve birlikte yapın:

Tüm dikkatinizi nefesinize verin ve 5'e kadar sayarak yavaş ve derin bir nefes alın... 5'e kadar sayarak yavaş yavaş verin. Bunu birkaç kez tekrarlayın. Bu pratiği günün her saatinde, özellikle sınav öncesinde, topluluk önünde bir konuşma yaptığında ya da bir spor aktivitesi veya maçı sırasında yapabilirsiniz. Hatta trafikte, asansörde, yolda yürürken ne zaman isterseniz tekrarlayabilirsiniz.

Stresi yönetmede çok rahatlatıcı, etkili ve güçlü bir tekniktir.

Unutmayın nefes pratiği bir alışkanlıktır, tek seferlik bir şey değildir. Ne kadar çok sık tekrarlıyorsanız o kadar çok bir alışkanlığa dönüşür. Kaslarınızın güçlenmesi için pratik yapmanın şart olduğu gibi nefes pratiklerini de rutin yaşantınızın içine sokun. Çocuklarınızın da nefes pratiği alışkanlığı geliştirmelerine destek olun. •

nilaykaratosunbd@gmail.com

Gastro Kùltür
Reha Tartıcı

BİR ANADOLU HAZİNESİ KAYSERİ MUTFAĞI

Kayseri Anadolu'nun dört bir yanını birbirine bağlayan önemli bir noktada yer alan ve 5 bin yıllık tarihiyle pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış bir kent. Bakır Çağ'da Mazaka, Romalılar döneminde Kasseria olarak bilinen Kayseri, Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde de Kapadokya bölgesinin en önemli şehri olarak geçmektedir.

Doğu Roma İmparatorluğu'nun İstanbul'dan sonraki ikinci büyük merkezi olan Kayseri'nin yemek kültüründe Rum, Ermeni ve Osmanlı mutfaklarının izlerini görmek mümkündür. Bu özelliğiyle oldukça zengin bir mutfak kültürüne de sahip olan Kayseri mutfağı birçok farklı lezzeti bünyesinde barındırmaktadır.

Kayseri mutfak kültürü, asırlar boyu süregelen deneyimlerle biçimlenen ve kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel bir değerdir. Bu kültürün şekillenmesinde Kayseri'nin tarihi ve kültürel mirası

Kayseri'nin temel gıda maddeleri, çeşitli ekmek ve türleri (*bazlama, tandır ekmeği, kete, katmer, halka*), bulgur, ev makarnası, erişte, pide, mantı, un çorbası, mercimek, fasulye, nohut gibi baklagillerden oluşmaktadır.

faklardan biri olan Kayseri mutfağı ağırlıklı olarak un ve et ürünlerine dayalıdır. Orta Anadolu'nun en önemli yiyecek kültürüne sahip olan şehrin temel gıda maddeleri, başta tahıl ürünleri olmak üzere buğday ve türevleri, çeşitli ekmek ve türleri (*bazlama, tandır ekmeği, kete, katmer, halka*), bulgur, ev makarnası, erişte, pide, mantı, un çorbası, mercimek, fasulye, nohut gibi baklagillerden oluşmaktadır.

Kayseri mutfağında yer alan yemekler lezzetli oldukları kadar beslenme ve sağlık açısından da avantajlara sahiptir. Bu avantaj; Kayseri mutfağının derinliği olan bir mutfak olmasından kaynaklanmaktadır.

Dengeli beslenmenin temel kurallarından biri, her öğünde değişik besin gruplarından yeterli miktarda tüketmektir. Kayseri mutfağının bu açıdan dengeli bir mutfak olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Sahip olunan bu zengin mutfak kültürüne rağmen günümüzde Kayseri'ye has lezzetler olarak dünyaya mâl olan pastırma, sucuk ve mantı öne çıkmakta ve Kayseri ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Hiç kuşku yok ki bu üçlünün içinde Türk mutfağının en ünlü yemeklerinden biri olan mantıya ayrı bir

nın önemli bir rolü bulunmaktadır. Yıllar boyunca şehrin aldığı iç ve dış göçler sahip olduğu mutfak kültürüne zenginlik, derinlik ve çeşitlilik kazandırmıştır.

Türk mutfak kültürünü en güzel şekilde yansıtan önemli yerel mut-

parantez açmak lazım. Sırrı parmak uçlarında gizli olan bu meşakkatli yemeğin anavatanı Kayseri'dir. Tüm Anadolu'ya, Kayseri'den yayılmıştır. Yapılan araştırmalara göre Kayseri'de tam 30 farklı mantı yapılıyor-muş. Lakin en yaygın olanı evlerimizde ve restoranlarda yediğimiz etli Kayseri mantısıdır. Bunun dışında en çok bilinen diğer mantılar ise yağ mantısı, kıymalı buğu mantısı ve tepsi mantısıdır.

Mantı, küçük hamur parçacıklarının içine kıyma konularak yapılır. Yağsız kıymanın içerisine ince ince kıyılan soğan, tuz ve kırmızı biber ilave edilerek hepsi macun haline gelinceye kadar karıştırılır. Mantının doldurulması aşamasında kadınlar tüm marifetlerini gösterir. Kesilen hamurlar, birer birer alınır, içine nohut tanesinden biraz küçük kıyma parçası konur ve birleştirilerek kapatılır. Manti suda kaynatılarak pişirilir. Kaynama süresi çok önemlidir. Tereyağı ile hazırlanan sos mantıya ilave edildikten sonra üzerine sarımsaklı yoğurt konur. Daha sonra isteğe göre sumak ve nane ilave edilir.

Yağlama, Kayseri mantısı kadar olmasa da şehirde namı yürüten diğer enfes lezzetlerden biridir. Görüntüsü lahmacun ve pide arası olsa da lezzeti damak çatlatan cinsten. Yağlama incecik açılan hamurların arasına salça, soğan ve kıyma

Yağ mantısı (üstte) ve yağlama (altta) karışımı harcın ilave edilmesi ile hazırlanıyor. Sunumu ise sumak, yoğurt ve nane ile yapılıyor. Kayseri yağlaması olarak da bilinen nefaset abidesi, önemli günlerde ve toplu sofralarda menünün olmazsa olmazlarındandır.

Tarihsel geçmişinin zenginliği ile öne çıkan Kayseri mutfağının ana yemeklerine gelince, sulu köfte, pehli, kağıtta pastırma, fırınağ-zı, bayram yahnisi, kabak çiçeği dolması, şaştım aşı, pırtımpırt, hakırdak, pıtpıt pilavı, çiriş yemeği, Kayseri güveci, etli yaprak sarma, pöç, sac kavurma, saray pilavı,

Pastırma (üstte) ve
Develi Cıvıklısı (altta)

Kayseri tiridi, karın dolması, örgülü pilav ve üzümlü gerdan en çok bilinen yemekler olarak öne

çıkılmaktadır.

Kayseri mutfağına has lezzetler tabii ki bu saydıklarımızla sınırlı değil. Develi cıvıklısı, kete, pastırmalı yumurta, keşkek, lahana ve patlıcan dolması, un köftesi, çılbr, bumbar dolması gibi yemekler de Kayseri mutfağının hatırı sayılır lezzetleri

olarak bilinmektedir. Tarım ve sanayinin gelişmesi, ulaşım ve teknolojinin getirdiği yenilikler, geleneksel mutfak kültürünün hızla değişmesine neden olmuştur. Kayseri mutfağının lezzetlerinin bir bölümü ne yazık ki unutulmaya yüz tutmuştur. Geleneksel yemeklerin bazıları nadiren yapılmakta, bu yemeklerin yapılışını bilenler ise yavaş yavaş azalmaktadır.

Kayseri mutfağında tatlıların ayrı bir yeri vardır ve oldukça zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Oklava baklavası, açma baklava, kemiş baklava, güllü baklava, fincan ağzı, nevzine, un helvası, telteli (pişmaniye), dut pekmezi, aside, incir dolması Kayseri sofralarını süsleyen tatlılardır.

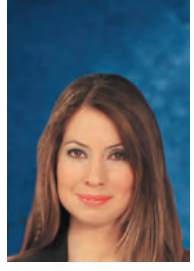
Oklava
Baklavası

Tarihin en eski dönemlerinden bu yana pek çok uygarlığa ev sahipliği yapan Kayseri, Türkiye'nin ve Anadolu'nun en köklü, en eski yerleşimlerinden biri olarak muazzam bir mutfak kültürüne sahip. Bu kültürel ve tarihsel zenginliğin izlerini taşıyan yemeklerle hazırlanan sofraların adeta bir şölene dönüştüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. •

rehatarticibd@gmail.com

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Lale Tarlasına Turist Önlemi

Hollanda, lale tarlalarını özçekim yapan turistlerden korumak için önlem almaya başladı. Yapılan açıklamada, "Turistler, lale tarlalarının kendileri için yapıldığını düşünüyor. Herkes mükemmel

selfie peşinde" denildi ve tarlaların etrafına bariyer ve uyarı panoları konulacağı belirtildi. Uygulama, lale yetiştiricisi Simon Pennings'in kendi tarlasının etrafına bariyer yerleştirmesiyle başladı. Pennings "Çiçeklerin tadını çıkarın, gururu-muza saygı gösterin" sloganının yazdığı afişlerle de bariyerlerini destekledi. Turistlerin çok dikkatsiz davrandığından yakınan Pennings, geçen yıl lalelerinin ezilmesi nedeniyle 8 bin 700 euro zarara girdiğini söyledi. Yetkililer, tarla ve bahçeleri korumak için emekli çiftçilerin de yer alacağı 40 gönüllü elçiden bir takım kurulduğunu bildirdi. Elçiler, turistleri uyaracak ve lalelerle ilgili bilgi verecek.

2 Aşk Testi

Hollanda hükümeti,

oturma izni isteyen kişilerin "kalıcı ve münhasır bir ilişkisi" olup olma-

dığını saptamak için, bir "aşk testi" hazırladı. Testte, çiftlerin birbirlerini ne zamandır tanıdıklarını, gün, ay ve yıl olarak söylemeleri isteniyor. Aradaki mesafeye rağmen ilişkilerini nasıl sürdürdüklerini açıklamaları talep ediliyor. Çiftlerden, birbirlerine gönderdikleri mektup, e-posta, fotoğraf

ve uçak bileti gibi, belgeleri de sunmaları isteniyor. Verilen yanıtlar, Hollanda makamlarını ikna etmezse çiftler 3 saatlik bir görüşmeye çağrılıyor. Görüşmede, çiftlerin ifadelerindeki çelişkiler aranıyor. Ancak birçok sivil toplum örgütü, izlenen yolun ve yöneltilen soruların yanlış anlaşılmalara yol açabileceği gerekçesiyle uygulamaya tepkili.

3 Beyin Okuyan Cihaz

Toyohashi Teknoloji

Üniversitesi araştırmacıları insanların düşüncelerini okuyabilen ve başkalarına yayımlayan bir cihaz geliştirdi. Nature dergisinde yayımlanan çalışmada insanların konuşma yetilerini kaybettikleri hastalıklarda da bu cihazı kullanabilecekleri söylendi.

Akıl okuma teknolojisi iki aşamada işliyor. İlk aşamada beynin; dudakları, dili, gırtlak ve çeneyi hareket ettiren bölüme elektrotlar yerleştiriliyor ve beynin bu bölgesindeki elektrik sinyalleri algılanıyor. Bilgisayarda

farklı sesler için ağzın ve gırtlakın hareketleri kopyalanıyor. Sonunda "sanal ses aygıtından" sentetik bir konuşma duyuluyor. Beş kişinin katıldığı deneylerde yüzlerce cümle arasından dinleyiciler konuşanların yüzde 70'ini anlayabildi. Uzmanlar daha ileride hiç konuşmamış kişilerin de bu tür bir cihazla konuşmayı öğrenebileceğini belirtti.

4 Mars'ta Deprem

Amerikan Havacılık ve Uzay Dairesi NASA'nın Mars'a gönderdiği InSight uzay aracı, gezegenin yüzeyinde ilk kez deprem tespit etti. Deprem, Dünya ve Ay'ın dışında uzayda tespit edilen ilk yer sarsıntısı oldu. Sarsıntının gezegenin katmanlarındaki bir çatlaktan ya da bir meteor çarpmasından kaynaklanmış olabileceğini söylendi. Dünya'nın iç katmanlarındaki sarsıntılarla kıyaslanacak bu verilerin, iki gezegenin nasıl farklı şekilde oluştuğuna ışık tutması umuluyor. Araştırmacılar, Mars'taki depremin Apollo'nun sensörlerinin Ay'ın yüzeyinde tespit ettiği sarsıntılarla benzerlik gösterdiğine dikkati çekti.

5 Kızamık Vakalarında Artış

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) kızamık vakalarıyla ilgili uyarıda bulundu. Yapılan açıklamada, kızamık vakalarının tüm dünyada alarm

verici düzeyde arttığı ve çocuklar için büyüyen bir tehlikeye dönüştüğü belirtildi. UNICEF, 2019'un ilk 3 ayında 110 binden fazla kızamık vakası görüldüğünü açıkladı. BM fonuna göre bu, geçen yılın ilk 3 ayına kıyasla yaklaşık yüzde 300 oranında bir artış anlamına geliyor. 2017 yılında çoğu çocuk yaklaşık 110 bin kişi kızamık hastalığı sonucu hayatını kaybetmişti. 2016'da bu sayı yüzde 22 daha azdı.

Dünya çapında milyonlarca çocuğa kızamık aşısı yapılmadığına dikkat çeken UNICEF, bunun sadece gelişmekte olan ülkelerde değil, gelişmiş ülkelerde de gözlenen bir olgu olduğunu vurguladı. Enfeksiyondan sonra kızamık için özel bir tedavi yok. Dolayısıyla aşılama çocukların hayatını kurtarıyor.

6 3 Gözlü Piton

Avustralya'da, üç gözlü bir piton yılanı keşfedildi. Yaklaşık 40 santimetre uzunluğundaki yılanın kafatasında üç gözü bulunuyor.

Alnında yer alan üçüncü göz görme yetisine sahip. Görevliler üçüncü gözün doğal bir şekilde oluştuğunu ve bu tip anomalilere sürgünlerde sıklıkla rastlandığını belirtti. Uzmanlar gözün henüz embriyo aşamasında oluştuğunu tahmin ediyor.

7 Fıçı Kapsül ile Okyanusu Geçti

Atlas Okyanusu'nda bir ilk gerçekleşti. Jean-Jacques Savin isimli Fransız gezgin, kendi tasarladığı fıçı kapsül ile dev okyanusu geçmeyi başardı.

3 metre uzunluğunda, 2 metre çapındaki 450 kilogramlık turuncu fıçı, dalga ve deniz canlılarının saldırılarına dayanıklı olarak yapılmıştı. Yolculuk 122 gün 9 saat sürdü. Savin, yolculuğunu tamamladığını Fransız haber ajansı AFP'ye gönderdiği elektronik posta ile haber verdi. Okyanustaki yolculuğuna, 2018 yılının Aralık ayında, Kanarya Adaları'ndan başlayan gezginin sıradaki hedefi ise Manş Denizi'ni yüzerek geçmek.

8 Plastik Atık Ticareti

Uluslararası Çevre Örgütü

Greenpeace Doğu Asya, 2016-2018 dünya plastik atık ticaretine yönelik raporunu yayımladı. Veriler, 2016-2018 döneminde en fazla plastik atık ithal ve ihraç eden 21 ülkenin verilerini içeriyor. Çin, yurt dışından plastik atık alımına 2018'de yasak koymuştu. Çin'deki

yasak henüz uygulamaya girmeden plastik atık akışı Malezya, Vietnam ve Tayland'a yönelmişti. Ancak bu ülkelerin de hızlı bir şekilde plastik ithalatına kısıtlama getirmesiyle plastik atık akışı Endonezya, Hindistan ve Türkiye'ye doğru kaydı.

Plastik atıklarını ihraç eden ülkelerin başında ise ABD, Almanya, İngiltere ve Japonya geliyor. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

HAZİRAN AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(d) Edilgen

6-(a) Karşılaşma

11-(b) Bölüm

2-(b) Dayatmak

7-(c) Alan

12-(a) Özel

3-(d) Dolu, tam

8-(a) Bağlanmış

13-(b) Merkez

4-(a) Ölçüt

9-(c) İyileştirme

14-(c) Duyuru

5-(b) Cankurtaran

10-(a) Yan görünüş

15-(d) Mevsim

“Bilginizi Denetleyin”

1-(d) Feraset

2-(b) Restorasyon

3-(a) Kulvar

4-(c) Etiyopya

5-(d) Triatlon

6-(b) Matara

7-(c) Mücbir

8-(c) Amerikan Futbolu

9-(c) Sempozyum

10-(d) Zıtlık

11-(b) Hava-Su-Topra

12-(b) Hümanizm

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ali Tuna Eyyüpoğlu,
Ankara

Alya Umay
Eyyüpoğlu, Ankara

Kaan Gücüyen,
Manisa

Mert Albayrak, İstanbul

Osman Ünver, İstanbul

Süleyman Ünver, İstanbul

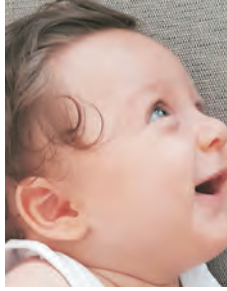
Fatma ve Banu Kuyumcu, İstanbul

Ekin Yılmaz, Alanya

Eylül Uysal, *Alanya*

Gökalp Torgay, *Alanya*

Duha Can Polat, *Ankara*

Eymen Uysal, *Alanya*

Yavuz Mahir Zengin, *Viyana*

Miray Yılmaz, *İstanbul*

Elif Hece Emgen, *Adana*

Esma Dağ, *İzmir*

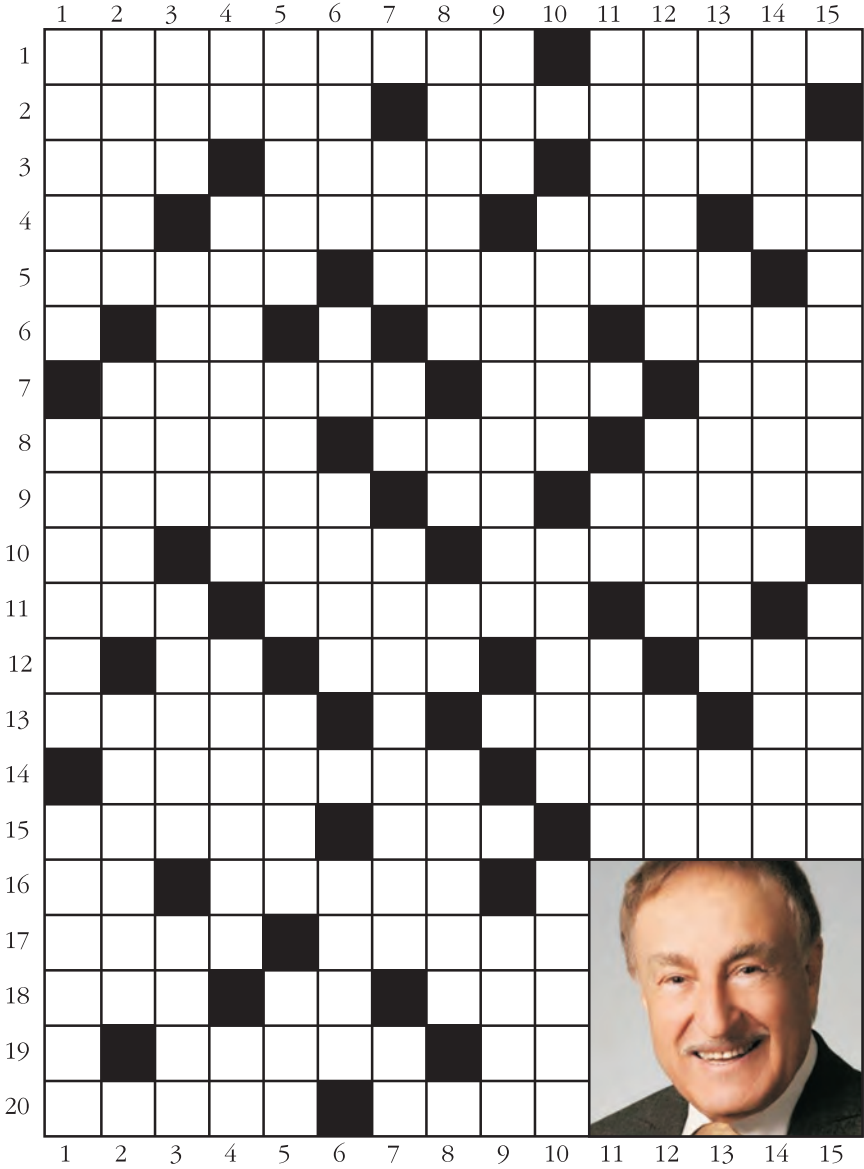
Ege Doruk Ögeyik, *Tunceli*

Cansu Erdoğan, *Uşak*

Arda ve Duru Darıç, *İstanbul*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA:1-Geçtiğimiz aylarda yitirdiğimiz ve Ses Kralı adıyla ün yapan fotoğrafta görülen Türk Sanat Müziği sanatçımız.- Balçıktan yapılan ve dikine duran sandık biçimindeki tahıl ambarı. 2-Labada da denilen ve yaprakları salata olarak yenen bir bitki.- Eti lezzetli bir deniz mahsulü. 3-Bön, avanak.-Akarsu, ırmak.-Dölyatağı. 4-Bir renk.-Libya'da bir kent.-Ad, unvan.-İlgi eki. 5-Bir makyaj malzemesi.-Asya'da bir nehir.-6-İsim.-Kötü, fena.- Bir besteyi oluşturan temel motif. 7-Yünlü ya da pamuklu bir tür dokuma.- Semih Kaplıanoğlu'nun 2010 yapımı bir filmi.-Oy. 8-'..... Bacanos' (1888-1950 yılları arasında yaşamış olan ut virtüözü ve bestecimiz).-Avrupa'da bir ırk.- Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre. 9-Antalya'da bir doğal plaj.-Beddua.-Güç, kudret. 10-Rütbesiz asker.-Dileyiş, dileme.-Eski dilde askerler. 11-Kur'anda bir sure.- Genellikle bazı çiğ ot ve sebzelerle yapılan ve yemeklerle birlikte yenen yiyecek.-Tarla sınırı. 12-Fizikte potansiyel enerjinin kısa yazılışı.-Fas'ın kuzeyinde bulunan sıradağlar.-Olumsuzluk belirten bir ek.- Bir peygamber. 13-Adak.- Bedensel veya ruhsal bir hastalığın son bulması.- Ağrı, acı duyulduğunda söylenen bir söz. 14-Bir ilimiz.-Güzel koku. 15-El-masın değerini belirlemede kullanılan birim.-Bir şeyin fiyatını arttırma.- Yazman, sekreter. 16-Eski dilde su.- Babası olmayan kişi. 17-Dikişte kullanılan pamuk ipliği.-Bir pamuk türü. 18-Fasıla.-Hile.- Titreşerek ses üreten ince metal yaprak. 19-Herkesçe bilinen, tanınan-Radyumun simgesi. 20-Tropikal bölge denizlerinde sürekli esen rüzgar.- Kastamonu'nun bir ilçesi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA:1-'..... Asım Arsoy ('Al Gonca'yı Deremedim', 'Bekledim de Gelmedin' adlı eserlerinden de tanıdığımız bestekarımız).-Alp dağlarının bir kolu olan sıradağlar.-Tek yönlü uzun Japon kılıcı. 2-Belli bir konu üzerine olmayan konuşma.-Akdeniz'de bulunan bir ırmak.- Devlet büyükleri, ileri gelenler. 3-Şüphe.-Tapınak.-Batı Roma İmparatorluğu'nun ünlü imparatoru.-İstanbul'un bir semti. 4-Bir renk.-Özverili davranışlarda bulunan.-Süs, ziynet eşyası.- Yetmez miktarda. 5-Kum falı.-'..... Day' (Geçtiğimiz günlerde hayatını kaybeden ABD'li ünlü sinema sanatçısı).-Türlü nedenlerden dolayı başarılı olamamış kimse.- Borç olarak alınan veya verilen şey. 6-Çift sürmekte, kağıt çekmekte kullanılan, etinden yararlanılan erkek sığır.- Fas'ın plaka işareti.-'Salih ' (Ressamımız).- İki köre kemiği arasında tıpta verilen ad. 7-Demiryolu.-Saniyenin milyarda birini ifade eden birim.- Közlenmiş patlıcan, sarımsaklı yoğurt ve kıyma ile yapılan bir çeşit yemek. Bir nota. 8-Ekilmek için ayrılmış toprak parçası.-Lantanın simgesi.-Bağışlama.-İslamın şartlarından biri. 9-Birbirine yakın olan bilgisayarların arasında bir ağ bağlantısı kurmak amacıyla tercih edilen bağlantı şekli.- Şan ve şeref sahibi.- Antalya'da ünlü bir plaj. 10-Kütahya'nın bir ilçesi.- Meyve veren, meyveli.-Taşıtlarda gereken nicelikte yakıt karıştırarak, yanıcı karışımı oluşturan aygıt. 11-Hatay'ın bir ilçesi.-Uzaklık işareti.-Eski dilde ufuklar. 12-Birine geçici olarak bırakılan eşya.-Olay-Avuç içi. 13-Telli bir çalgı.-Yunanistan'ın kuzeyinde bulunan bir liman kenti.-Köpek. 14-Amaç, gaye.- Dayanak, yardımcı.- Gerçek, asıl. 15-Yeterli miktarda olma.-Bağışlayan, ihsan eden.

filizoskaybd@gmail.com

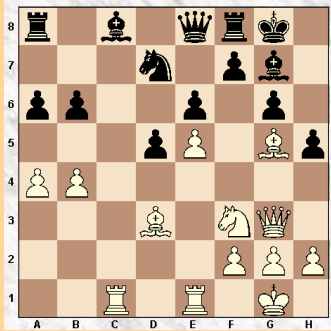
Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRKİYE KÜÇÜKLER VE YILDIZLAR TAKIM SATRANÇ ŞAMPİYONASI

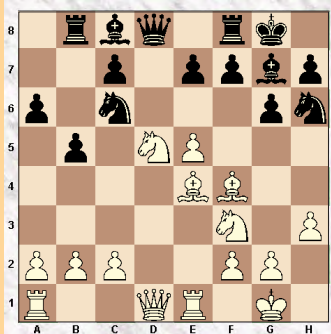
S.Berat Özdemir (Köroğlu SK) - Poyraz Elibol (Göztepe SK), 7-18 Yaş Genel, 6. Tur

Oynama sırası Beyaz'da. O ne oynar? Kime sorsak hemen "Kc7", der , çünkü bir beyaz kale oyun boyunca 7. yataya inmenin hayaliyle yaşar, gücünü en çok orada gösterir. **22.Kc7! f5?** Bu hamle, çok kötü bir seçim, şahın korunağını zayıflatıyor. **23.e xf6 (g.a) Axf6 24.Ae5 Va4** Bir piyon uğruna koskoca vezir kavgadan kaçıyor, şahını yalnız bırakıyor. **25.Kxg7+!! Şxg7** Beyaz kale kendini bilinçli biçimde feda ediyor. **26.Fh6+** Bir de fil atıldı, yalınkılıç ileri. Siyah şah fili yese mat olur. (26... Şxh6 27. Vxg6#) **26...Şh8 27.Vxg6** Siyah terk etti. Vg7 veya Af7 şahmat tehditleri önlenemiyor. **1-0**

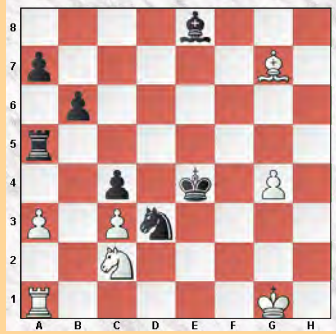
Adar Tarhan (İTÜ SK) - Ali Tütüncü (Apaydın SK) 7-12 Yaş Genel, 4. Tur

Beyaz aletler tahtaya daha iyi yayılmışlar. Siyahın bir atı kenarda, kolu kanadı kırık bekliyor, diğer atını da koskoca vezir bekliyor. Sıkışık konumda ve çok hamle kaybı olan Siyahtan her an ölümcül bir hata beklenebilir. **14...Vd8** Niye? c7'ye saldırıyı savunmak gerekiyor ama bu sefer c6 atı boşta kalıyor. **15.Vd2! Af5** Bu ata tahta dar geliyor. **16.g4! e6?** Karşı ataktan da iyi bir sonuç çıkacağı benzemiyor. At nereye gidebilir ki? **17.Axf6+ Fxf6 18.Fxc6 g5??** İki figürü tehdit altında bulunan Siyah, karşı atakta ısrar ediyor oysa 18...Ae7 ile hem kaçıp hem c6'daki file saldırmak daha mantıklıydı. **19.exf6 gxf4 20.Vxd8 Kxd8 21.gxf5 Kb6 22.Kad1 Kd6** Arka sıra matı nedeniyle c6'daki fil yine alınamıyor. **23.fxe6 Fxe6 24.Kxd6 cxd6 25.Fd5 h6** Beyaz fil, hava deliği açılmadan alınamaz. **26.Fxe6 fxe6 27.Kxe6 Şf7 28. Kxe4 Şxf6** Bir at önde kalan Beyaz, bundan sonra oyunu kolay kazandı. **1-0**

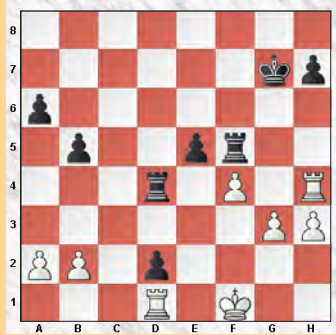
İrem Onbaşı (Bursa BB) - Eylül Çelik (Pendik SK) 7-18 Yaş Bayan, 2.Tur

42...Kg5! Çifte vuruş kazandırır. 43.Fd4 Kxg4+ 44.Şf2 Fh5 45. a4 Kf4+ 46.Şg1 Ff3 47. Ae1 Fe2 48. Axd3 cxd3 Taş değişimi, Siyah'a yarıyor. 49. Ke1 d2! Beyaz, siyah fili kaleyle şah çekerek dahi olsa d piyonunun yükselişine engel olamıyor. 50. Kxe2+ Şd3 51.Ke3+ Şc4 Her şey bitti. Beyaz terk etti. 0-1

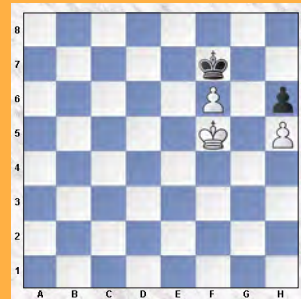
Zümra Okumuş (Altın Hamle SK) - Derin Su Yaşar (Samsun Demirspor) 7-12 Yaş Bayan, 6.Tur

34.Şe2 exf4 35.Kxd2?? Kendi sonunu hızlandıran kötü bir hamle. 35... f3+ Herhalde bu hesapta yoktu. 36. Şe3 Kxd2 37.Şxd2 f2 Artık bu piyonun yükselişi önlenemez. 38.Kg4+ Şh8 39.Kf4 Kxf4 40.gxf4, f1V Siyah, daha sonra bir vezir daha çıktı, Beyaz ise mat olana kadar oynadı. 0-1

ÜÇGEN MANEVRASI

Aynı konumda hamle sırasını rakibe vermek için bir tempo kaybederek şah ile üçgen çizmek gerekir. Şöyle: 1.Şe5 Şf8 2.Şf4 Şe8 3.Şe4 Şf8 (Eğer, 3...Şf7 4.Şf5 ve beyazın istediği olur.) 4.Şe5 Şf7 Üçgen işe yaradı. 5.Şf5 Başladığımız konuma geldik ama hamle sırası 5...Şf8 6.Şg6 ve Siyah çaresiz kaybeder.

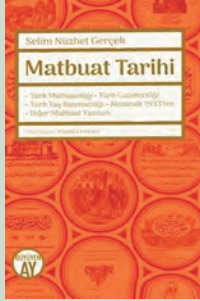

Bize Gönderilen Kitaplardan

Matbuat Tarihi

Selim Nüzhet Gerçek

Büyüyen
Ay Yayınları

Hekim tıp, yazar roman, şair şiir tarihini bilmeyebilir, ancak basın, yayın, düşün dünyasındakilerin “ne oldum delisi!” hastalığına yakalanmamaları için geleceğe doğru ilerlerken arada bir aynadan da olsa geçmişe, geride bıraktıklarına bakması gerekiyor. Büyüyenay yayınevi “Dur yolcu!” diyerek büyük bir hizmet sunuyor. “Ne oldum değil, ne olacağım” düşüncesini uyandırmak için köklerinden koptuğu için en ufak dokunuşta devrilen ağaçları gagasındaki su ile yangını söndürmeye çalışan serçe misali ormanı kurtarmaya çalışıyor. “Geçmiş Zamanlara Dair” ve “İstanbul, Şehirler ve Mimari”den sonra “Selim Nüzhet Bütün Eserleri” 3. Kitabı “Matbuat Tarihi” ülkemizde matbaa, gazete, mecmua ve kitap yayımının tarihi hakkındaki ilk araştırmaları tek kitapta sunuyor. Matbuat Tarihimiz hakkında ilk araştırmaları

ve çalışmaları yapan bu konuda üç eser ve onlarca yazı kaleme alan, sergiler açan Selim Nüzhet’in bütün ömrünü verdiği matbuat tarihimize ilgili bütün araştırmaları ve çalışmaları tek kitap olarak yeniden bir bütün halinde kültür evrenimize katılıyor. Gazetelerden, dergilerden örneklerin verildiği kitapta Türk Matbaacılığı, Türk Gazeteciliği, Türk Taş Basmacılığı, Kağıt Para, Takvim... gibi konularda “örneği ve öncesi olmayan” ilginç yazıları da bulunuyor Celal Nuri İleri’nin deyişiyle: “Bu eser, Türk irfan ve medeniyet tarihine mühim ve karanlık bir faslı” Kirenci yönetimindeki “Büyüyen Ay” da Anka Kuşlarının küllerinden yeniden doğuşunu sağlayarak insanlığı aydınlatıyor.

Bir Şizofrenin Yaşamı

Delilik ile
Dahilik Arasında
Bir Hayat

Elyn R. Saks

Say Yayınları

Oxford ve Yale Üniversitelerinden felsefe ve hukuk diplomaları alan, lisanslı psikanalist, akıl hastaları hakları savunucusu, akademisyen, başarılı bir kadın ve bir şizofren Saks,

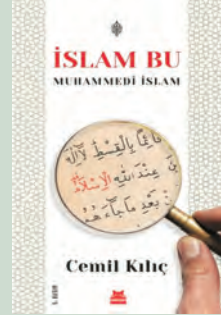
hayatının büyük bir kısmını hastalığına direnerek ve aynı zamanda onu gizlemeye çalışarak geçirmiş, alabileceği her tür psikiyatrik yardımı almanın yanında, kendisi gibi akıl hastalığıyla boğuşanlara hem manevi hem de hukuki destek veren bir savaşçı. Saks işte bu zorlu yolculuğunun; akıl hastası damgası yememek için uğraşan hırslı bir kadının çocukluğundan, kafasının içinde sesler duyan, intihara meyilli bir “deli”ye dönüştüğü yetişkinliğinin apaçık ve sıra dışı hikayesini yazdı: “Ben tüm bu insanlardan ve daha sayamayacağım kadar çok sayıda kişiden yaşamaya değer bir hayat sürebilmek için ihtiyacım olan şeyleri aldım. Bu kitabı yazarak, başkalarına kendi hayatlarını biraz daha iyi kılabilmelerine yarayacak birtakım şeyleri alabilmelerine yardımcı olabildiğimi umarım” diyen Saks, sağduyusu ve zekâsı sayesinde çektiği çileleri çok büyük bir netlik ve hassasiyetle tarif ediyor. Özellikle de dostluğun ve sevginin iyileştirme gücünü anlattığı pasajları insanı derinden etkileyen bir duygusallıkla kaleme almış. Saks halının altına süpürülen kir; örtüyle, yamayla gizlenmeye çalışılan yurtık, leke gibi saklanmaya çalışılan insani bir durumu dillendirerek Pandora’nın kutusunu açıyor. Hem hastayı, hem yakınına hem de toplumu aydınlatıyor.

İslam Bu

Muhammedi
İslam

Cemil Kılıç

Kırmızıkedî
Yayınları

Cemil Kılıç, 20 yıllık dinsel eğitimin sonunda İslam’a ilişkin keşfettiği gerçekleri dile getiriyor: “İslam, halen milyarı aşkın mensubu olan büyük bir din. Fakat İslam dünyası bu dinin doğuşunda ortaya konan ilke ve ülkülerden çok uzak. Bugün reel İslam; mezhep, cemaat ve tarikat benzeri kimi yapıların tasallutu altında bulunuyor... ortaya çıkışındaki özgünlüğünü ve arı duru olma halini yitirmiş durumda. Ne acı ki çoğu kez dinin süflî bir çıkar ve iktidar aracı olarak kullanıldığını görmekteyiz. İslam tarihinde önemli düşünsel ve hukuksal akımlar olarak ortaya çıkan ve adına mezhep denilen bir kısım yapıların zamanla toplumsal gelişme ve ilerlemenin önünde bir tıkaç vazifesi gördüğü gerçeği aşîkârdır. Bu yapıların donuklaşması bütünsel anlamda dinin de yaşamsal devingenlikle uyuşmayan bir statükoya dönüşmesine sebebiyet vermiştir...

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ESRA ŞAHİN, ANTALYA

ELİF AYİTER

“Pastel tekniği çevresinde seçkinleşen resimlerinde, biçimbozma estetiğini kendine özgü bir kompozisyon düzeni paralelinde geliştiren”, “İstanbul’dan Aile Albümleri” dizisinde dayısı Oktay Rıfat’ın ve dedesi Samih Rıfat’ın Macaristan’dan Anadolu’ya uzanan serüvenini anlatan albüm gibi grafik tasarımları yaptı. “Dille tanımlanacak şeylerin resmi değil bunlar. Bir mesele var, onu anlatmaya çalışıyorum, dilim yetmiyor, yazıya dökemiyorum, resimle çözümlüyorum. Felsefi değil, tensel, duygusaldır resimlerim. Bir yanıyla da otobiyografik. Çünkü bunlar kendimi çözümleme, büyüteç altına alma, özeleştirme süreçlerimin resimleridir de... Resimlerimi kafamla değil karnımla, yüreğimle yapmama karşı, aynı zamanda da çok biçimci bir ressamımdır. Nasıl olursa olsun diye kapıp koyuvermiyorum, çok kontrollü, çok dengeli bir yapı kuruyorum. Zaten giderek daha çok resmin biçimsel çatısı ilgilendiriyor beni... Resimlerin içeriği, kurgusu, renkleri ve tekniği ile tümüyle bana aittir. Ancak artık kendime yetmiyorum. Bu nedenle yağlıboya öğrenmek, üç boyutlu konstrüksiyonlara yönelmek” istiyorum diyerek tuvali ve boyayı bırakıp sanal alemden çalışmaya, kurumsal alanlardan sanal, kurguya dayalı mecralara geçti.